

Incipit comētum summi philosophi Alberti magni super sex principijs Gilberti porretani.

q
 Namis de ordine predicabilium iam in predicamentis sufficiēter quātum est de intētionē loici dēterminatū sit. tamē ad faciōrē doctrinam ut de singulis cognoscat que predicant. et qualiter singulorū predicabilium in genere et specie et individuo ad unū cōmune quōd primū principium illorū est ordinat. Iterum determinabimus in speciali de sex de quibus in predicamentorū libro non nisi breuiter et per modū exemplarē tactam ē. Sicut autē in predicamentorū libro secuti et prosecuti sumus sciētiam Aristoteli. sic in hoc libro sequamur Gilbertū porretanū qui ea que de sex principijs dicuntur inuenit et composuit ad faciōres intellectum eorū que in libro predicamentorū succincte dicta esse uidebantur que quibusdā obmissa esse potuissent. tamē ppter utilitatem studentium hunc laborem assūpsimus. Ideo hec etiam ad informationem studentium eorū alijs explanamus. Querit autem quare hec sex principia dicuntur eorū alia quatuor de quibus dictum est in libro predicamentorū predicamenta sint uocata. Multi quidē multas assignauerūt rationes scdm eorū porretani doctrinam. decem prima genera sunt decem rerū principia in quibus stat omnis resolutio et que sūt prime essentie sue essentialitate cōstituentes et que sue cōstitutiōis ambitu oīa cōtinentes que ordinabilia sunt ad predicati et subiecti dēterminationē de quorū coordinatione ut diximus in prima parte loice ē tractandū eo quod rō nō colligit nisi quā anteposuit nec componit nisi que ante ordinauit sibi comparabilium rationem. propter quod ratio qua sit ordinatio primū in por. tradita est. Ordinatio autem prout est in ordinatis traditur in scientia libri predicamentorū et in scientia sex principiorū. et in scientia diuisionum. Cum autem omnis ordinatio subiectorum et suppositorum sit ad unum. et stet in uno id in quo stat ordinatio summo est primū et principium omnium aliorū. Sed dicitur genus in quātum ē primū formabile subiectum ad omnium cōtētorū dēterminationē in forma speciei et individui. Dicit autē principium in quātum ē primū cōstituēs et eētias oīa que sunt sue coordinationis in quibus ipsū sibi actum et intellectū ut principians eētias eorū cōtinet. Cū autē oīa generalissima hoc modo dicant. tū quedā plus et magis proprie dicunt genera et quedā magis principia. sicut

enim qualitas et quātitas dicunt magis genera eo quod absolute sunt in his presentis actu et intellectu presentia quōd propriū generis est sibi quod genus ē cui species supponit. Principia uero dicunt ex consequenti. quia non principiant simpliciter et quo ad se. sed potius e conuersio quo ad eē a suis inferioribus sunt principia. Relatio autē generis ē hoc modo quo alia et nō adeo proprie ut alia. Potest eē uel dici principium quia sibi esse semp fundat in alio quodā et ut frequēter fundat in generibus alijs et rebus generū aliorū. Residua uero sex non proprie dicunt genera. quia nō dicunt simpliciter cōtēntū in alijs sibi actū et intellectū sicut id quod ē de rōne eorū sicut per singulorū inductione. Actio uero nō dicit quid presentia in substantia aliorū nec passio nec ubi nec quando nec situs nec habitus. sed dicunt aliquo modo se habere per modū principii eius cuius sunt. Actio. n. cum sit in actu dicit principium eius quod actione efficit et sibi quod est in agente dicit principium a quo agens efficit id quod agit. Similiter passio cū sit in patiente dicit id quo patientia mouet ad formam agentis. et non dicit quid exites de rōne sibi alicuius. et ideo passio suo nomine nō genus dicit sed principium. Similiter ē de ubi quia pcedit a loco nec locū ē principium nisi eius quod est in loco. locatū autē cōperat ad locū cū ē in ubi. et id ubi cū sit de ext. insecis. genus autē de intrinsecis sibi plus nominat principium quā genus. Eodē modo ē de quando quod pcedit a tēpore. Tempus autē ē numerus motus. motus autē ē actus eius quod mouet deducēs ipsum ad formam mouētis. Et ideo quā quod est in eo quod ē in tēpore per cōperationē ad tēpus ēt non noīat aliquid de sibi quod sit ut genus. sed noīat principium per motū cuius ipsū ē mensura. Positio uero dicit partium ordinationē in loco et in toto. et dicit principium plus quā genus. quia motus et actio et passio transmutantia ea in que operantur sunt causa ordinis partium ad formam totius. et ideo positio nō dicit quid positi. sed secundum nomen suum quod est positio dicit principium eētie totius quod principia. a partium positione in toto et in loco. Habitus autē ad id cuius est habitus nihil dicit quod sit quid habētis secundū quod genus ē quid eius cuius ē genus. sed dicit principium cōseruationis habētis et ppter hoc cū alia dicant principia ad eorū esse quorū sunt hoc ultimū dicit principium cōseruationis. et ideo potius dicant principia quā genera. propter quod etiā potius forme sunt hoc est foris manētes quā sunt essentie. Nec autē sic accipi possunt. aut enim sunt principia ad eē aut ad bene esse. Si ad eē aut ex parte agentis. et sic erit actio. aut ex parte eius quod agitur. et hoc dupliciter. scdm quod ē suscipiēs

actum agētis. aut fm effectū qui actū agen-
tis consequit. Si primo modo aut fm ipsa
actionē quam suscipit patiēs ⁊ sic ē passio. at
secūndum mēsuram extrinsecus adiacētem.
aut fm effectū quē facit actio in sba ⁊ partib⁹
patiētis. Si fm mēsurā adiacētem. aut ē se-
cundū mēsurā actionis vel passionis fm q̄
huius. ⁊ sic ē quādo aut fm mēsurā passi sū
eius q̄ patit ⁊ sic ē vbi. Si autē est fm effec-
tū quē facit agēs in iplo patiēte. tūc ē positio
qz ex actione agētis ⁊ passione patiētis situā-
tur partes i passio ad susceptionē forme quas
imprimunt agens ⁊ efficiēt vna supra ⁊ altera i-
fra ⁊ vna dextra ⁊ altera sinistra fm qd ope-
rat in eo virtus agētis. Si autē dicit prin-
cipiū nō ad eē sed ad bene eē sic est habitus.
Quāuis autē sic nominibus suis dicantur pri-
cipia. tamē sue coordinationis in quātum no-
minibus suis significat eē predicantur princi-
pia ⁊ contētum ⁊ intētio i eodem quo predi-
cantur dicuntur genera. ⁊ ideo nominibus suis
dicuntur principia ⁊ res quas signāt sunt gene-
ra. Si autē quis querat qualiter hec sciētia
est vna que ē de sex principiis. Dicendum q̄
ista sex vniunt i intentione principii. ⁊ sic ni-
hil prohibet de sex vnā eē sciētiam. Sicut
autē ⁊ in alijs sic ⁊ i his modis philosophie
tenēdus est. Philosophi. n. est vt dicit Ari-
stoteles nō accipere nisi sermonē demonstra-
tiū vt. s. de subiecto ⁊ de partibus subiecti
passiones ⁊ differētie demonstrantur ad ha-
bēdam notitiā perfectā de his que tradun-
tur. ⁊ ideo etiā singulorū diffinitiones ponē-
de sunt ex quibus sicut ex medijs probet om-
ne quod docēdum ē. Hoc enim mō perficiēt
anima secūduz partē cōtemplatiuā que ē vl-
timā felicitatis ipsius vt docet Aristoteles
decimo ethicorū. Quod autē quidāz dicūt
de arte vtrum. s. per modū artis precedat
philosophia stultū est qz ars nō est nisi in fac-
tis supra materiā exteriorem cum dicat ari-
stoteles q̄ ars ē cum rōne factiuuz principii
um ⁊ hoc modo facere nō est agere.

¶ De R. M. A. Est rce. Volentes igitur de
sex principiis determinare que omnia forā
sunt ⁊ quasi extrinseca his quorū sunt eo q̄ nō
sunt de eē ⁊ substantia eoz quoz sunt et for-
ma dicitur vt Plato dicit quasi foris manēs
oportet nos ichoare a forme determinatione
vt sciat a quo. sicut a primo genere accipiūt
originē. Dicit. n. Boe. in principio d. trinita-
te q̄ proprie nō dicuntur forme nisi que sunt se-
pe sepe. ille autē que i materia sunt proprie
dicuntur imagines eo q̄ ad illas sunt per assi-
milatiōē ⁊ imitationē producte. hec autē
que principia vocamus omnia sunt extra sū-
stantiā eoz quoz sunt sicut actio extra sū-
stantiā agentis ⁊ passio. nihil ē de substantia

patientis. ⁊ de quādo ⁊ vbi similiter est quo-
rū neutrum est aliquid de natura eoz que ubi
sunt ⁊ quādo. situs autē ppter hoc extrinse-
cum ē qz dicit ordinem partū i loco ⁊ hoc ē
extra substantiā partū ⁊ totius. De habi-
tu autē nullū est dubium quin sit de extrinse-
cis. Cum igitur omnia ista foris maneant om-
nia hec fm nomē forme predicationē forme
participant. ⁊ sicut dicuntur principia sic etiā
forme dicuntur. Non pōt autem dicta forma
hoc modo determinari nisi generaliter forā
diffiniat ⁊ per diffinitionē denentiat ad itē-
tionē forme de qua est intentio. Generaliter
igitur de forma loquētes dicimus secūduz q̄
loicus loqui debet de forma. qd forma ē cō-
positioni contingēs simplici ⁊ inuariabili eē
na consistēs. forma. n. loica diffiniuntur diffi-
nitione. Loice. n. loquēdo. forma est intentio
que dat eē formale totius ⁊ ipsa notio totius
vt dictum ē in sciētia de vniuersalibus. Di-
co autē qd dicit eē totius. siue hoc eē sit sub-
stantiale siue accidētale siue sit eē potentiale
siue actuale sicut animal dicit esse totius po-
tēiale. ⁊ rationale dicit eē totius hominis ac-
tuale. homo autē dicit totū cōpositū ex vtro-
qz. Alibi autē dicit eē totius accidētale. Et
rursus dicit eē totius accidētale nature ⁊ spe-
ciei. hoc autē tale eē non ē nisi cōpositioni cō-
tingens hoc ē cōposito siue ex cōpositione qz
si parti cōpositionis siue ppositi cōtingeret nō
eē predicabile de toto nec totius eē possz di-
ci notio. Et dico ptingens nō q̄ semper forā
hec ptingat siue per accidēs cōposito adueni-
at secūduz id quod ē forma qz sic species nō
accidēs vel propriū vel differētia vel gen⁹
⁊ ideo nō semp cōtingit sed aliquādo est i sba
sed ideo contingit qz modus accipiēdi eaz ut
est totius notio semp est p accidēs ⁊ semp cō-
tingens. Est. n. vniuersale quod ē ante rem
⁊ hoc ē causa rei per se vel p accidēs. Et est
vniuersale quod est i re. ⁊ hoc est substantia rei
vel accidentis inclinatū ad substantiā. Et est
vniuersale quod ē post rem. ⁊ hoc ē vniuersa-
le a re ipsa per intellectū seperatū ⁊ hoc cōtin-
git rei. ⁊ ē accidētale rei. hoc. n. nihil aliud ē
nisi acceptio vniuersalis forme siue hoc siue
nunc que acceptio rei simplex ⁊ seperata a p-
ticulari ⁊ particularibus ⁊ hoc modo forma
ē dicta vte qd intus ordinat i genere ⁊ spē et
cuius coordinationē reducit ad predicamē-
tū vel ad principii. ⁊ hoc mō forma ē forma
le eē totius acceptū p intellectū qd nō contin-
git accipere i rōne forme que ē forma partis
qz hec forma ē materie i particulari ⁊ nō de to-
to particulari. Sic ergo forma in cōi ad eē
substantiale vel accidētale totius accepta pre-
dicabilis de toto ⁊ nō de pte ē forma que ē cō-
positioni ptingēs. Quod at addit q̄ sit sim

plici eēntia p̄sistēs. id est qz tale eē quāuis to-
 tius sit p̄positi. in ex pte forme acceptū est. n̄
 ex pte materie. nō aut accipit ex pte forme
 put pars est p̄positi. s̄ accipit a forma put ē
 cā totius esse totū ambiens ⁊ terminās ad es-
 se. ⁊ qz forma illa nihil ē nisi forma quāuis sit
 totius. id nullū h̄z principii cōpositionis i se
 sed ē eēntia simplex quāuis nō sit eēntia sim-
 plicis sed p̄positi. hoc. n. modo materia non
 est eēntia simplex qz materia ad minus potē-
 tie h̄z partē. forma autē nec potentia nec ac-
 tu partem h̄z. ⁊ id huic forme puenit ⁊ n̄ ma-
 terie. Si autē obicit qz species ē forma. ⁊ n̄
 ptem h̄z qz genus ⁊ differētia. Dicimus qz
 iste ptes nō sunt diuise in sp̄. qz idem quod ē
 in genere est ut p̄sum ⁊ ideterminatū ⁊ in
 specie specificatū ⁊ determinatū. S̄z genus
 dicit ut p̄sum ⁊ d̄ra ut determinās ⁊ sp̄s
 ut determinatū. ⁊ hec i esse formali nō d̄nt
 quāuis differentii sint sicut differt natura d̄-
 terminabilis a natura determinātis ⁊ a na-
 tura determinati. d̄ra est determinās nō de-
 terminat nū per formale quod est actu ⁊ de-
 terminat formale qd est potentia. Et speci-
 es determinata nō dicit nisi formale sic de-
 terminatū. Et si aliquid aliud differet non pre-
 dicaret genus de specie nec d̄ra de specie p̄-
 dicaret. ⁊ id constat qz idē formale dicitur hec
 tria. Et qz d̄ra est in genere potestate ⁊ pote-
 stas esse i alio s̄m potestatem cāe formalis
 est i ip̄o eē s̄m inchoationē ⁊ inchoatio forme
 ⁊ perfectio sunt idē i s̄ba forme diuersa i eē
 ideo vnū ⁊ idē est i potētia ⁊ actu. Et id dif-
 finitio illa ē vnū ⁊ multa ⁊ quo ad hoc s̄m
 s̄bam simplex ē essentia quāuis sint i ea illa q̄
 differūt natura s̄m ea. Et ideo d̄ qz forma
 ē simplici eēntia p̄sistens. Est aut inuariabilis
 qz nihil variat s̄m mutationē nisi materia
 vel s̄m ex materia ⁊ forma compositū. for-
 ma aut put v̄le forma est neutrū horū est. ⁊ ideo
 per se imutabilis est essentia. Variat t̄n per
 accidens dum alii s̄m esse quod est i hoc vel
 in alio generat vel corrupit. sed de variati-
 one que ē s̄m accidēs nos hic nō loquimur.
 Aliter autē probat qz forma que est v̄le siue
 illa sit accidentale siue s̄bale est cōtingens cō-
 positū ⁊ oio est p̄positū. Talis. n. forma cōpo-
 sitio siue p̄positū nō est qz vnūquodqz cōposi-
 tum adueniens alteri cōposito magis aliqd
 facit aut s̄m eēntiam aut s̄m quātitatē. for-
 ma autē adueniens cōpositioni minime facit
 maius aliquid. ergo forma non ē p̄positum
 sed cōtingēs siue p̄positioni siue composito
 Quod autē forma adueniens cōposito non
 facit maius aliquid tā in forma accidentali
 quā in forma substantiali. In accidentali qui-
 dem qz i eo qd albū est non d̄r magis vel mi-
 nus factum q̄ si non esset albū dicitur esse al-

teratum solū. In substantialibus aut qz in hoc
 qz corpus ⁊ aia coniūcta sit hō nō d̄r magis
 vel minus factū sed perfectū i forma speciei
 h̄z d̄ct̄n habz dubitationē qz forma v̄lis ad-
 ueniens ē essentia quedā. ⁊ id illud cui adue-
 nit esse actu videt s̄m essentia. Ad hoc dicē-
 duz qz v̄le est posterius eo cuius est v̄le quā-
 uis ipsa natura v̄lis sit prius eo de quo p̄di-
 cat. ⁊ in quātum v̄le non h̄z esse nisi intētio-
 nale siue ut dicit Bo. irrationale hoc nō est
 esse s̄m naturā. ⁊ ideo nullū essentiale addit
 s̄m qz est notius eo qd est s̄m naturā. hoc aut
 est planū itelligere ex his que sepius in scien-
 tia v̄lūm dicta sunt. Quia vero de quibus-
 dam aliis que sunt forme v̄les p̄tingit idēz
 perfectius qz. s̄. in hoc sūt simplices essentie
 quoniam sunt cōposite ex materia ⁊ forma sicut
 in aia hoīs que hoc mō p̄posita nō est. ideo
 in diminutione dicitur est inuariabili essentia cō-
 sistens. in aia. n. hoīs s̄m partes sensibilem
 que est in ea alteratio p̄rietatis s̄m motum
 passionū inuenit ut tristitie ⁊ gaudii. quāuis
 cuius motus passionū gaudii ⁊ tristitie sint cō-
 iuncti ⁊ nō aie ut i bi ut dicit Ari. in p̄o de
 aia. t̄n ut dicit Aue. in his cōpatit aia corpo-
 ri ⁊ sic aliquo mō variat. ⁊ ideo nō est forma
 prout hic de forma loquimur. Adhuc autēz
 qm̄ sicut dicitur quidā aliquid est qd est s̄m
 simplici ⁊ nulli ē s̄m variationi sicut dicunt
 in ea que ē mundi aia quāz ⁊ simplicē ⁊ vari-
 abile esse dicit. id ut hanc de qua hic loqui-
 mur formā ab oibus aliis dissociat ⁊ diui-
 derē addidi cōpositioni cōtingens. De mun-
 di. n. aia quid sit ⁊ qualiter longū difficile ē
 determinare ⁊ p̄inet ad primū philosophū
 s̄m eaz ptem in qua de causis primariis et
 v̄libus determinat. breuiter. t̄n dicimus qz
 non causa p̄ia est nec ē aliqua itelligētia. s̄z
 motor mobilis primi qd est sibi principium
 vite ⁊ motus i oibus sicut d̄r in libro de cāis
 ⁊ hec aia non cōtingens ē p̄positioni siue cō-
 posita sed ē forma vnus qd est primū celūz
 p̄pter qd forma que est v̄le esse nō p̄t quia
 v̄le est forma cōtingens cōposito ⁊ nō est for-
 ma partis ut sepius dictū est. Preinducta
 igit de forma data diffinitio erit terminus
 d̄r. n. terminus illa diffinitio que icludit ter-
 minos esse illius diffiniti. Hec. n. diffinitio
 n̄z superflū nec minus aliquid q̄ ad eē fore
 declarādū sufficit videbit cōtinere si quis i-
 tiliter ⁊ nō supstitiose voluerit inuestigare. no-
 tandū t̄n hoc qz ea que dicta sunt ne sūt vera
 de forma s̄bali nec de accidentali sed vera sūt
 de forma que ē v̄le siue sit substātia siue acci-
 dens prout ipsum est predicabile ut genus
 vel differētia vel proprium vel accidens in
 quocunqz genere vel principio predicabiliū

HABET AUTEM etc. Habz at dubitationē ex predictis occasionatā. loquentes. n. de forma fm q ad accidētālē r sbalez cois est r fm q est vniversale predicabile siue in quid siue i quale eo q ipsa significat vt notio totius eē rei fm q r oratio forma est r albedo de illa albedine predicata r hz qd ratio formalis r opinio forma aie est. de hac ul de illa rōne vel opinione predicata. dicēdo igif de tali forma q inuariabilis sit videt esse instātia i pluribus. Videt. n. q plures formz variabiles sint siue inuariabiles incōtraria. Nam eadē oratio veri r falsi susceptiua est me sedere oio vera est dū sedeo. r eadē falsa dum nō sedeo. Similiter autē r eadez albedo claritatis r obscuritatis susceptiua ē. Et rō formalis siue opinio vna susceptiua eius videt qd est in re r falsum qd non est i re. cū tamen oia hec forme sint totius esse notioes r de toto predicabiles. r sic sunt cōpositioni contingentes. Sed ad hoc dicit vt dictū est q forma est inuariabilis essentia p̄sistens. Et qd dicit de albedine igif nō est vt dī. Non enim eadem albedo que fm id qd est forma claritatis r obscuritatis susceptiua ē. s; due albedines sunt i sbz quarū vna clarior est r altera obscurior ex opacitate r claritate sibi. nam nihil differt albedinē claraz dicere r sbiectū siue suscipiens clarū dicere. cū albedo fm esse albedinis vnū r idem eodem mō se habeat. obscuraf. n. r clarificaf ex sibi obscuritate vel claritate. r illa que est ei obscurior nō eadem numero albedo illi que est clarior. Et simile huic est qd dī in. v. phisicoz q nō eadez sanitas est i mane r i vespere eo q in humoribus aīalis nō manet eadez equalitas quauis susceptiuuz claritatis sanitatis sit idem i mane r i vespere nō tū sub eadem forma sanitatis. Silt; aut eodem mō rō siue opinio r vna numero oratio fm mutationez sui non susceptiua veri r falsi qd i re est vel nō est. sed potius sicut i periarne. dicit philosophus oratio que ē in voce est nota. et signū passionū que sunt in aīa que passionēs illate sunt in aīam ex formis rerū conceptis. r ideo veritas in ratione vel in mēte vl opinione ē adequatio rerū vel opinionū vel cōceptorū. Et falsitas i mēte vel opinione est inequalitas mētis r rerū. r similiter veritas i operatione ē adequatio signi. r ē in voce significāte r rei significate. Et id de vero in flz mutat nō fm sui mutationē sed sicut mutat signa per mutationē eoz ad que refferuntur in eo ergo q res significata ē vel nō est i hoc mens siue opinio r oratio vera vel falsa sūt absq; ol variatione opinionis vel orationis. Et huius exēplū dat Boe. sicut vno aliquo i mobili existēte r altero trāscēnte ad oppositū

aut latu s efficiat dexter qui prius erat sinister absq; ol sua variatione ex sola alterius mutatione que refferat ad ipsū vt dexter vel sinister fm sitū. De his autē i aliis a nobis dictū est. Est tū hic intelligēdū q duplex veritas ē in orōe. ē. n. veritas signi put sistinz ē simplr ad actū signi relatū. r nō ad hoc vel ad illud significādū sicut dī verū signū qd nō fallit i actu significadi. Et hāc veritatem ut pbat anselmus oratio nō amittit ppter rei significate mutationē. hec. n. oratio me sedere verū signū est eius q ego sedeā siue non sedeā semp. n. significat q sedeā r in hoc nō fallit q; hoc significet recte r vere. q; hoc iquā tū signū accipit signare. Signū. n. verū ē q recte significat id qd hz signare r i hoc nō fallit. Est at alia veritas i signo relato ad hoc significādū r adequata illi sicut hec oratio ego sedeo adequata ē rei dū sedeo. r hoc mutat ipsius rei mutatione r de hac loquimur hic r non de prima. pria. n. immobilis manet manēte signo pp qd ē primā quidē putabāt eē veritatē r vnā r eandē in oibus veris signis quauis hoc dubiū sit cū signū sit rectuz r verū qū significat id qd i pria veritate oia instituēte r ordināte accepit signat r sic signū sit rectitudo signi ad relata ad primā sui cāz exēplarē. tū relatio pōt numerari icipiendo a pria veritate r sic ē vna. pōt ēt numerari ex parte signozū relatorū r sic cadit i multitudinē r sic numerat simplr. r ideo simpliciter est multe r fm aliud ē vna.

SUBSTANTIALE VERB

Quia vero ois forma que ē totū r notio totius r que predicat de aliquo aut ē sbalis. aut accidētalis. o; hic loqui de sbali quid sit r p consequens ēt determinare quid sit accidētale. Dicimus ergo q sbale fm suum nomē ē id qd hz modū sbe i eo cui ē sbale r hoc a ln ē sba r aln non sba fm naturā hz tū mōz sbe. Substātia quidē est qū est in genere sbe vt aīal est aīal ē r sbale hōi r hō r substantia ē r sbale sortī. Et similiter rōnale ē sbale hōmīni r sortī. Est aut aln non sba habēs mōz substātie sicut color se hz ad albedinē. r sicut qualitas se hz ad colorē vel disgregatiuū vsus se hz ad albedinē r sicut extremitatē perspicui eē se habet ad colorē. Est. n. genus sbstantiale vt materia. r dīa est sbstantiale ut forma. Dicit tū sbale aliter. s. q sicut in cā p se est i aliquo sicut risibile. sbstantiale dī hōi quod in natura hoīs ē sicut per se cā r id nec sbstantia est nec modū hz substātie in p̄tūendo sbstantiam. sed quantum ad inē inseparabiliter habet modum sbe. Adhuc autē quarto mō dicitur sbale qd inest in rōne difinitiuā loco differentie quauis nihil sit de eētia r esse ipsius' sicut nasus sbstantiale ē

limo. & oculus in seho. & tibia elando & dorſu
 gilbo & generaliter ſba pprio accidēti. & quia
 ſic dī ſubſtātiāle aīn quod nō eſt ſba habens
 tñ aliquē ſbe modū. ideo dicit Boe. q̄ ſbale
 mediū eſt iter ſbam & accidēs. ſed non ē me
 dium p̄ abnegationez vtriuſq; extremorum
 dictū ſm ppriam ipſius naturā & entitatem
 qz tale mediū eſſe non pōt eo q̄ omne qd̄
 eſt ſba vel accidens ſm naturā ſue entitatis
 ſed eſt mediū per hoc q̄ aliquid vtriuſq; p̄ci
 cipat ſicut diximus. h3. n. naturā accidētis.
 & modum ſbe. oppoſitis autē modis dī acci
 dentale. ſ. q̄ natura eſt aīn ſubſtātia & habz
 mōm accidētis ſicut extraneū qd̄ gratia alte
 rius in eſt vel comenit ſicut digitus ſextus q̄
 quamuis ſbā. tñ qz per formationē manus n̄
 ſit ſed per habūdantiā materie. ideo accidē
 tale eſt. Et etiā accidētale qd̄ naturam et
 modum h3 accidentis. ſicut albedo ſocratis
 vel quod iēſt & non p̄ cauſam per ſe & propriā
 His igit̄ modis cū dicat̄ ſubſtātiāle et acci
 dentale dicimus q̄ ſubſtātiāle ē quod p̄fert
 eē cōpoſitioni hoc eſt cōpoſito ex quadāz p̄po
 ſitione. dico autē q̄ confert eſſe ſicut genus ul
 materia & ſicut dīa ſiue forma cōpoſito quod
 ex genere & differentia vel ex materia & for
 ma componit̄. Et dico et quadā cōpoſitione
 qz vera quidēz cōpoſitio eſt ex materia & for
 ma que iter ſe diuiſe ſunt natura et neutruſ
 eſt principiū alterius. quedā autē eſt compo
 ſitio ſimpliciter ex genere & dīa qz dīa ſine
 ſehoatione ē in genere eſſentialiter et genus
 eſt principiū ipſius ex quo p̄ intellectū agentē
 educit̄. et pp̄ hoc nō abſolutam facit cōpoſiti
 onē. et ideo diffinitū ex genere et dīa ē vnuz
 et nō multa. idem. n. eſt i potentia enim actu
 nec alia eēntia eſt dīa niſi que in generis for
 malis poteſtate continet̄. hoc ergo ſubſtāti
 ale vt i pluribus ē et hoc i poſſibile eſt de eſſe
 rei illi cui eſt ſubſtātiāle. hoc autē patet in for
 malibus ſicut ratio iēſt hōi et ſenſus animalī
 Et in accidētibus quidē exemplū eſt vt cōti
 numum incontinuis ē linea ſuperficie et corpo
 re. et diſcretū in diſcretis oratione et nume
 ro. Si autē h̄ qd̄ dictū ē qd̄ cōfert eē rei. et
 quo nō pōt abeſſe rei. Tūc ſubſtātiāliū quod
 dā ē ſicut materia et quoddam ſicut forma
 ſicut corpus qd̄ ſubſtātiāle ē hōi ſicut mate
 ria aīa ē ſubſtātiāle hōi ſicut forma. et ſic etiā
 corpus hōi ſubſtātiāle et aīa ſiſt. Et qz natu
 rali cōpoſitioni rñdet cōpoſitio loica ſiue rōn
 alis. et ideo rō ſiue rōnale eſſet ſubſtātiāle
 hōi & animal genus ſiſtiter hec autē i aliis. ex
 pedita ſūt i ſciētia libri qdem de cathegoriis
 ſcriptus ē S3 hic aliquid de hiſ dicere oport
 tuit qz per iſta accipiēti p̄cipia qualiter q̄
 dam i ſex p̄cipiis habēt ordinari & quedam
 excludi a taliū coordinatione. quecunq; n.

ab aliquo principio ſependent quodā prin
 cipium illis conſet eſſe & quod eſſe eorum nō
 poteſt eſſe ſine vllō principio procul dubio ſi
 ſunt de talium principiorum coordinatione.
 que vero nō reſpiciunt ipſa niſi forte per ac
 cidens ad aliud ſicut ad genus & principium
 ordinant̄ vel forte ſ3 aliud ſunt i uno & ſ3 ali
 ud ſi alio. nihil. n. prohibz vnū & idem eſſe
 in diuerſis predicamentis ſecundum diuer
 ſa eſſe que ſunt in ipſo quorum vnuz forte ē
 ſubſtātiāle reliquum autem accidentale ſi
 cut corpus album bicubitum quod in eo qd̄
 corpus ē in ſubſtātia eſt. in eo vero qd̄ albū
 eſt & quale qualitas eſt. & in eo qd̄ bicubituz ē
 in predicamēto quantitatis. Et hoc iaz ſepi
 us i aliis tam yſagogis q̄ in cathegoriis de
 terminatū eſt. hac igitur de cā a nobis hic d̄
 ſbali & accidentalī introductum eſt.

VIDETUR AUTEM. Vide
 tur autem quedam forma ſiue ſit ſubſtāti
 alis ſiue ſit accidentalis. que vt vniuerſale
 accepta eſt & ſicut eſt idem toti de quo predi
 catur a natura eſſe producta. Quedam autē
 ab actu ſiue artis operatione. Ratio enim ſi
 ue rationale forma eſt a natura in ipſo ratio
 nali producta. ſimiliter etiam que in accidē
 tium formis. Color enim forma eſt natural
 a natura producta. Et ſimiliter paſſio alia i
 genere qualitatis ſicut color odor & ſapor. et
 huiusmodi & ſanitas & egritudo. in omnibus
 enim talibus patet q̄ hec forme tam ſubſtā
 tiāles qua accidentales a natura ſunt. Alie
 autem forme ab actu ſiue ab operatione no
 ſtra ſunt ſicut domus & ciphus lectulus & hu
 iusmodi. in quibusdam dubitatio eſt vt
 a natura an ab actu ſiue opere artis incipi
 ant ſicut in figura incisionis. ſicut quādo ſcul
 ptus eſt lapis vel hector. In talibus eniz
 ratio dubitationis ē. quia quod a natura ta
 les figure ſunt videtur ex hoc q̄ ars in talibz
 nihil apponit ad materiam. & ideo quod per
 naturam inſuit manet quia quod ars in tali
 bus facit totum conſiſtit in auferendo & ſepe
 rando partes quaſdam a ſubiecto. Et quia
 nihil de opere artis apponit non videtur eē
 de opere artis in figurato. Et ideo tales ſig
 re videntur eſſe a natura & non ab arte. Ad
 hoc autem dicendum eſt q̄ in talibus figure
 hoc eſt ſubiectum & materia figurarum non
 eſt ab actu ſiue ab opere artis. Sentiri autē
 figuras & apparere eſt ab actu ſiue artis ope
 ratione. id enim quod in materia totuz a na
 tura eſt cui nil ab arte additum eſt. Sed ad
 ditur ſeparatum ab ipſo. Et ſi ab hiſ que in
 toto naturalia ſunt aliqua ſeperenter & nihil
 addatur eiſdem ea que relinquuntur natura
 lia & a natura ſunt. figura ergo talis ſecundū

omnia que in ipsa sunt videtur esse a natura. Quod autem visu sentiatur sic vel sic lineis terminata non potest esse nisi ab actu et artis operatione quia natura non fecit talem linearum terminationem. Hoc autem quod dicitur valet idem ac si dicatur quod materia figure a natura est et ipsa figura prout figura terminatio est quia est ab actu sine artis operatione. et hec est veritas quia quamuis ars nihil addit materiale. tamen seperando confert ad esse figure ad cuius esse formale magis confert partium seperatio quam appositio alicuius materie. quia figuram non dicimus esse tale quid quod habeat materiam ex qua fit. sed in qua fit tantum. Ad esse autem formale figure magis confert ablatio siue seperatio partium materialium quam collatio partium materialium aliquarum. Sed quamuis sic dicamus de figura incisionis que in seperatione partium subiecti consistit tam constat quod quecumque talium figurarum coniunctionis est et non seperationis tantum. sicut dicimus domus figuram lectuli vel tripedis. et huius quia in illis aliquid ars per appositionis modum operatur. ille ab actu et operatione sunt artis et non nature. Sic ergo dicendum est de figura incisionis que sola partium incisione producit ad actum. sic ergo que sunt sicut figura incisionis manifestum est. Et ideo dixit Empedocles in omnibus que formam ab arte sumunt naturam esse materiam. formam vero accidens. Si. n. plantetur lignum lectuli non pullulabit lectulus sed lignum. cui igitur natura sit ex qua pullulat pullulans exit natura lignum et non forma artis que est in lectulo. Talis autem determinatio non valet in communibus siue in vltibus que sunt in pluribus et sunt de pluribus que predicantur de illis. essentia. n. communis siue vltis eorum que in pluribus sunt predicata de illis non potest esse ab artis operatione quia tale essentiam impossibile est esse ab artis operatione eo quod omnis forma artis est accidens. accidentalis autem forma substantialis est et per se inest illis quorum est forma. Adhuc autem talis forma communis a natura non videtur fieri. idcirco quod ea que a nature potentia producuntur ab actu creantis et generantis videntur fieri et principium sumunt a create vel generante. Creantis autem et generantis. tunc semper est particulare et non vlt. Non igitur ab opere nature sunt ut videmus. Si autem dicatur quod creature sunt huius forme vniuersales et communis palam statim potest esse cuiuslibet quod hoc non est verum quia cum tempus creationis siue generationis non sit vlt. sed particulare nihil potest assignari rationis nihil exempli qualiter communis sit creatum vel generatum. Oportet igitur dicere quod naturales et a natura huius forme

sunt perfecte et non ab artis operatione vel a proposito. Sed dicendum videtur quod natura in talibus occulte operatur et hec est natura particularis. in agente quidem et patiente intendit hunc et producit. vniuersalis autem que hunc ordinat ad esse diuinum intendit simplex et vniuersale. Et quia natura vniuersalis operatur in particulari ideo quoniam natura particularis producit hunc. Et quia hic est homo natura vniuersalis producit hunc in hominem et sic de aliis. Et hoc modo per consequens producit id quod est vniuersale. et hoc quidem in isto existens est vniuersale quoniam non sit vlt secundum quod est in isto sicut in scientia de vltibus dictum est. Est autem vlt aptitudine existendi in multis siue pluribus. cum autem actu per generationem diuidatur materia efficitur in pluribus actu. et hoc facit natura occulte. Quibus autem duabus causis natura in his occulte dicitur operari quarum vna est quod actus semper particularium sunt. Et ideo natura particularis operans est manifesta. Sed cum particularis operatur natura non operatur nisi virtute nature vniuersalis que est in ea occulta. et non nisi per intellectum considerata. et sic natura vniuersalis est operans occulte. Secunda autem causa est quod operatur a natura est particulare sensibus manifestum. id autem quod est illud habens formam speciei et nature est occultum. et per consequens generatum. et ideo hic generat hunc et hoc est manifestum.

Sed quia hic generans est homo. ideo hic genitus est homo quia aliter generatio non esset vnica et hoc occultum quo ad nos solo intellectu acceptum. et ideo dicimus naturam occulte in talibus operari. Sicut enim ex coniunctione plurium vniam rationem vnitatem habentium sicut plures equi aut plures homines efficitur quedam distractionis constitutio que priorum ex quibus illa fit coniunctio conficitur que vniuersalium illorum excedit quantitatem discretam. ita quod omnia simul sunt maioris quantitatis quam singulorum illorum sicut ex distractione singularium que vnum sunt in specie vel genere quando comparantur ad inuicem in forma in qua essentialiter. similiter sunt vnam commune omnibus intelligitur. quod tamen in singulis est totum priorum singularium. excedit predicationem in hoc quod quodlibet singularium de vno solo illud vero quod similitudo eorum est de multis predicatur. propter quod omnis communitas talis naturalis est quia ex singularitate hoc est ex singularium essentiali similitudine procedit. Et sic singularitas in vno similis causa est communitatis. Natura autem est causa talis singularis. Et ideo

natura causa est cōitatis quia quicquid ē cā cause est causa causati a causa illa per aliquē modū. Singularitas autē creationi siue generationi coequatur qz tēpus generationis et etiā creationis ē singulare. Subtiliter autē speculantes sicut naturā in opationibus uel in actionibus artis operari iuenimus eo qd in animalibus ratione expertibus iuenimus naturam opera artis attingentē sicut i casu his apū et nidis irundinū. et hoc habet natura in quātū est opus et instrumentū intelligētie. Sic etiā inuenimus creaturarū omniū creatorē primū operantē i creatura. Et hoc deprehendimus ex ipso actu creatoris. Videmus enim qd numero quodam et pportio ne totam stabilitat naturam que pportio n̄ nisi sapientie est creatoris. Quod enim intelligentia operatur ad hanc huius uel illius nature proportionem non habet intelligētia in quātū intelligētia est sed habet in quātū est diuina hec enim sapientia illius est qui cūcta pportionibus ppriis disponit et pducit et ordinat. Sed hec hactenus a nobis ad explanationem dictorum dicta sufficiāt. Alterius enim hec et altioris sunt inquisitionis. pertinent enim et hec ad hanc partem prime philosophie. que est de causis uniuersalibus et primis.

FORMARUM UERB et ce.

His autem sic determinatis de predicabilibus formis accipienda est formarum diuisio ut sciatur de quibus formis intendit in libro isto. Dicamus ergo qd forma que ē uniuersale siue substantiale siue accidentale. Alia quidem est in subiecto ut accidens et dicitur de alio ut de subiecto quod ē pars subiecti ipsius dicitur siue predicatur i quid ut scientia quidem in subiecto est in anima hoc modo quo accidens est in subiecto et de subiecto dicitur ut de grāmatica que est scie species et pars subiectiua. Et talis forma ē accidens uniuersale subiecto in quo est i quale et speciei que sibi subest i quid comparatū. Quedam uero forma in subiecto est ut accidens et de subiecto siue de parte subiectiua nulla dicitur siue predicat ut albedo sortis. et similiter his quecumqz formarum sūt sicut indiuidua. hec enim comparantur quidem ad subiectum in quo sunt et de illo predicantur in quale. sed ad id quod subest eo qd ipsum ē uniuersale substans. Quedam uero talium formarum de subiecto quidem dicuntur. in subiecto uero talium formarum de subiecto quidem dicuntur in subiecto uero nullo sūt sicut forme substantiales. que non sunt i subiecto ut accidens quia conferunt ad eē et ei⁹ quod est esse rei pars sunt. Dicuntur autem de subiecto quia predicantur in quale substā

tiale ut differentia uel in quid sicut genus. et huius forme exemplum est sicut rationale et mortale. et alie differentie substantiales. Earum uero formarum que quidem in subiecto sunt ut accidentia et de subiecto iudicabilia sunt eo qd nihil substantiale subiectum sibi continent ut accidentales forme. indiuidue. Alia quidem sensibilia sunt hoc est sensu proprio uel cōi pceptibilia. alia insensibilia que nullo sensu proprio uel cōi sunt pceptibilia. Sensibile enim est quod sensu aliquo cōprehenditur ut albedo sortis uel sapor huius uel calor uel etiam percussio. hec sunt fm sensum tactus percepta. uel percussio q̄ est sonus hic uel ille. uel dulcedo uel odor n̄ quecumqz talium quod pprio uel cōi sensu pceptitur ut magnitudo uel figura motus uel quies uel numerus uel aliquid talium. Insensibilia uero sunt que non sensu sed ratione simplici uel intellectu cōprehendantur ut doctrina et disciplina que fm intellectum sunt in anima et similiter etiā uirtus siue intellectualis siue moralis siue etiā iconomica nulla enim talium sensu perceptibilis est. Simpliciter autē siue uniuersale nihil quod est de numero eorum que de subiecto dicuntur siue uniuersale ut uniuersale est sensibile est. Uniuersale enim secundū qd abstrahit ab hoc et ab illo non nisi intellectu est. Et id dicit Boetius qd particulare est dum sentitur. uniuersale dum intelligitur. Hec autē omnia in his que sunt de anima habent de terminari et declarari. Ex his autē que iam hic per diuisionem posita sunt manifestum est qd quedam que sunt de numero formarum particularium sita sunt alicubi secundū partem determinatam in subiecto in quo sunt sicut nigredo in pupilla oculi. quedam uero talium particularium formarum tales sūt qd difficile est assignare secundū quam partem subiecti sita sunt. ut scientia paternitas et similia ut filiatio nisi forte dicatur quod sita sunt in generantium et componentium complexione. Paternitas enim pro certo est forma relationis que secundum totum inest et non secundum partem. Cuius causa est quia ab actu generationis actiue innascitur generati. Actus autem totius est et non partis. Similiter autem filiatio inest secundum totum ei qui nascitur propter generationem passiuam que totius est. Sane tamē fm causam et non fm subiectū hec sita in cōplexione generantis que complexio ē cā cōplexione seminis et secundū causam sunt sita in cōplexione generantium que cōplexio attenditur in situ et ordine membrorum in quibus semen manifestatur ad generationē sicut sūt mēbra que dñr uasa seminaria. Sci

entia autem secundum actum quidem accepta situm non habet sed accepta secundum abilitatem sita est in complexione scientis quia subtilium humorum et spirituum magis sunt abiles ad sciendum propter quod etiam alexander dixit intellectum potentialem propter actionem quandam esse in corpore. Dicunt tamen aliqui scientiam sitam esse in toto et non in parte quia in ea est intellectus accipiens ut lumen intelligentie et fantasma a quo accipit et sic esse dicitur in toto quod pertinet ad intelligentem quod nec sine anima est nec sine corpore nec sine intelligentia. De his autem hic non multum curandum est quod non sunt ad propositum. Hoc autem aduertendum est quod singula eorum que dicta sunt notatio quedam siue notamen vel nomen est in complexione que est in uoce. Singula enim eorum nota est in complexione uocis et non significatur oratione complexa. Hoc autem sic incomplexa uoce notatum aut erit subsistens hoc est substantia aut alteri contingens hoc est accidens. Eorum uero que contingunt hoc est subiecto accidunt singulorum aut extrinsecus hoc est per extrinsecam causam aduenit substantie aut simpliciter secundum esse et causam intra substantiam consideratur sicut intra substantiam cui inest secundum esse et causas considerat linea superficies et corpus quod est in trina dimensione. causat enim quantitas a materia et est dimensionibus intrinsicis. Similiter est de qualitatibus que causantur a forma et disponunt substantiam intrinsicis. Eorum uero que secundum substantiam extrinsecis contingunt siue adueniunt substantie illa sunt aut actus qui est agere aut pati siue passio. aut dispositio siue situs. aut esse alicubi siue ubi. aut in mora siue quando. ut olim heri hodie quod sicut dicit priscianus. Tempus est mensura mutabilium rerum. et sicut quando dicitur a tempore uel sumitur secundum habere. Non enim plura sunt de extrinsecis accidentibus substantie. et ideo non sunt nisi sex principia. hoc autem iam in ante habitis istius libri probatum est. De his autem predicabilibus que subsistunt ut est substantia et ea que in genere substantie continentur. Similiter autem et de his que non extrinsecus adueniunt sed solum sunt secundum causam et esse in his in quibus sunt per existentiam in eo libro qui de categoriis dicitur siue inscribitur sufficere est disputatum et determinatum. Et similiter de aliquid quod ut frequenter per intrinsecam inascentem. De reliquis uero que per extrinsecam substantie frequenter adueniunt que est ideo predicabilium nomen non habent sed principiorum eo quod non predicant aliquid simpliciter inherens sed quod aliquo modo se habet ad aliud continue insequentibus erit dicendum.

a Intellectum autem omnium que dicta sunt sciendum est quod forme uocem

et rationem primi inuenerunt stoici et ante eos qui philosophi fuerunt epicuri omnem causam ad materiam retulerunt. Videntes enim quod nihil est in materia per quod id quod formabile est formatur et quod materia formabilis formatis se forme esse non potest. Dixerunt formas a materia esse separatas eo quod quecumque sunt in materia forme in materiam inducte sunt. et ideo non possunt esse cause formationis materie. Ideo enim quod per se et substantialiter et secundum seipsum causa est formationis non esse formatum sed formans secundum seipsum. et ideo tales formas indifferentes formantes extra materiam esse posuerunt et separatas in lumine priorum agentium intellectum existentes. Ex quibus sicut ex quodam sigillo omnium formarum que formantur produci habent. Has autem formas sic foris manentes et omnia formantes cum ipso lumine agentium intellectum expandi dixerunt super formanda. et ideo tales formas dixerunt esse principia formalia incorruptibilia per que uera habetur scientia et noticia rerum sicut lumine solis color expanditur uel effunditur super colorata uisibilia secundum eos qui dicunt sicut et uerum est quod colores non sunt in tenebris sed in aduentu luminis expanduntur super corpora terminata propter quod et pitagorici colorum epiphaniam hoc est desuper eminentem nominauerunt hoc igitur modo dixerunt a separatis formis per intelligentie agentis lumen formas effundi materiales. Et ideo materiales forme non uere dici formas sed uerarum formarum imagines sed tam separatas quam imagines earum de rebus predicari. Separatas quidem eo quod in materiata lumine intelligentie quod penetratum est rerum infunduntur omnibus et faciunt esse et sunt principia cognitionis ipsorum. Imagines autem ideo quod sunt similitudines illarum et sunt in materia secundum esse et mutabiles secundum mutationem materie. Sed quod imagines sunt principia cognoscendi ea quorum forme sunt hoc habent a formis separatis que stabiles et certe sunt cause rerum. Talem igitur formam dicunt aliqui esse formam que compositio ni contingit eo quod super compositum lumine intelligentie diffunditur et quod hec sit que simpliciter et inuariabili esse consistit quia simplex est quod in lumine intelligentie est. Et inuariabile est quod uariatione materie non uariatur quia quauis materia uarietur sub ista forma tamen ipsa non innititur nisi lumini intelligentie. Et non uariatur sicut uidemus in arte a coloratis uariatis non uariari colores eo quod soli innituntur lumini quod est in perspicuo non in quantum est elementum uel elementatum uel corpus mutabile sed forma sed quod perspicuum dicitur cum perpetuo super corpore. Hoc autem istorum expositio non facit ad propositum quia

talis forma nō ē indiuidualis in sbālez ⁊ acci-
 dentalē nec uniuersalē ⁊ particularē. Ideo
 alii dicūt q̄ forma que est cōpositioni cōrin-
 gens est forma accidētalis. Accidens eiz est
 qd̄ est i aliquo quod perfectū est s̄ esse ut di-
 cit. Auic. Et id etiā accidēs est quia totum
 esse ⁊ perfectū cōsequitur. ⁊ qz id quod perfe-
 cte est cōpositum est. Ideo dicunt q̄ hec for-
 ma nō cōtingit nisi s̄m substantiā cōponi. ut
 scilicet p̄positio s̄m accidens semp̄ sibi p̄sup-
 ponat p̄positionez s̄z substantiaz. Quātr̄ aut̄
 hec forma simplici ⁊ inuariabili essentia confi-
 stat nō ē facile pbare cum accidēs ut pbat
 aristo. in. xi. prime p̄philosophie nō sit essētia
 sed cē nec oīo est sim plex essentia in cuius ra-
 tione semp̄ ē subiectū nec inuariabile oīo esse
 possit qd̄ s̄m eē semp̄ inuēit ei qd̄ cōt inueua-
 riatur. Ideo eim dicit aristo. q̄ nō ē eadem
 sanitas in mane ⁊ i uespe qz sanitas p̄plexio
 ni aīalis inuēit qd̄ p̄tinue uariat p̄pter agen-
 tium ⁊ patientiū p̄tinuā actionē ⁊ passionē.
 Adhuc aut̄ hec forma accidētalis non reci-
 pit diffinitiones forme generalr̄ que i ducte
 sunt. Oportet igit̄ dici q̄ forma de qua locu-
 ti sumus sit forma que ē uniuersale. hec for-
 ma totius forma ē ⁊ nō ptis. ⁊ p̄positio ipsa i
 cōposito numeralis ē ad illā sicut p̄positū ex
 aīa rōnali ⁊ corpe materiale ē ad hominez.
 aliter eim p̄dicabile non cēt nisi eēt itētio nō
 ptis s̄z totius ⁊ hec ē forma rōnis ⁊ loica for-
 ma que i p̄hificis principiū est forma ptis est
 ⁊ nō totius. ⁊ qz hec forma est totius id̄ diffi-
 nitio que talis forme est dicit qd̄ dicitatē ⁊ con-
 tinet i se tā potēntialia q̄ actualia ⁊ tā mate-
 rialia relata ad formā q̄ formalia relata ad
 materiā sicut aīal rōnale mortale. aīal eim
 potēntiale ⁊ materiale est. alia aut̄ sūt actua-
 lia siue formalia. hoc ē igit̄ p̄pōni cōtingere
 hoc mō quo dictū ē ad minus cōponi eius q̄
 est ⁊ quo ē. de qbus in libro de causis habet
 plene determinari. ⁊ hec forma consistit ⁊ ē
 essentia lumine itelligētie nitens ⁊ consistēs
 inuariabilis per se uel per p̄p̄riū esse suū ua-
 riata per accūs s̄m esse qd̄ h̄z in hoc uel in
 illo. hec ē forma diuisibilis est oī forme diui-
 sione que determinata est. Et hec forma est
 ratione cuius omne qd̄ ordinat̄ i genere uel
 specie rationē recipit sue coordinatiōis. De
 hac igit̄ itelligēdū est omne quod de forma
 hic dictum est.

ALTIJOUERD ⁊ ce. His igit̄ q̄ de
 forma dicūtur sic p̄missis iā de singulis que
 in cathgoriis dicta non sunt restat dicendū
 ⁊ primū de actione que iter alia uidef̄ cum
 his que extrinsecus substantie accidunt con-
 uenire. Causatur eim a naturali potēntia rei
 naturalis aut̄ potēntia radical̄ i ipsa rei sub-
 stantia. Et attēde q̄ quidā dicūt actionē nē

esse principiū eo q̄ principiū nihil ponit āte
 se cās p̄cedēs ipsū. Actio aut̄ ⁊ agens ⁊ potē-
 tia ⁊ naturalē agētis āte se ponit p̄ intellectū
 Dicūt ēt q̄ aristo. dicere uir q̄ actio ⁊ passio
 idē sunt numero sicut uia que ē a thebis ad
 athenas eadez numero est que est ab athe-
 nis ad thebas. Sic cū actio sit comparatio
 agētis ad patiēs ⁊ passio sit e contra cōpatio
 patiētis ad agēs uidef̄ actio idē numero esse
 passioni. Et sic ista duo principia nō sūt di-
 cenda duo s̄z unū ⁊ idē numero diuersa tassi-
 per terminos. Adhuc qz motus ē actus agē-
 tis quo mouet patiēs ⁊ ē actus patiētis quo
 mouet ab agente uir q̄ motus sit una natura
 actionis ⁊ passionis ⁊ quoz una ē natura il-
 la sunt unū uir ex hoc q̄ actio ⁊ passio sunt p̄-
 cipiū ⁊ p̄dicamentū unū ⁊ q̄ hoc p̄dicamen-
 tū sit motus. Adhuc etiā cōgruētis uidef̄
 esse q̄ motus sit p̄dicamentū q̄ actio quia
 motus sic est actus mouentis s̄z quē mota
 substantia agit ⁊ sic uidef̄ motus esse causa
 actionis in id qd̄ subicit qz si nō moueret nō
 ageret in ipsū. Est ergo motus cā actionis ⁊
 sic principiū respectu actionis. Congruētis
 ergo uidef̄ dici q̄ motus sit p̄dicamentū q̄
 actio uel passio. Ad hec aut̄ ⁊ similia. Dicē-
 dum ē q̄ actio ē principiū ⁊ primū inter p̄-
 cipia sicut dictū est eo q̄ ab extrinsecō forma-
 li catur. passio aut̄ catur ab intrinsecō materia-
 li ⁊ ideo posteriori modo se h̄z ad substantiam
 ⁊ qz sbā p̄posita ex formali ⁊ materiali cōfi-
 nit ⁊ in oī natura ut dicit aristo. est aliquid
 a quo est agere ⁊ aliquid quo est pati ⁊ fieri.
 Et qd̄ dicit q̄ actio ante se aliquid ponit. s.
 naturalē potēntiā s̄m efficientē cām sed nō
 p̄ponit sibi eā ut formale sue cōitatis p̄ci-
 pium. Efficientis aut̄ causa qz nihil sui ponit i
 effectu nec est causa unitatis rei nec diuersi-
 tatis in effectu ideo non p̄pter hoc impeditur
 quin actio possit esse principiū ⁊ sic principi-
 um formale toti⁹ illius coordinatiōis que
 rem suā dicūt ut facere uel agere hoc eiz nō
 in predicamēto qualitatis sed i genere actio-
 nis coordinatis. hoc eim modo decē genera
 dicūtur prima rez principia qz sunt prime
 forme ad quaz modū p̄dicationis oīa sibi si-
 milia reduci h̄nt ut i illā cōmunē formā co-
 ordinabilia. Qd̄ aut̄ ebicit q̄ eadē sit actō ⁊
 passio dicēdū q̄ nō sūt eadē nisi i materia q̄
 quidē i qua ē actio sicut i subiecto ad q̄ diri-
 git ⁊ ad qd̄ terminat̄ actio agentis ⁊ ipsa ea-
 dē materia q̄ subiectū ē passionis. p̄pter ta-
 lem autem materie idemptitatem non
 oportet q̄ idem formale principium sit actio-
 nis quāuis inquantū unū est actio ⁊ alteruz
 est passio hoc eim impossibile est. Oppositi
 enim modi formales sūt actionis ⁊ passiois
 qz modus ⁊ forma actionis est sicut i primen-

ris et influentia. Modus autem passionis est sicut impressio vel iniuria propter quod et uoces hec significantes diuersa sunt predicamenta uel principia. Et quod obicitur de motu dicendum quod motus non sicut una natura et una forma est mouentis et mori nec agentis et patientis. Et si eim actus perfectus put est actus mouentis et agentis. etiam est actus imperfectus put est actus mobilis et patientis et quod non est utriusque ut una natura id non potest esse causa quod unum sit principium uel predicamentum actus in agente et passio in patiente. Et motus etiam in se non est unius forme et nature. quod non est alicuius speciei entis perfecte sed fluxus de natura in naturam et de forma in formam et de potentia in actum. Et ideo pro unitate nature motus nihil probari potest de unitate uel diuersitate principiorum uel predicamentorum. Et quod obicitur per similitudinem uel duorum terminorum quod eadem numero sit actio et passio. Dicendum quod non est simile quod una substantia materie et substantia forme manet eadem nihil habens diuersum nisi terminos. motus autem secundum formam non manet idem. Unde secundum alias formas mutatur id quod denigratur et id quod dealbatur. et est quod secundum aliam formam est passum comparatum ad agens et agens comparatum ad patientem propter quod diuersa sunt predicamenta. Actio eim semper est perfecti secundum quod est in agente sicut in causa et subiecto. Passio autem semper est imperfecti secundum quod est in patiente sicut in subiecto et mobili. Ex his omnibus igitur que dicta sunt relinquatur quod actio sit speciale predicamentum. Differt autem agere ab actione in hoc quod actio dicit actionem ut conceptam. agere autem actionem dicit ut exercitam. Et hoc modo secundo est predicamentum. Quia sic speciale modus dicit predicationis quod ad alium aliquem de decem modis predicandi reduci non potest qui modus ut uoce designatur dat nocem unam que est una decem uocem unius primorum generum significatiua. actio autem ut conceptus designatiua non dicit illum modum predicationis et idem nomine actionis principium illud non proprie designatur sed agere notatur pro agere nihil aliter significando quod hoc designat actionem ut exercitam.

Attendendum etiam quod quoniam agere secundum aristotem in. vi. ethicorum differat a facere agere eim sit actione pertinente ad uoluntatem uel electionem. facere autem est operari super alienam uel extrinsecam materiam. tamen put hic sumitur agere et facere pro eodem accipiuntur. Unum eorum modum in eodem habent predicationis ad quem ordinatur omnia predicabilia ipsorum secundum genus et species. Omne eim illud quod procedit continue ab agente uel operante in patientem uocatur hic actio uel agere. Et hoc est quod dicit auerroys quod actio est effectiua comparatio agentis ad patientem. Sic eim actio est fluens operatio ab

agente in patientem. et ideo quod est agentis forma fluens in patientem ideo mouetur patientem sicut mouetur generans per se uel per accidens id in quo inducit formam suam et hoc mouens est agens et motus mouentis est actio eius. Et similiter intelligens est agens et intelligere actio est et faciens est agens et facere est actio eius. Et in hoc ambitu contra dicit agere uel facere genus generalissimum principium quoddam et uox ipsa significat unam primam rerum que comitate sua multa ut genera et species et indiuidua complectitur una coordinatide sub primo eodem contenta. Quis subalterna genera sunt agere quando proprie accipitur quod actio est operatio electionis. Et alterum genus est facere secundum quod facere est in extrinseca materia per arte operari. Species autem sunt sicut secare ligna uel corpora et sicut urere et huiusmodi. In diuidua uero sunt sicut sectio facta a sorte hec uel illa et alia huiusmodi. hoc igitur accidens predicamentum ad nullum aliud genus est reducibile et secundum hunc modum actio est in agere sicut in causa non quidem ut stans et quiescens in ipsa sicut quantitas uel qualitas uel relatio. sed est in agere ut procedens et fluens ab ipso continue in patientem. Adhuc autem uidendum est quod uniuscuiusque perfecti secundum formam forma dicitur actus et ab actu nomine uerbale formam actio et idem actio est secundum formam agentis operatio procedens ab agente in patientem. Et idem forma semper est principium actionis sic igitur accipiendum est accidens predicamentum siue principium.

Actio autem in tali comitate generalissima accepta a Gilberto porretano sic diffinitur. Actio est secundum quam in id quod subicitur agere dicimur. Est autem qualiscumque hec descriptio assignatio maioris declarationis quam nomine. Et cum dicitur secundum quam importat modum cause formalis. Agens eim informatur actione cum actio nihil sit nisi effectus processus potentie agentis secundum formam que est principium actionis et passionis eo quod omnis actio ut actio transit in patientem et de actu hoc modo est transitiuum. Quod autem in patientem transit. idem addit in id quod subicitur. subicitur eim agenti patientem quod suam recipit actionem. Et agentis uirtus preualet super et imprimat ei per actionem formam. Et quia uirtus agentis penetrat in patientem et transmutat ipsum idem dicitur in patientem et non ad patientem supra patientem. Duplex autem agere dicimur ut dicitur tur quod agens hoc modo dicitur ab actione sicut subiectum dicitur recipit actus predicationem. Et sic agens ab actione dicitur et predicatur et est predicatio accidentis de subiecto in quo est hoc eim subiectum est causa actionis hoc eim modo subiectum cadit in definitionem accidentis ut docet aristoteles in. vii. prime phisice. Sic dicitur secans in id quod secatur quia hoc modo sectio procedit ab ipso in id quod secatur et sic dicitur urens quod urit quia uisio procedit ab ipso in id quod

uritur & sic est in aliis. Sunt tamē quidem sophiste obiciētes cōtra inductā actionis assignationē dicentes q̄ qualitas que ē naturalis potentia est secundū quā in id q̄ subicitur agere dicimur & sic videtur naturalis potētia actio esse. Adhuc forma est secundū id q̄ subicitur agere dicimur & ita ars actio videtur esse. Adhuc instrumentū uel gladius uel fossorū ē secundū in id q̄ subicitur agere dicimur. instrumentū ergo actio uidetur esse. Adhuc manus uel pes est secundū quē in id q̄ subicitur agere dicimur ergo tale mēbrū actio eē uidet. Ad oīa autē hec & his similia soluitur p̄ inductā istius assignationis explanationē q̄ scilicet cū dicitur actio est secundū quā in id q̄ subicitur agere dicimur hoc q̄ dico secundū quā notat agētis formalem demonstrationē ut a secādo dicitur secans & ab urendo dicitur urens & sic de aliis. Et in actiōibus anime a docendo dicitur docens & ab itelligēdo itelligens & sic de aliis. hoc eim quāuis sine passione sit q̄ recipere pati est p̄ ut itelligere est p̄cessus actualis itra in itellectū ista dicuntur actiones a quibus agens denominat. Nec igitur est solutio ad predicta quia secundū naturalē potentiam nō dicimur agere secundū actum. Sed nota q̄ naturalis potentia potēziale principū est actionis. Similiter etiā soluitur id quod de forma obicitur q̄ cū dicitur q̄ forma est secundū quā agere dicimur hoc q̄ dico secundū quā non notat id quod formaliter dno minatur id quod agens secundū actū. S; notat tunc id quod p̄fectū est ut agere possit & ideo forma que est principū actionis nō denominatur agens ut est agēs in effectu. hoc etiā modo soluitur id quod de arte obicitur quia ars dicit nisi facultatē ad actionē & nō dicit id quod ē actu agens. Similiter soluitur id quod obicitur de instrumento. Instrumentū eim non facit agere agentē nec denominat ipm sed dicit cām mediā coadiuuantem in actione. Et ideo hoc q̄ dico secundū quā nō uniuoce sumitur in diffinitione & obiectis contra diffinitionē. Si autē aliquis obiciat dicens q̄ hoc quod dico secundū quā infinitū est & ideo nō est causa noticie sed potius ignorātie. diffinitiones autē causa innotescendi sunt. & sic hoc q̄ dico secundū quā non pōt eē actionis diffinitiuū. Dicendum igitur q̄ quia actio est unū de primis principis ideo nō potest habere diffinitū & certū aliquid per quod diffiniat sed infinitū potest habere q̄ tamē finite dterminetur ab eis que in oratione eadē posita sunt. Et hoc modo determinatū & diffinitū potest eē innotescendi principū. Et si obicitur q̄ idem ponitur in diffinitione sui ipsius cū dicitur actio est

secundū quā agere dicimur. agere & actio in re non differūt quāuis differant in modo significandi. Dicendū est ad hoc q̄ agere per modū significandi dicit actionē. ut exercitiā & hoc modo notior est nobis quā sit quando significatur ut cōceptus quidā & sic diuersificatū ponit agere in diffinitione actionis. Si autē adhuc quis obiciat dicens q̄ hec diffinitio nō ualet cū nō data sit per genus & differentiā diffinitiones eim per genus & differentiā debent dari. Attendat qui sic obiciat q̄ diximus istā diffinitionē nō esse diffinitionē pprie s; diximus esse qualēcumq; assignationē que maioris declaratiōis est q̄ nomē. Tales autē assignationes non dant p̄ genus & differentiā s; per alia sicut accidentia uel causā uel effectū uel signū. Et generaliter p̄ oīa illa quibus aliquo mō innotescere potest assignatū melius & expressius q̄ innotescat per nomē sic igitur actio ē secundū quā in id quod subicitur agere dicimur.

EST ALIUD. & ce. Actio autē sic in genere accepta diuiditur in actionē anime & in actionē corporis siue in actionē aiales & actionē corpale. hec eim sunt prime & formales differentiē actionis & hoc mō actio anime dicitur oīs actio nō corpalis siue sit itellectus siue sit anime ut uiuificare mouetur p̄ ut aīa mouet motu p̄cessiuo uel uegetando uel sensificādo hoc eim uiuificatū est & talis actio ē nō corporalis q̄ nō est secundū aliquā formā corporis. Et quādo nominat agentē nō dno minatur aliqua forma corpali s; forma uite aliē cuius ut uiuēs uel dirigēs uel augēs uel alī quid tale. Actio autē corporis dno minatur a corporeali forma. forma sicut dicitur calefaciēs uel albans uel aliquid tale. Iste igitur prime sunt differentiē & species actionū omnē actionē sub se continētes. Dis eim actio hoc mō aut ē aialis aut formalis. Et hec sunt subalterna genera & subalterne spēs huius predicamētī. Differt autē actio corporis ab actione aīe in hoc q̄ actio corporis necessario ē mouēs ipm in quo ē sicut in cā & subiecto & illud nō est agēs nisi motu suo agat & immobile exis nihil agit q̄ sicut dicit aristot. l. xvi. alaliū si nō tangit nō agit & sic nō sequit alēatio. & q̄ corpus nō agit nisi motu suo oportet q̄ in actione corporis ipm agens mobile sit & ut moueatur id corpus in quo sicut in agente denominato ab ipā actione est ipā actio. sicut secans non secat nisi moueatur & urens mouet ipsa uisione actiua. oportet eiz q̄ accedat ad id q̄ urit & accedere est moueri aliquo mō moueri inuenit q̄ corpali agit actiōe. Alia autē talia icorpalia dū agit immobilē & nō mouet mouz in corpore & uiuificādo & mouēdo s; locū in motu p̄cessiuo & aliis uite motib⁹ ē ipā immobilē.

causa est quia essentialis sibi est ois actio ui-
te ⁊ anima per substantiã suam ⁊ secundum
seipsam mouet motu uite ⁊ nõ indiget ut ad
aliqud moueatur quo accipiat formã uel locũ
secundũ quez fiat motus principiũ ppter qd
agit ppria anime actione sine motu quo mo-
ueatur. Sic aut ergo non est in corpe quia
corpus p seipsum nõ est accidens principiũ
⁊ ideo indiget motu quo moueatur ad formã
qua fiat accidens principiũ ⁊ sic indiget instru-
mento q ab eo qui utitur ipso formã motus
accipiat. Et ideo manus mota prius ad for-
mã motoris mouetur ut motu corpis indu-
cat formã primi motoris in patiens. Anima
les autẽ actiões simplices sunt qbus anima
per seipsam est causa. ⁊ ideo tales actiones
agens nõ oportet moueri. animã. hec igitur
differẽtia est inter anime ⁊ corpis actiones
Quod aut anima immobilis sit motu corpis.
pbatur iducendo. Anima eim dũ agit non
mouet id i quo est actio sicut animã s; coniu-
ctum ipsa uero anima dũ agit immobilis est
⁊ quãuis sit immobilis tamen mouet corpus
motu uite ⁊ motu s; locũ s; sit pfecta aia.
Anima uero in seipsa pmanet imutabilis ⁊
nõ mouetur motu quo mouet. Et ideo i suo
ordine pbatur esse mouens principiũ. Non
eim mouetur anima secundũ locũ nec secun-
dum aliorũ motuũ q; quã incrementũ susci-
piendo uel diminutionẽ cum nõ sit quãta nec
mouetur recto motu de loco uero ad opposi-
tum locũ trãscendo locus eiz locans corp⁹
est cuius superficies locãns locus est ⁊ in se non
locat nisi cui principiũ ⁊ mediã ⁊ finis assi-
gnatur secundũ ptes loci circũscribẽtis. Ani-
ma autẽ est nõ corpus nec habẽs principiũ
mediũ ⁊ finem s; loci terminos nõ ergo põt
secundũ locũ moueri ⁊ ppter hoc nullã loci
mutationẽ põt suscipere anima. Non enim
mouetur aliqud secundũ locũ hoc modo nisi
corpus ⁊ mouetur secundũ locũ in eo q tran-
sit de loco ad locuz. Non ergo aliquo modo
mouetur anima nisi forte motu alteratiõis
qui tamẽ motus ut i ante habitis diximus
non est anime s; coniuictim in quo tamen ali-
quo modo cõicat anima sicut in prehabitis
determinatum est. Obiciũt tamẽ quidẽ cõ-
tra predicta quia supiora corpora mouet in-
feriora ⁊ tamẽ motu illo non uidentur. Si
autem superiora corpa mouet constat q est
motus corporis ⁊ nõ mouet motu corporeo.
Sed ad hoc dicendũ est q corpora supiora
mouent motu uirtutis suorũ motorum ⁊ sic
agunt mota ⁊ acta motu ⁊ actione motoris
sui. Uel dicatur q talis motus est uirtutis
que est a specie ⁊ sic quãuis sit corpis tamen
non est qualitatis corporalis s; uirtutis i cor-
pore. Et ideo in ipso nõ est necesse corp⁹ mo-

ueri quia nõ est corporalis actio s; icorpea.
Adhuc autem dubiũ uidetur q uidere au-
dire ⁊ sapere ⁊ ymaginari sunt anime actio-
nes ⁊ tamen in his oibus mouetur id in quo
est actio ⁊ non est immobile. Sed hoc leue est
soluere huiusmodi enim actiones omnes
uere ⁊ secundum materiam sunt passionēs
quia omnes in corpore consistunt potius
quam in actione. Et cum in talibus etiam
id quod mouet nõ mouet motu phisico. sed
potius motu intẽtionis qui ẽ motus secũdũ
rationẽ. Si quis autẽ querat qualis sit ista
diuisio actionis i actionẽ aie ⁊ actionẽ corpo-
ris Dicẽdũ ẽ q si corpus nõ dicat nisi agẽs
⁊ aia similiter. tunc diuisio accidẽtis ẽ in sub-
iecta. Si autem dicat anima agẽs ⁊ corpus
agens formã actionis. ita q actio aie sit ac-
tio s; rõnez aialis. corpus autẽ actio sit ac-
tio corporalis. tũc diuisio põt eẽ generis in
spēs ⁊ sic sumit hic. Et ideo diximus q ista
diuisio dat prima subalterna genera in hoc
generalissimo quod ẽ actio. hec est igit diui-
sio actionis ita q actio aie est agentis imobi-
lis. Actio autẽ corporis ẽ agentis moti eo q
corpus nõ agit nisi motũ. Obiciũt aut qui-
dam contra ea que dicta sunt dicẽtes q s; a
in eo q substãtia nec ẽ actiua nec ẽ passiuã eo
q actio ⁊ passio sunt p contrariõũ. substãtia aut
nõ habet contrariõũ. uidet igit q actio nec
sit anime nec corporis s; q huiusmodi. Ad
hoc autẽ est dicendũ q sicut ante dictum est
actio hic large sumit s; q etiam mouere ẽ
agere. Actio anime idẽz est q mouere et sic
competit aie agere. Si autẽ actio sumatur
stricte pro actione phisica. tũc uerũ est q ac-
tio ẽ contrariõũ et iter cõtraria. Actione er-
go large accepta in substãtia agit. quia sicut
dicit Damascenus nulla s; a ẽ que propria
desituaat operatione. Et ideo pbat Aristo.
q unũquodq; habet actũ ⁊ actionẽ ppriam
ad quam est uirtus ipsius.

AD HUC AUTEM ⁊ ce. Cõtra ea uero
que dicta sunt q scilicet nõ põt non corpus
corpore moueri uidetur esse instantia. habz
eniz dubitationẽ in quibusdã. Ueruz ge-
neraliter uerum sit nõ corpus corpore mo-
ueri nõ posse eo q speculo quod est corpus i
mobili permanente uidetur in speculo fieri
motus ymaginis que est non corpus ad mu-
tationes oppositas secundum locum. uidet
enim moueri a dextro in sinistrũ ad motum
inspectoris speculi ⁊ a pundo ad superficiẽ
si inspector speculi accedat ⁊ recedat a specu-
lo. Mouetur igitur nõ corpus motu corpo-
ris secundum locum ita q principium me-
dium ⁊ finis assignantur ei secundũ locum.
Et si quidem concedat in speculo eẽ imagi-
nem sicut i recipiẽte ⁊ sicut i loco. tunc uel i

possibile uel ualde difficile erit soluere dubi-
rationē quia tunc sequitur qd̄ motu speculi
ymago moueatur. qz sicut dicit Aristot. mo-
uentibus nobis mouetur ea que in nobis sūt
z uase moto necesse est moueri quod est i uas-
se. Si autem in speculo dicat̄ eē ymago erit
speculū locus ymaginis sicut uas. Est enim
locus ut locus z est locus ut uas sicut proba-
tum est i quarto phisicorū. si autē dicatur in
speculo nō esse ymago quamuis hoc aliquo
modo uerum sit tamen apud iperitum vul-
gus q̄ iudiciū sensus sequit̄ potius q̄ ratio-
nē erit hic error itollerabilis q̄ uisus nūciat
ymaginē esse in speculo. Ad hanc autē dubi-
tationē soluendā oportet uti bis que in lib: o
de sensu z sensato subtilius declarata sunt.
Lumen eim per hoc q̄ est forma celestis cu-
ius esse spirituale est habet uirtutē cōferen-
di esse spiritualiter in p̄specuo ei quod mate-
rialiter est in corpore materiali terminato
transparēs autē terminatū politū z corosuz
lumen sibi incidens reflectere hz ad purum
angulum hinc ergo contingit q̄ lux uel lumē
ymaginē abstrahit ab esse materiali z i per-
specuo dat ei esse spirituale z hoc est eē lucis
uel luminis. Incidēs ergo in speculo termi-
nato cū traducere ymaginē per speculū non
possit a superficie polita speculi reflecti z sic
apparet ymago sub duobus sitibus vno q̄
dem luminis incidētis ab inspectore in spe-
culū. alio uero situ luminis reflexi a speculo
ad inspectore. Et iō ymago illa est in corpo-
re quidē inspectoris materialiter. In lumine
autē perspicui quod est mediū inter inspecto-
rem z speculū est sicut idifferente z s̄z eē spi-
rituale qd̄ hz i lumine p̄specui. In speculo au-
tem est sicut in termināte radiū incidentez
z reflectentē radiū reflexum ad inspectore p̄-
pter quod motu speculi non mouet̄ qz non ē
in ipso sicut in subiecto sed tantū sicut i refle-
ctente z ideo est in ipso secundū punctū i quo
sit reflexio. Et quantitas ymaginis que ap-
paret quātitas est itentionalis z nō quātital
distensa per mensurā quātitatis aut itentio
est indiuisibilis z inest s̄m indiuisibile p̄pter
qd̄ totum heisperiū apparet in paruo spe-
culo z in pupilla oculi muris qd̄ esse nō pos-
set si ymago distensaz z materialez haberet
quantitatē. Cum eim i angulo radiū incidē-
tis insupficie speculi z radiū reflexi a speculo
non sit nisi punctū. Constat q̄ i puncto uide-
tur ymago in speculo cū tamē quātitas yma-
ginis tota uideatur. Et hoc esse non potest
nisi ideo quia ymago que apparet itentio est
ymaginis z non ymago sicut dictuz est. Et
quia ad quēlibet punctū speculi talis sit re-
flexio ideo ymago tota uideur in qualibet
speculi parte z quolibet puncto. Causa igit̄

ymaginis est dicenda q̄ est contra speculuz
z illo moto ymago uideet̄ moueri. Reflexio
autē sit a speculi supficie in qua non est yma-
go sicut in subiecto sed sicut in puncto a quo
sit reflexio. Et ideo cum mouetur speculum
non mouetur ymago sed in eodē situ succet̄
sue puncta obiciuntur a quibus eisdē yma-
ginis cōtinue sit reflexio. Et iō ymago ipecu-
li stare uideur immobilis. Qd̄ autē dicitur q̄
incredibilis error fiat in vulgo si ymago in
speculo esse non dicatur. Dici potest q̄ hoc
uerum est si nullo modo in speculo esse dice-
retur. Nos autē dicimus q̄ est in speculo p̄
aliquē modū. s. sicut in representante p̄ refle-
xionem patet ergo qualiter adhuc stat i ue-
ritate inducta p̄positio. s. q̄ impossibile est nō
corpus corpore moueri sic ergo patet q̄ alia
est actio anime z alia corporis.

SEXTA QUAESTIO DE MOTU

Scire autem oportet q̄ ex quo motus ē
perfectus actus mouentis. z actio est effectus
processus agentis in patiens quo mouens
imprimat motum in id quod mouetur z ac-
tionez in id quod patitur z sic mouēdo agit
z agendo mouet z ite omne quod est in motu
in actione est. In motu est secundū q̄ motus
est actus mouens z actio quidem a mouēte
p̄cedens in id quod patitur z sic moueri a
mouēte ē actio impressa ab agēte. Si quid igit̄
tur hoc modo mouetur agit necessario quia
forme uirtute mouētis seipsum agit ad for-
mā agentis primi. sicut semen uirtute gene-
ratis agit se ad formā primi generatis. Sic
ergo generando ois actio q̄am est i fieri ab
agente est in motu qui est actus mouētis in
id quod mouetur. z ois motus qui est actus
perfectus mouētis firmatur z stabilitur in
actione que est in fieri z est id quod p̄cedit
ab agente in patiens p̄pter quod p̄prium ac-
tionis secundū q̄ est in fieri est esse in motu
secundū q̄ motus cōtinuus est p̄cessus for-
mā mouētis in id quod mouetur sicut etiā econ-
uerso p̄prium est motus secundū q̄ est actus
mouētis in actione esse secundū q̄ actio pro-
cessus est forme agēns in patiens. Sic eim
seperari nō possunt phisicus motus z actio
nec est motus generaliter sumptus ab actō-
ne generaliter iapta qz hoc modo mouere ē
agere z econuerso. Hoc autē palam est oib̄
actionibus his in quibus aliquid agitur siue
generatur ad formā agentis qz in oibus his
cōtinuus p̄cessus uirtutis actiue z motiue
in patiens z motū est actio z motus est for-
ma inducta post formā ut dicit Aueroys. Et sic
est actio post actionē. Si in his que corrum-
puntur in quibus continua est abiectio s̄bē
forte aliquis obiciat q̄ ibi non sit actio q̄z sit
sit motus quia in talibus nil agitur ut uideet̄

sed potius deagitur uel corripitur id quod actum fuerat. Et ideo qui destruit in motu quod continue deest et mouet id quod destruit si nihil agere uidetur nihil enim in talibus efficit sed potius id quod facturum est destruit. Solutio autem huius est quod actio secundum quod est actus agens non exigit quid agat ad formam agentis sed potius exigit in quid agat. hoc est in quid imprimat suam actionem et illa sit impressa patienti. aliquando destruit sicut quando contrarium inuenit ipsius patientis ad formam agentis et aliquando construit sicut quando aptat patientis ad formam incipiendam agentis et sic destruit et sic relinquatur uerum esse quod dictum est quod omnis actio in motu et omnis motus in actione fundatur. Est autem hic considerandum quod hoc quod dictum est non est uerum secundum quod motus est actio mobilis imperfectus quia sic moueri non est agere sed pati et si hoc modo actus in motu esset cum motus hoc modo sit in patiente sequitur quod actio esset in patiente. Et quia id agit cui inest actio sequeretur quod patientis esset agens et actio esset passio que omnia inconuenientia sunt et ideo inconueniens est primum ex quo sequuntur omnia hec scilicet quod actio sit in motu secundum quod motus est actus mobilis. Quamuis autem actio sit in motu quodammodo et motus in actione cum actio non est motus sed quale. hoc autem probatur ex hoc quod quiescere est quale proprie quod etiam motus simpliciter acceptus quale quoddam est quia patet per hoc principium quod quecumque contrariorum suscipiunt oppositionem illa eiusdem generis suscipiunt predicationem quia contraria sunt in eodem genere. Et ideo cum quiescere sit quale in qualitate etiam erit moueri quale in qualitate. Actio autem non est quale uel qualitas. actio igitur non est motus. Est autem hic attendendum quod motus secundum quod est actus imperfectus in omnibus est generibus eo quod in omnibus est potentia et actus et potentia exiens in actu in motu uetur et motus est actus eius. Et cum potentia et actus sint eiusdem generis sicut imperfectum et perfectum eiusdem nature sunt. ideo quod motus hoc modo sumptus sit in omnibus generibus. Motus autem secundum speciem nature que mouetur uel ad quam est motus consideratus est in quatuor generibus scilicet substantia quantitate qualitate et ubi. Sed motus secundum quod est forma mouentis a mouente procedens in id quod mouetur est qualitas secundum quam quale dicitur mouens et hoc modo dicitur hic quod motus est qualitas et hic est motus logice sumptus. Sic enim quies est status in forma mouentis quod est quale esse secundum motum et mouentis formam. Sed tunc queret fortasse aliquis secundum quam speciem qualita-

tis motus sit qualitas non enim potest esse forma uel circa aliquid constans figura. Nec potest esse passio uel passibilis qualitas inferens uel illata sicut cuiuslibet patet. Nec potest esse naturalis potentia uel impotentia quia hec in se habet est radicata. Relinquitur igitur quod sit habitus uel dispositio. Et hoc quidem est uerum maxime quod motus est actus perfecti et perfectus est habitus secundum autem quod est actus imperfecti et imperfectus est dispositio disponens et promouens ad habitum qui est actus perfectus.

Sequitur capitulum de proprio actibus quod omnis actio efficit passionem et qualiter generatur et ce.

NATURALIS UERUS et cetera
 Naturalis autem proprietas actionis que in ipsa natura actionis fundata est et que omni conuenit et soli et semper est id quod actionis est passionem ex se in id quod subicitur sibi ut patientis inferre. Dicit autem ex se quia secundum quod est forma agentis secundum quod agens est. Et ideo hic secundum substantiam actionis hoc conuenit ei. Summis enim actio passionis est alicuius effectiua quia aliter non tenderet in patientis ab agente nisi susciperetur ad transmutationem in patiente et tale suscipere pati est et susceptio est passio. Efficit ergo actio passionem et omne quod per se et secundum suam substantiam passionem infert est actio. Quamuis enim gladius et ignis passionem inferant non tamen sunt passionem uel actionem quia non faciunt hoc secundum substantiam suam sed ut instrumenta sicut in prehabitis dictum est. Sed contingit aliquando actionem effici et cari ab actione sicut calefacere. ignis causa est quod lapis ignitus calefaciat sicut etiam patet in his que per se mouentur ut aialia que principium sui motus habent in se ipsis et ideo per se mouentur ut dicit Aristoteles in vii. phisicorum. Sepe enim actio sit aialis quod per se mouet effectrix eius actionis que est actio per aliud. uerbi gratia actio illata ab animali aliquo sicut impulsus uel morsus uel alicuius impetus caritur ab actione ipsius animalis. sicut a cursu uel ambulatione uel pedis percussione uel aliquo huiusmodi et sic actio efficit actionem. Summis enim principium actio alteri illata ab ea actione quam agit aial in seipso. Et si forte aliquis diceret quod animal non agit in seipso sed potius patitur nil iter est quantum ad propositam intentionem. Si enim dicatur pati sequitur quod hec passio est illatio actionis. Et quod est causa cause est causa causati unde si passio est causa exterioris actionis erit actio que illius actionis effectrix et effectiua illius exterioris actionis. Et sic habetur quod actio aliquando efficit actionem dummodo primus animalis actus uel prima

actio principium sit passionis que exterioris actionis est effectiva. Quamvis autem actus qui est actio pura agentis sit primordiale principium. Passiva autem quod causatur ab actione principium primum quia et factum est et facit factum quidem ab actione prima. faciens autem actionem exteriorem propter quod relinquitur quod actus qui est actio prima et passivus et actionis est generativus. Et huiusmodi est exemplum sicut ambulat animal et ambulando colliditur et collisum cornu vel pedis ferit. Sicigitur contingit per accidens actionem esse factivam actionis per se autem passionis est generativa et factiva. et ideo per hoc diffinitur quod ei per se convenit et non diffinitur per hoc quod convenit ei per accidens. Per se autem id quod quale est et qualitas gignit et causat ex se facere sicut patet quia calor quale quoddam et qualitas est et illa qualitas ex se gignit calefacere quod est facere et agere. Propter quod nihil est actum proprie nisi qualitas ut dicit Aristoteles. et in genere qualitatis active qualitates sunt passionis vel passivales qualitates si actio proprie sumatur. Sed hoc tamen hic dicere sufficit quod qualitas causa per se est actionis et causatur ab ipsa sicut dictum est. Nec tamen sequitur quod actio sit in predicamento qualitatis quia quod est causa efficiens alicuius est extra ipsum. et ideo per ipsum non ponitur in genere nec in specie. Sed si esset formale principium id ipsum tunc per ipsum posset poni in genere vel in specie hoc ergo impossibile vel agere gignitur a qualitate et hoc modo non est inconueniens rem unius predicamenti a re alterius predicamenti generari. Cum tamen non propter hoc sit in eodem genere a quo causatur. Sic enim qualitatum quarundam particularium est effectrix positio et et aliarum quantatum. qualitates enim in specie considerate sicut aliqua asperitas vel lenitas siue lenitas et huiusmodi qualia sunt a qualitate dicta. Et hec cantur a positione ex eo. scilicet quod partes in superficie sunt eque vel non secundum eque posite sunt. Similiter etiam a positione efficiuntur quantitates in particulari considerate sicut linea superficies et corpus. partibus enim eque in longitudinis specie positis causatur linea. Si autem ponantur ad duas diametros longitudinis et latitudinis sit superficies. Si autem in tres sit corpus. Quamvis ergo non generaliter qualitas et quantitas causentur a positione. tamen particulariter quedam qualitates et quedam quantitates causantur a positione. Nec tamen propter hoc sunt in genere positionis sicut in ante habitis dictus est. Uniuersa enim hec que dicta sunt a situ siue positione substantiam et generationem habent. Similiter au-

tem quantitas est effectrix aliquando quantitatis sicut linea corporis facit longitudinem et superficies corporis facit latitudinem. Et tria dimensio corporis facit in corpore quod est substantia longitudinem latitudinem et profunditatem. Similiter autem qualitas aliquando facit qualitatem et calor ignis facit calorem in aqua. Situs autem siue positio aliquando facit pati et agere cuius exemplum est quod in dispositione compoibilium in corporibus que ex partibus primis qualitatibus mixta sunt sit ipsorum simplicium que mixta sunt continua quedam generatio una alterum transmutate quam generationem siue transmutationem necessarium est consistere in motiva actione. Ita quod continue unum moueat alterum ut moueat ab illo et continue unum agat in aliud et patiatur. Eius autem quod est ubi locus causa est cum tamen locus sit quantitas et ubi sit aliud genus predicamenti. Eius autem quod est quando causa est tempus. et hec sunt genera diuersa. Similiter autem eius quod est habere ut indutum esse vel calciatum esse causa est aliquo modo corpus quia habitus mutat a corporis figura et queritur propter corpus. Et sic multipliciter res unius predicamenti causa est rei alterius predicamenti. Nec tamen propter hoc effectus cum causa est in eodem genere. Foris vero individuum substantie que non sunt in subiecto eo quod non sunt activa. Causa quidem quare potentia sunt est corruptio siue generatione quia prima creata sunt quare creationem non precessit generatio sed secuta est corruptio. Corruptio autem causa est talium quia si in esse individui subsistere possent non essent generabilia sed in esse individui manere non possunt ideo generabilia facta sunt. Unde generatio non fuit quidem in primis creatis sed generatio fuit et est que mox subsistit post primorum constitutionem. Statim enim in illis fuit generationis propagatio. Rationum autem uniuersalium que de primis substantiis predicantur que sunt secunde substantie causa sunt ipse prime substantie sunt esse a quibus nulla ex his est predicatio sicut omnes particulares homines sunt generatio illius hominis qui est omnibus communis et ad omnes uniuersalis. quantum enim secundum actum sit in quolibet tamen sunt quod actu communis est et actu predicatur de multis vel de omnibus. tunc oportet quod singulis conueniat et sic communitas a singularitate procedit et generatur siue ex ipsa efficitur. In omnibus autem his considerandum est quod est aliquando generatio uniuoca sicut calor generat calorem. Aliquando autem equiuoca sicut positio generat qualitatem et e converso. Aliquando autem generatio naturalis sicut cum linea generat superficiem. Aliquando est generatio rationis et non nature alicuius sicut cum eodem generatur a singularium multitudine.

Omnia autē hec inducta sunt ad hoc quod sciam non esse hoc de coordinatione principiorum uel predicamentorum quod accedatur ratio ordinis secundum causam efficientem sed potius secundum hoc quod inferius claudit in se superius actu et intellectu. Talis enim ordo necessario stat in uno summo quod est coordinato primū principium. Et stat in quibusdam ultimis que non sunt de intellectu alicuius.

RELIQUIA UT ED et ce. Consequenter his que dicta sunt determinanda est actio per propria que quidem omni conveniunt sed nec sibi conveniunt actioni hec enim passionem que propria sunt vere propter hoc hic postponitur quod vere sunt propria principia per que illa que causa sunt probari habent de actione. Determinantes autem de his dicimus quod faciunt et pati recipiunt proprietatem et recipiunt magis et minus siue intensiōem et remissionem. Contrarietatem quidem recipiunt tam in effectu actionum quam in substantia et forma. in effectu eius secare siue urere seu etiam eradicare contrarium est ad plantare et sic actio actioni contraria est in effectu et similiter plantari et secari sunt passionem contrarie in effectu. In substantia autem actiōis et forma calefacere contrarium est ad frigidare et exsiccare ad humida facere. Et in passio nibus calefieri contrarium est ad frigidari et exsiccare ad humida fieri. sic etiam urere contrarium est ad humidum facere. Similiter autem actio et passio recipiunt magis et minus calefacere enim magis et minus dicitur. Et est calefactio intensior et remissior. Similiter autem est in passione quia cale fieri et infrigidari est magis et minus intensiōem et remissionem calefactionem uel infrigidationem. et sic est in sicari et humidum fieri. Et similiter in passionibus illatis sicut in tristari et gaudere dicitur magis et minus. Si quis autem dicat tristitiam et gaudium non esse passionem que sunt in predicamento passionis sed potius in qualitate et ideo non deberet hic induci. Dicimus ad illum quod tristitia et gaudium non sunt sine motu et actione cordis et passione. Cor enim in his agit et patitur secundum motus qui dicuntur dyascolia et fistioles et secundum hec reducuntur ad genera actionis et passionis. Nec igitur de predicamento actionis dicta sufficiant.

Passio est et ce. Post principium quod est actio ponitur principium quod est passio sicut effectus post causas. dicamus ergo quod passio que predicamentum est effectus illatioque actionis. Duo enim sunt in passione. scilicet forma agentis a patiente suscepta et quo ad hoc est passio effectus actionis. Est et motus secundum quod est actus imperfecti et imperfectus in patiente et hic motus continue fluit a mouente in patientem quod mouetur et quo ad hoc est passio primus

illatio actionis. Et hec ambo simul faciunt quod assignatio passionis est effectus illatioque actionis. Et sicut diximus in ante habuit hec non est uera passionis definitio quod generalissima uera definitio habere non possunt sed est qualicumque assignatio que maioris est declaratiois quam nomen. Sicut autem in prehabitis declaratum est quod cum dicitur actio est forma que in id quod subicitur agere dicimur. Ita dicimus hic quod passio est id quod inferunt ab agente forma que est agens et hec est forma agentis ut agens est et hoc uariatur forma formam agentis et alia erit in agente per se et alia passio in agente per accidens et alia forma agens uniuersum et alia forma agens equiuocum et alia scilicet actionem anime. et alia scilicet actionem corporis. Sed hoc generaliter uerum est quod passio est forma formam agentis ut agens est. Et ideo agens et patientis in forma concitant et forma que est actus agentis est passio patientis. Sed quod ab agente est recepta sed in agente est ut perfecta in patiente est ut uia ad perfectionem et hoc generaliter uerum. Ita quod et uerberans inferat ictum forme ymaginate ab ipso quando diuidit ictum. Et ideo dicitur Aristoteles quod in talibus est plaga ex plaga et vulnus ex vulnere et sic de aliis. hec est causa quod quidam dixerunt idem esse actionem et passionem terminis tantum differentes. Sed de hoc in priori tractatu de actione satis dictum est. Est ergo passio effectus illatioque actionis forma que illatioque actionis quedam quidem patiuntur que suscepta siue susceptibilia sunt forme agentis et actionis ad sui transmutationem. quedam autem minime hoc est non passibilia que. scilicet forme agentis et actionis ad sui mutationem non sunt susceptibilia sicut ea quorum non est materia una ut dicitur Aristoteles. hec enim nec agunt nec patiuntur ad inuicem sed ea quorum est materia una cum agunt et patiuntur ab inuicem. Et ideo in illis quedam sunt plus passibilia ab agentibus et quedam autem minus scilicet quod differentes mixtiōes et complexiōes ad anime actiones in diuersis scilicet complexiōibus et complexiōibus differētiis sicut enim dicitur. Plura sunt merita materie dantur et forme. Et ideo bruta meliores et magis equales accipiuntur complexiōes ex primariis qualitatibus actionibus et passionibus sunt animatiora. hoc est in uiribus anime et actibus potentius operantia quam arbores minus passas ad equalitatem habentes complexiōem. Et homines eo quod optime passi sunt ad equalitatem tactus ita quod medium complexiōis hominis et equalitati celi proportionatus est. Ad hoc est animatior bruto in uirtutibus anime nobilioribus et nobilior operans quam bruta et sicut semper melius ad equalitatem passa per actionem et passionem primorum complexiōnarium sic expediora sunt in operationibus anime. Non enim dicuntur animatiora ita quod anima que est substantia

forma insit secundū magis et minus. Equa-
liter eim animus participat animā et homo sed
ideo dicitur quedā animatio quibusdā q̄ et
pedicatus et nobilius agūt secundū aie poten-
tiam. Omnia autē que in precedētū tracta-
tu de actione sine generatione dicta sunt ea-
dem dici possunt de passione que est ab illa
actione cuius illa passio est effectus et illatio
scilicet q̄ in motu firmatur sed aliter quam
actio. Actio eim firmatur in motu qui ē ac-
tus mobilis et actus imperfecti. id eiz quod
mouetur patitur et sit uel simpliciter uel se-
cundū aliquid sicut id quod mouet in loco
secundū q̄ patitur. s. de potentia in actus ex-
eundo maxime secundū q̄ motus localis est
a generante. In aliis autē motibus patitur
simpliciter et secundū subiectū. Similiter il-
lud q̄ dictū est q̄ est actio aie et actio corporis
Similiter ē passio aie et passio corporis. pas-
sio quidem aie est que ab aia incipit ut cor.
In motu quoniam mouet secundū sistoles. Si-
militer est tristitia et gaudium et spe in oibus
eim his anima cōcipiēs bonū uel malū et
patitur in his. passio autē corporis est sicut
vri et ifrigidari et percuti et huiusmodi. Et id
dicta de actione dicunt de passione nō qui-
dem recta appellatiōe s; trāsmutata ut q̄
uocabat actiā potentiaz hic uocet passiaz
sicut mutatur appellatio quando dicitur cale-
facere et quādo dicitur calefieri et vrere et vri et
sic de aliis. Sic etiaz est id quod dictus est
q̄ sicut naturalis proprietates est actionis ex se
passionē inferre illa naturalis proprietates est
passionis inferri ab actione. Et sic est i oib;
aliis et hoc modo quecumq; dicta sunt de ac-
tione siue de generatione ea oia de passione
dici possunt. Dico autē actiones generatiōes
quandā eē qz in oī actione generatiō ē fore
agētis in eo q̄ patit si agit vniuoce. Si autē
agit equiuoce tūc est actio per accūs et nō s; i
intētiōe agētis et de hoc nō est curandū qz ē
infinitū nisi forte equiuocū ad vniuoce redu-
catur et tunc eadē sunt re. Et tūc neq; erit ge-
neraliter q̄ agens ut agens est formam suā
imprimi in patiente.

EST ETIAM et c. Est autē passio de nu-
mero eoz que multipliciter dicunt. Alie eiz
actionū vnaqueq; passio dicitur quas tamē
sui intētiōe predicamenti actionis sub ac-
tione locamus sicut est amor et odiū et trista-
ri et gaudere que oia passibiles actiones aie
vocamus. Nec eiz oia passiones sunt s; q̄
a cōceptis sunt illate. Concepta eim uel con-
cepta sunt ut bona uel concepta sunt ut mala
Si ut bona sunt concepta aut concepta sunt
ut presentia ad vsū uel fructum aut ut ab-
sentia si sunt cōcepta ut presentia ad vsū
uel fructū dilatatur ad illa cor et diffunditur

spiritus et effunditur cor p dyastoles super
illa et sic est gaudiū. Si autē cōcipitur ut non s;
sens tunc ad ipsū dirigatur cor et erigit spi-
ritus et sit passio que spēs uocatur. Si uero
cōcipitur ut malū ut contrariū tūc iterum
aut cōcipitur ut presens et nocuentū infe-
rens aut ut futurū et expectatū si primo mō
tunc elicit passionē doloris uel tristicie. Si
autem cōcipitur ut futurū tunc elicit passio-
nem timoris in oibus his tamen agit aia
fugiendo uel se cōtrahendo uel aperiēdo uel
dilatando se ad vsū uel expectationē. et ideo
he sunt anime passibiles actiones et id sunt
passibiles qz motibus in actionibus cōcepto-
rum inascunt. Actiones autē sunt que i his
agit aia in corpus et mouet corpus sicut sisto-
lem et dyastole sicut diximus. Sic igitur dī
aie actio receptio boni uel mali inducens u-
gam uel apprehensionē boni uel mali cōce-
pti. Sic eim donare agere quoddā ē passio-
ne amati inductū. et odire agere est passio-
ne tristabilis presentis inductū. Et hoc modo
tristari passibilis actio est. Et gaudere hoc
modo actio inducta est cōceptu cōueniētis.
Et hoc modo delectari est actio aie ex con-
iunctione cōueniētis cum cōueniēte iuducta
ppter quod aristo. in quarto ethicoz dicit de
lectationē eē in genere opationis. Dicit eim
q̄ delectatio est operatio ppriū et cōnatura-
lis habitus non ipe dita. et hoc modo dicitur
passio a greco patin quod latine sonat reci-
pere. Et est passio omne quod anime infer-
er receptis sensibilibus uel aliter apprehen-
sis ad apprehensionē uel fugam mouētibus
Et sic motorum uiriū anime motus uel fu-
ge a quibus sic mouēt corpora dicuntur passi-
biles actiones et sic passio large dicitur. pprie
aut dicitur passio qd in naturam siue cōtra-
naturam agit ut contrarium et nocuum na-
ture sicut id quod puniri pena non eim dicitur
mala nisi quia contraria est bono nature
et adimit illud et diminuit siue sit natura cō-
iuncta siue sit natura anime siue sit natura
corporis. Et sic passio est dissoluens coniu-
ctum uel anime nature contrariū uel distē-
perantiaz uel diuisionem continuitatis cor-
poris inducens sicut passio dicitur morbus
febris et egritudo contraria cōplexioni uel cō-
traria compositioni corporis. Et hoc modo
passio non dicitur a receptione simpliciter.
sed dicitur a receptione contrariū et nocētis
agentis ad corruptionem nature uel esse se-
cundum q̄ Bo. diffinit eē dicens. Esse ē q̄
ordinem retinet seruatq; naturam. Hanc
tamen distinctionem passionis ante diffini-
tionem passionis non posuimus quia secun-
dum utrumq; modum passionis conuenit
diffinitio secundū q̄ passio ē effectus illatioq;
bii

actionis. passio enim ut dictum est prima est generatio hoc est primum quod ibi generat patiente ex actione directa ad ipsum ex agente. Et quoniam forma que generat patienti primo sit in agente non tamen propter hoc passio est in agente. quia secundum quod est in agente agens est. Et actio est processus eius in patientem. Sed secundum quod recepta est in patiente per actionem agentis sic est passio. et dispositio patientis. Est ergo hec forma passio in eo in quod agitur hoc est in eo quod suscipit actum siue actionem operantis siue agentis ut impressas sibi ab agente. percussus enim dans ictum pati non dicitur sed potius id quod est ut materia siue agenti subiectum quod ut patientis suscipit ictum percipientis. Et hec que dicta sunt de passione sufficiant. Ea enim que relinquuntur tractatur et tractata sunt in precedenti tractatu qui est de generatione vel actione. ibi. n. dictum est qualiter suscipit contrarium et quomodo qualiter suscipit magis et minus.

QUINTUS DE VERA **DEE.** Quando vero secundum quod est principium vel predicamentum est id quod in eo quod tempore vel alia duratiōe mensuratur ex mensurante duratiōe relinquitur in eo quod sit mensuratur non enim relinquitur ex adiacētia temporis tantum sed et ex adiacētia eternitatis et eternitatis ut patebit serius dicimus enim deus fuit deus et deus erit. Et in omnibus istis significamus fuisse in preterito deus fuisse et in futuro et in presenti quando. Quicquid igitur est quod predicatur in re ipsa vel eterna lenissima ex duratiōe causatum in ipsa vocatur quando generalis simum sub cuius ambitu cōditatis continentur genera et species ipsius et individua sicut genera sunt fuisse esse et fore. species autem tunc fuisse vel nunc esse vel tunc fore. Individua autem hunc fuisse vel hunc esse vel hunc fore. Et ad hunc ambitum predicationis multa reducuntur que nullius alterius generis per se predicationem suscipiunt sicut olim fuisse dudum iam et futurum longinquum vel propinquum quia igitur hoc genus rerum sit prima voce significatum ad nullum aliorum generum reduci potest. Relinquitur quod ipsum sit per se predicamentum et hanc coordinationem predicabiliū primum principium hoc igitur quando ex adiacētia temporis vel alterius duratiōis est mensuratis relinquitur locum est ut in libro de intelligibilibus dicitur mensura entis quod non est distictum secundum duratiōem intelligentie sed totum simul in loco cōprehensum accipitur per intellectum. Tempus autem est mensura non entis secundum esse quod accipitur ut presentis duratiōe eo quod esse est actus potentia autem cōditi in omnibus presentia intelligitur ad mensuram duratiōis vel per se vel per aliud per se quidem in his in quibus esse non totum simul est sed sit cōtinue. Ad aliud autem in quibus esse totum si

quod distingui non potest nisi ad inferiora quorum esse excedit secundum indeficientiam sicut cum dicitur deus fuisse qui non deuit et deus fore qui non deerit. Ea autem quorum totum esse simul est quedam sunt quorum esse et posse et actus totum est unum simul et horum mensura est eternitas. Quedam autem quorum esse quidem simul est et posse quod habet ad esse sed agere non est simul. sicut quidam dicunt intelligentie sed verum exemplum et philosophicum de corpore celesti. Et hec dicuntur a philosophis eterna et ipsorum mensura est eum et ab his in his quibus iste mensura extrinsecus adiacent relinquitur quidam quod operationem talis durationis dicit ab ipsa et illorum cōperationem ad duratiōem et hoc vocatur quomodo. Quia solum tempus iter hec tria solummodo diuidit. et duas accipit partes quas in ipsum quomodo distinguitur in ipse. primum non per eternitatem aut eternitatem. sed per tempus quomodo diffinitur quia est eternitas et eternitas non distinguitur per formales duas nisi ad temporis distinctionem. Quod autem dicitur quod ex adiacētia temporis relinquitur non est idem quod ex tempore adiacētis quia ex illo modo loquendi modus infectiuis temporis non determinat. quomodo autem est temporis infectio quam facit intemporalis secundum quod dicimus unum fuisse et alterum esse et unum dicimus senem. et alterum iuuenem. non quod senex vel iuuenis quomodo dicant sed ex tempore per quomodo diu vel non diu fuisse catur senectus et iuuetus. Dicitur autem est adiacētes eo quod non est tempus aliquod intrinsecatur qualitatum sed potius extrinsecus adiacētes que est in modo secundum quod est mensura esse eius quod est. et ideo dicitur adiacere et non dicitur in esse. Adiacere autem dicitur quia vndique iacet ut mensura totum esse mensuras. ita quod nulla pars esse sit cui non adiaceat. et in toto esse sua relinquitur infectionem secundum solummodo alicuius quomodo a tempore presentis presentis vel futuro caturam. sic ergo dicitur quomodo secundum quod predicamentum est et predicat rem illam quam relinquitur in solummodo secundum quod ipse solummodo adiacet mensura duratiōis. et hoc est quod dicitur quomodo. id est quod ex adiacētia temporis relinquitur. ita quod tempus per omnia mensura que adiacet extrinsecus solummodo quod id quod est mensura ipsius erit esse et non entis. esse. n. est ut actus entis et non ut ens. sicut. n. diximus esse est actus entis quod est. et ideo ut est actus refertur ad duratiōem. Ens autem est durans et huius esse et quia causa non est effectus. Et quomodo est quod ex adiacētia temporis relinquitur. sequitur quomodo non est tempus secundum quod tempus et quando punctas huius rationes diffinitas sicut effectus. et causa. sicut patet quod tempus quidem presentis quomodo non est effectus aut presentis et infectio quam relinquitur in eo quod presentis est quomodo sicut heri fuisse vel pridie vel ante annum vel olim vel nunc ut aliquid huiusmodi. Sicut instans quodcumque vel nunc quomodo non est. sed secundum quod actum eius vel actus eque. vel inuale est sicut dicitur tempus esse vel fuisse vel fore et non quomodo quia sic est tempus ut numerus eius quod est in tempore sed

effectus illius temporis equalis vel inequalis
 Equando in tempore. n. est ut dicit Aristoteli. est
 quadam parte temporis mensurari. et sic tempus
 vel equale. si excellit est mensuratio et secundum quod
 sic adiacet mensurato sic relinquit in sectione
 in re temporalis per motum cuius est tempus nume-
 rus et hec in sectione secundum comparationem ad differ-
 entiam temporis ex qua relinquitur. quoniam absolute quod-
 dem in se consideratum vocatur etas. Et inde
 instantis non est tempus se ad instanti esse relinquitur quoniam
 presentis ut nunc esse quoniam nunc non sit tem-
 pus vel aliqua pars ipsius. tamen quia nunc ad-
 iacet ei quod mouetur vel quod est cuius actus
 esse est cui adiacet tempus et ideo quod ad ad-
 iacentiam extrinsecus non est differentia tempo-
 ris. Et ideo instantis quoniam relinquitur sicut et presentis.
 Similiter et futurum tempus quoniam non est sed potest
 id quod ut temporale futurum est. tamen fingere quod
 necessitate motus et numeri motus necessari-
 us est quantum est de temporis successione secundum
 enim duo hec iam aliquid futurum esse. sic igitur
 quando est quod ex adiacentia temporis relinquitur
 ex futuro sicut cito vel diu post presentis esse. per
 igitur ex his que dicta sunt quid sit quando secundum
 quod est principium vel predicamentum.

EST IUSTITIA etc. Diuisio autem
 eius quod est quando multiplex est. prima est
 diuisio que accipitur secundum adiacentias eorum
 ex quibus capitur sicut cum dicitur quod aliquid est qua-
 do eternitatis et aliquid euiternitatis. et aliquid
 quando temporis. quoniam quod est eternitatis sicut cum
 dicitur deum ab eterno fuisse et deum semper fore
 et deum nunc esse. Eternitas. n. quamquam sit in-
 diuidualis et simplex et intensa eo quod nihil sui
 habet extra presentis nunc instantis et sese non mouens
 neque per influxum se in aliquid extendens primum
 quod sit in fieri sicut motus. tamen in sui simplicitate
 stando non deficit nec deest alicui presentis
 nec deest alicui preterito. nec deest alicui
 futuro. Eternitas tamen est mensura existentium
 temporalium et euiternorum non per extensionem.
 sed per indeficientiam. Et ideo cuius tempus est
 mensura adequata eius mensura est eternitas
 non adequata sed excellens secundum principium medi-
 um et finem. Et hoc est in se omnium stantium et ne-
 cessariorum secundum illum modum quo necessaria sunt
 et quod sic est mensura temporalium ut diximus per
 hoc quando eternitatis distinguitur per ac-
 cidens in duas temporis et dicitur id quod est
 eternum fuisse et esse et fore. Sed hic attendendum
 est quod quoniam dicitur quando est deus. vel prima causa
 que est necessario est celum et generatum illud est
 hoc quod dico quoniam significat quoniam eternitatis. quia
 hoc est in mensura et euiterni et temporalis ut di-
 ctum est. et non potest significare quoniam temporis. quod
 tempus nulla potest esse mensura necessarii si-
 ne eterni. Similiter quoniam dicimus quoniam celum est
 generatum hoc ipsum quod dico quoniam significat qua-

do euiternitatis non temporis quod euiternum men-
 sura est temporalium excellens. ideo referri po-
 test ad temporalia. Tempus autem non est men-
 sura euiternorum. et id quoniam temporis in euiternis
 nihil significat. et si distinguitur ad duas tempo-
 ris per indeficientiam sicut mensura superior ex-
 cellens idui in se distinguitur ad diuisiones
 mensure inferioris que secundum se per proprium est diui-
 sibilis. Hoc est ergo propria distinctio eius quod est
 quoniam. Sicut. n. eternitas se habet ad eternum quod
 omnibus modis indiuisibile et necessarium. sic se
 habet eternitas ad euiternum quod quidem euiternum quod
 da hoc quod non est simul. quod quoniam substantia
 sit in nunc eternitatis. tamen actus eius essentialis
 qui est motus est in tempore et potentia ad motum
 relata est ad nunc temporis quod continue fluit. sic
 igitur per illud distinguitur quoniam eternitatis et qua-
 do euiternitatis. Et attendendum quod sicut eterni-
 tas ad tempus in se habet nunc eternitatis ad nunc
 temporis. ita se habet quando eternitatis ad quoniam te-
 poris. Sed notandum est quod esse rerum et eorum que
 generantur et corrumpuntur dupliciter conside-
 rari potest. scilicet. n. considerari secundum quod est simplex
 actus entis simplicis. tunc percul dubio indiui-
 sibile est et totum simul. et ideo est in nunc eterna-
 tis vel euiternitatis. Et sic non amittit aliquid
 in presentem. nec expectat aliquid in futurum. sed
 simul est totum. nil sui extendens extra ipsum. si
 autem considerat per in huiusmodi est mate-
 ria mixta contrariis sic est esse fluidum. quod non
 est simpliciter. sed aliquid habuit in preterito
 quod non habet. et aliquid habuit in futuro quod non
 dum habuit in preterito vel presentem. et sic re-
 cipit differentias temporis. et dicitur fuit et ul-
 erit. Ex his ita traditis accedamus ad cer-
 tificationem diuisionis eius quod est quando tem-
 poris hoc autem sic diuiditur. quod est quoniam ali-
 quid ex eo quod abiit hoc est ex preterito. aliud autem
 quando est ex eo quod nunc instat et quod presentis est. ali-
 ud autem ex eo quod contingere necesse est pro
 temporis successione. et est quando de futuro
 et est quando relictum ex differentiis tempo-
 rum. Ipse autem temporum differentie non
 habent quando dictum est etiam in cathego-
 riis quod preteritum et futurum quantitates sunt
 in genere quantitatis. ut species contente. et
 dictum est ibidem quod sunt continue quantita-
 tes. Continuat enim preteritum ad presens
 videtur inuere quod preteritum sit permanen-
 tiam habens. manet enim quod est continuus
 existenti. Sed intelligendum quod hoc non est
 dictum de preterito existenti. ideo quod manet
 vel quod in partibus habeat aliquam per-
 manentiam. Sed ideo dictum est continuus
 esse ad presens quia in excessu suo hoc est in ul-
 timo suo in quo continuum est presentem non
 preteritum. in illo enim continuatur presentem
 nunc. Similiter est de futuro quod in presens

capitulum sui continuatur ad presens nunc. hoc autem signum est quod omnia quando preterita copulantur presenti vel per se vel per aliquid preteritum etiam est quod presenti continuo est et continuatur ad presens. Preteritum autem imperfectum quod secundum finem non extenditur in presens et ad presens non terminatur. Preteritum autem plusquamperfectum illud quod in preterito ad presens terminatum est et per preteritum refertur ad presens. De futuro autem dicimus relinquere quod secundum ineffectionem ex tempore relictam. quamvis. n. futurum nondum sit tamen ex successione quam habet ad presens necesse est contingere quod quantum ad substantiam ipsam quando accipiendam tantumdem valet ac si instaret. nulla. n. quantum ad quando accipiendam differentia est in eo quod manet instans neque futurum est. et in eo quod abiit in preterito. vnum. n. nunc est tota substantia temporis. esse autem temporis causatur a fluxu nunc. et ideo qualibet parte ipsius relinquitur quod in eo quod est in tempore propter quod de futuris agit et determinatur cum tamen futurum nondum sit. et secundum futurum aliquid dicitur et ipsa futura sortuntur nomenclaturam et nomen existentium et ideo quod accipitur a futuro sicut a presenti quod ex ipso fluxu temporis erit certificatum futurum tempus. Sicut dicimus cras erit navale bellum heri obiit sorites. hec. n. quando significant. sic ergo aliquid dicitur quod secundum id quod futurum est. ideo quod sicut dicimus futurum necessario secundum successionem nascitur. dicendo quod est iam presens. hoc est fluxus in futurum continuo fluxu et necessario. et per necessitatem motus primi. Unde dicimus callias disputabit cras vel callias non disputabit cras. actiones nostras ad futurum tempus referentes sicut ad presens eo quod certi sumus de successione futuri. disputabit. n. futura significat actionem cuius actionis adhuc nihil est in substantialibus actionibus illius. Sic ergo patet quod ex omni dicitur tempore quando relinquitur. unde est in eo quod est in tempore sicut in mensura et numero. Sic. n. cum tempus sit causa corruptionis per motum qui distare facit a principio. tempus infectionem talis distatione relinquit in re temporali. Hec igitur infectio duobus modis potest considerari. uno quidem absolute secundum quod est infectio ut forma existens in subiecto existens in re temporali. et sic est cras. alio modo potest ipsum in quo est comparatur per illud ad tempus vel differentiam temporis ex quo relinquitur. et sic est quod et alii que importantur cum dicitur olim fuisse vel ante hoc fuisse vel esse vel postea fore. et hoc modo quando est primum ut in antebitis dictum est et secundum hoc sua conditio ambit quod ex eternitatis et quando ex euiternitatis et quod ex tempore. et vna rem generalium predicat que cum aliis dividunt generalissima in decem genera prima quamvis. n. eternitas sit in eterno sicut dicitur per substantiam ab ipso. et non secundum rationem nominis di-

cit durationem extrinsecam adiacentem et ipsius est indeficiens omnibus mensurari potest. sic relinquitur ex eo modo eius quod est quod sicut dicimus id quod est omnibus modis necesse est esse semper fuisse secundum esse primum et semper esse secundum esse presens. et semper secundum esse futurum. De tempore autem in quarto philosophorum disputatum est. De eternitate autem in libro de causis dictum est.

Differt autem et ce. Differt autem quando ab eo quod est ubi in hoc. quod in quocumque tempore est relinquitur sua infectionem sicut in quocumque est fuit vel fuisse vel fore vel in presenti esse eo quod illa quando in eodem sicut in subiecto quod denominatur est quod et in eodem fuit vel erit vel esse vel fuisse vel fore eo quod illa quando secundum tempora illa vel tempus dicuntur. quod. n. ex instanti presenti nunc est tempus cum ipso presenti nunc. unde dicimus quod es. respondef nunc sum. quod autem quod relinquitur ex eo quod futurum expectatur nunquam sunt cum temporibus ex quibus relinquitur sicut patet in querentibus a nobis et dicentibus quando legisti quando fuisti. notamus quod quod est cum presenti nunc et respondef tempus preteritum dicendo tunc fui. olim fui. vel iam fui. similiter querentibus nobis. et dicentibus quod leges. vel quando eris. quando est cum presenti nunc. et respondef tempus futurum sicut post annum. vel dies. vel mensem. Unde hec duo quando nunquam in simul erunt cum temporibus ex quibus relinquitur. hoc tamen generale quod quando et tempus secundum quod est numerus sicut in eodem sicut in subiecto. ubi vero et locus a quo sicut a causa sit ipsum ubi nunquam sicut in eodem sicut in subiecto. ubi. n. sicut in subiecto est in circumscripto ilocato in corpore. Locus autem qui est ultima superficies pertinet non est in locato extenso sicut in subiecto. sed est sicut in complectente et pertinente cuius vltimum est superficies locans. Hic est tamen attendendum quod tempus ut continuum. et ut forma extra mensurans est in subiecto in primo motu et mobili ut mensurans autem et numerans essentialiter in temporibus sicut numerans materialis tam decem oves quam decem canes quamvis formalis numerus et forma numeri et species sit vna sicut vnum tempus est omnium temporalium. ut vnum numerans vel mensurans quamvis mensurante modo tot sunt temporalia quot quando. Et hoc modo dicitur temporale secundum quod constat sub tempore sicut sub numero habere quando. et quando hoc modo est in ipso sicut in subiecto. et tempus hoc modo sumptum in temporali semper est in eodem in quo est quando. ubi autem nunquam est in eodem in quo est locus. Sed ut dicit Anselmus nunc eternitatis se habet ad nunc temporis et ad totum tempus sicut se habet nunc tem-

poris et ad omnem locum et ad omnia que in loco sunt. Hunc enim tempus ut indivisibilem continet locum et locata omnia que valde divisibilia sunt eo quod per unum quod est in omnibus mensura et hoc est esse cuius propria mensura est tempus vel eternum vel eternum. Similiter nunc eternitatis que indivisibile est per indeficientiam comprehendit nunc tempus et totum presens per hoc quod duratio fluens sicut a causa et ex se fluat a duratio stante vel indivisibile. Et hoc est quod dicit Boetius in consolatione philosophie. Qui tempus ab evo ire iubet. Est etiam adhuc considerandum quod illud quando quod relinquitur ex eo quod est preteritum differt ab eo quod relinquitur ex futuro. In hoc differt. quia quando quod ex futuro est preterito est semper prius. quando autem quod est ex preterito est posterius quam futurum. Si autem unum et idem quando secundum substantiam temporis accipiat hoc est in nunc quod est substantia. tunc quando unum et idem primum quidem ex futuro. secundum vero ex presenti. posterius vero ex preterito secundum primum circulationem in quo futurum est aut presens. aut preteritum quemadmodum et tempus primum quod est futurum. postea presens quando futurum advenit. deinde preteritum cum presens abiit. Et sic in tempore sic est indeficientia eternitatis quando ad temporis differentias recipit distinctiones siue. n. divisibilis secundum se non est. siue indivisibilis in nihil differentie. quia non ex hoc relinquitur quando quod est simplex vel compositum. sed ex hoc quod ut extrinsecus adiacens est esse mensura in eo quod est. sic enim siue indeficientie relinquitur impressionem in eo quod est. per quam id quod habet esse mensura extrinsecus adiacenti sic vel sic comparat. et hoc est quando secundum quod est preteritum. Sed tamen dicunt quod unum et idem est quando eternitatis et temporis differentia per accidens hoc. scilicet quod in eternitate ut stans in tempore autem ut fluens continue. Sed hanc positionem opinamur esse falsam. nisi dicant nunc eternitatis exemplariter et causaliter esse in nunc temporis. Sed tunc ex hoc non sequitur quod sit idem nunc secundum substantiam sed secundum formam tantum. hoc modo quo exemplum et exemplatum in forma non secundum genus vel speciem sed secundum proportionem similia esse possunt.

SICUT AUTEM dicitur. Sicut autem tempus est aliud compositum. aliud vero simplex. Et compositum quidem est quod est in composita actione. hoc est quod proportionate actibus est mensura. Simplex vero tempus est quod procedit cum actione simplici cuius ipsum est mensura. ita et quando quod ex adiacentia temporis relinquitur. aliud est simplex. et aliud est compositum. Simplex quidem quod in momento est et in nunc esse dicitur. Compositum autem quod ex composito tem-

poris relinquitur ut in hora est vel in die vel hebdomada vel mense vel anno. et similibus. hec autem que dicta sunt sophisticam habent calumpniam. si enim obicitur actio est in motu et omnis motus in actione firmatur. ut in tractatu de actione dictum est aut nullus motus simpliciter videbitur quod actio nulla simplex esse possit. sed omnis actio composita. Adhuc cum omne tempus sit primum et quolibet pars primum sit continua et composita. videtur quod nullum sit simplex tempus. Adhuc autem dicitur quod simplex tempus sit sicut in momento et in nunc esse. est autem momentum indivisibile tempus. et sic momentum nec est tempus nec pars temporis. et sic nec erit tempus et sequitur ulterius quam non sit simplex. Adhuc de nunc dicitur Aristoteles in quarto philosophorum quod non est tempus nec pars temporis sed temporis substantia. et videtur habere calumpniam quod hic dicitur. Ad hec et similia dicendum est quod est actio simplex et actio composita. actio. n. generatis prout generatio est finis motus. et non motus cuius vere actio que est generatio et simplex est omnino et in partibus. et est de non esse inesse simplex et non composita mutatio. Et simpliciter est actio creatis secundum quod est creans. et similiter dicitur Augustinus de illuminatione ad hunc vel ad illud locum prout est finis motus localis qui movetur illuminans quod est actio simplex non habens aliquam divisionem. sicut omnis continui finis simplex est et cum quodlibet illorum vere actio sit. Quod autem inducit quod omnis actio in motu et omnis motus in actione firmatur. ibidem in tractatu de actione per solutionem. hoc. n. intelligas de motu secundum quod motus actus perfecti et perfectus hoc autem secundum quod est actus movens et non eius quod movetur. Motus autem secundum hunc modum est actus simplex et non continuus vel compositus. sed secundum quod est actus imperfectus sic est continuus et compositus. Ad hoc autem quod obicitur de tempore. Dicendum quod tempus dupliciter accipitur secundum esse. scilicet et secundum substantiam secundum esse quidem acceptum verum est quod nullum est tempus simplex. sed omne tempus compositum secundum substantiam autem est aliquod tempus simplex nunc. scilicet et momentum. quod sicut iam ante diximus a tempore non differt in hoc quod ex ipso quam relinquitur sicut ex tempore et sic intelligitur cum dicitur tempus est simplex et quando simplex. Quidam autem aliter dixerunt quod actio simplex. scilicet quo ad nos et non simplex quo ad nos que reipote fit hoc est in tempore. cuiusmodi distinctio est inceptibilis. et sicut dicunt de tempore simplici. et hec fuga est et non verum quod dicunt est. Sunt enim multe actiones simplices. sicut patet per ea que iducunt sunt et simpliciter cum verbo inbitativo desumuntur est. tamen totum suum condeclinatum dicit substantiam ut actum et actionem que actio. si actio accipitur ut essentie actio. Me-

tus non pōt itelligi nisi simplex actio. et cuz
 hec actio tēporalis vel simplex tēpus qd ad
 iacētia ē mensura eius relinquit qñ. Sicut.
 n. tēpus adiacet mobili sic ei qd mouet fm
 qd vnū ē in toto motu adiacet mēsurās nūc
 z ideo qñ relinquit nūc sicut tēpus. z quo ad
 hoc qd ē sba tēporis qñ ex se relinquit reliqñs
 hoc tēpus eē dicif. Sic ergo itelligendū ē qd
 hic dictū ē. Amplius at adhuc z i hoc cōueni
 unt tēpus z qñ. qd quēadmodū tēporis pres
 sibi inuicē sine mora siue cōtinue succedunt.
 Similiter sibi ipsa qñ que ex tēporibus reli
 quif. qñ. n. qd est i preterito z qñ qd est in fu
 turo copulatiue reducant siue copulāt ad p
 sens nunc sicut pres cōtinui copulant ad pū
 ctum nō autē sic copulant nisi talis esset suc
 cessio ex preterito i pñs. z ex pñti in futurum
 vel ecouerfo futuri in pñs. z pñtis i preteri
 tū. Variabilis. n. ē successio fm piodum fm
 actiones at que tēpore mesurant ē ex prete
 rito in pñs z ex pñti futurū. quāuis tempus
 qñ in his que dicta sunt pueniat. tñ tēpus
 differt ab eo qd est qñ. qz quod in tēpore est
 in eo ē sicut i numero numerate z qz numer^o
 ē mensura numerati. ideo fm tempus aliqd
 ē mensurabile sicut dicimus qd aliquis ē an
 nus ex tempore siue mensura temporis. z ali
 quis est diurnus z aliqs est ebdomadalis
 mensurati. z aln sine distinctione numeri di
 cimus qd motus est multus eo qd motus ille
 multo tempore pmaneat siue duret. Scd^z
 qñ aut nihil mensurat s3 simpliciter quādo
 vel aln esse vel fuisse vel fore dī. z hoc scdm
 eidm fm qd tēporale vel variabile variat
 tēporale. z fm ideoz etiā qñ variat. z sic ali
 ud est ex pfo aliud ex pñti. aliud ex futuro

IN EST AUTEM .zce. Pro
 priū aut qd conuenit oī soli eius quod est qñ
 est quod ict ei qd est qñ non suscipere magis
 z minus. sicut nec tempori puenit magis et
 minus suscipere. Idō. n. dies vna magis ul
 minus dī dies quā alia. nec vna hora ma
 gis vel minus tempus qz alia. z sic de aliis.
 Et similiter ē in qñ. non. n. qñ preteriti dici
 tur magis vel minus quando qz pñtis vel
 futuri nec tempus mensuratū dicitur fm
 magis z minus. sicut diurnū qz alterū. nec
 vnū dī diurnus altero. Et similiter aut est
 de oībus aliis. concludif ergo generaliter qd
 omni qñ inest nō suscipere magis et minus
 Et qz suscipere magis et minus catur ab eo
 qd est non habere pñtiū. ideo etiā qñ nihil
 h3 pñtiū. et hoc est etiā pñtiū qñ quod cō
 uenit omni et non soli. hoc aut sic pbat quia
 vnū et idem qñ quātū ad sbam nunc ex quo
 relinquit qñ est ex pñti et futuro z ex pfo. qz
 idem qd futurū est efficitur pñs z pñs. z hoc
 est pp id qd est sba tēporis qd idem est to

to tempore. de eodez at idiuisibili fm sbam
 ipossibile predicari duas pñtiates z cuz
 ipm predicet de se ipossibile qd hēat cōtra
 riū qd predicet de eodez. Amplius aut pñti
 in eodē nunquā i simul erūt. vnū. n. natuz ē
 expellere alterū de eodē susceptibili. Qñ at
 qd fm pñs z qd est fm pñm z quod ē fm fu
 turum i eodē in simul erūt. qz sicut dictū est.
 qñ est nō in tēpore sed i re tēporali. z iō i vna
 z eadē re est qñ fm futurū z quādo fm pre
 sens z quādo fm pñm. z simul z semel dici
 tur qd fuit futurū z ē pñs z transit i preteritū
 Hoc autē eē non posset si eēt vnū quādo cō
 trariū alteri quādo fm formā z spēm. Idem
 enim qd ē hoc fuisse verū est qd ē permāsurū
 Contrarioz autē rō est nūquā in eodē simul
 existere neqz dici de eodē fm idē z in eodez
 tēpore. pp qd generaliter pcludif qd pñti
 tas i hoc genere qd est qñ non annūtiabitur.
 Sunt tamē sophiste ptra hec que dicta sunt
 disputātes dicētes tēpus eē cām corruptio
 nis in oībus i quibus ē. vbiqz ē cā corrupti
 onis fm qd corruptio motus ē vel mutatio ē
 magis z minus z pñtiū. videt ergo qd tēpo
 ri pueniat magis z minus suscipere z pñtiū.

Adhuc ad hoc inducūt qd tēpus facit di
 stare a principio. distare at fm magis z mi
 nus. tēpus igif suscipere vī magis z minus
 z per pñs qñ videt magis z minus suscipere.

Ad hec dicēduz qd valde sophistica sunt
 que iducūtur. sicut. n. pbatū ē. ita qñ nec ma
 gis nec minus suscipit nec pñtiū h3. Et qñ
 dī qd tempus ē cā corruptionis hoc nō est ue
 rum. nec Ari. hoc dicit simpliciter. sed qd est
 magis cā corruptionis quā generationis. et
 hoc nō per se sed p motū cuius est mensura.
 Et similiter etiā per motū est cā distantie a
 principio constituētis. z ideo nō sequit qd tē
 pus fm se ipm suscipiat magis z minus vel
 pñtiū. Et autē notandū qd quāuis quādo
 non hēat contrariū nec suscipiat magis z mi
 nus. tñ idē qd ē qñ modos suscipit. qui sunt
 modi quidē pñtiū sicut punctuz indiuisibi
 lē. z idem h3 modum in quātis z modum fi
 niētis siue terminātis. preterito. n. z presen
 tialitas z futuratio sunt modi oppositi. sed i
 talibus nō sunt forme et spēs pñtiū nec po
 test eē i talibus magis et qd ē quādo nec hic
 oportet determinare quia est manifestuz ex
 preinductis. z hoc est quod propriū est eius
 quod est quando relinquit ex adiacentia tēpo
 ris z nō esse in tempore. s3 i re tēporali s3 cō
 parationē quāz habet ad tempus vel ad tē
 poris differētias. Et tale pñtiū est etiam
 qñ succedet ad quādo sicut succedit tēpus ad
 tempus. z alia similia h3 que oīa facie ē de
 terminare ex predictis. qñ. n. sicut dictum ē
 nō ē tempus s3 infectio quedā vel ipressio re

licita in eo quod temporale est. secundum quam ad tempus vel ad differentias temporis habet referri. et ideo coniunctas habent rationes tempus et quando

EST AUTEM QUANDO etc.

Si autem queritur in quo est ut in proprio sensu dicamus quod quando quod ex tempore relinquunt proprie est in omni eo quod incipit esse. dico autem incipere esse per naturam sicut incipiunt esse que generantur vel sunt per artem vel electionem sive voluntatem. vniuersalia. n. sive habent principia inceptions sicut priuationem et materiam. quecumque autem incipiunt quidem et talia sive inceptions non habent principia non omnia quod insit eis quam quod est ex tempore quamuis pueniat eis quam eternitatis et euiternitatis per distinctionem accidentalem qua distinguunt ad temporis differentias. sicut in antehabitis dictum est. talia autem sunt intelligentie et substantie corporum celestium. Alia uero generabilia et corruptibilia secundum suas substantias et secundum suas actiones et opera quam temporis suscipiunt eo quod tempore variantur. Cum autem dicit Damascenus quod omne creabile variabile est. et hoc idem dicit Plato et dicit Boetius. quod omne quod est citra primum est mutabile non intelligitur de mutabilitate temporis vel quando sed potius nature que causata est quam ex se non habet. unde sit. vel unde stare possit. Sic ergo omne quod incipit habens sive inceptions principia materiam et priuationem recipit in se quam quod relinquunt ex tempore. tale autem est esse unum vniuersum corpus quod incipit modo predicto. aliter. n. incipiens esse non habet principia sive inceptions intra se. et ideo de illis non habet loqui philosophus quod philosophus non determinat aliquid nisi id quod sive determinationis principia habet intra se ipsum. Sic igitur vniuersum corpus quod sic recipit aliter est et est in tempore quod probatur ex hoc quod temporum suscipit variationem prodi celestis. hoc. n. corpus uariat in estu estatis ad calorem ariditatem et caliditatem. in vere ad calidum et humidum. et in autumno ad frigidum et siccum. per quod. tunc plante folio defluunt et destrunt. in yeme ad frigidum et humidum. vniuersalia. n. per generationem incipientia sic secundum tempora alterationes suscipiunt et ideo de ipsis quam denominatiue predicatur. Similiter autem est et in anima secundum quod ipsa attingit ad corpus sic incipiens. anima. n. ut dicitur in libro de causis est in orizonte eternitatis et temporis. et ideo in actionibus et passionibus suis attingit tempus. et sic est conuenit ei quando hoc autem per in anime parte speculatiua que tamen magis seperata videtur esse a corpore quam pars motiua que corpore utitur in motu secundum parte speculatiua videmus quod quidam acutius speculantur sicut melancolici in vere eo quod tunc spiritus qui deserunt formas speculationis subtiliantur et mobiles fiunt ex calido et humecta n

tur ex humido ut facilius formas recipiunt. Contra quidem in yeme acutius speculantur. et illi sunt colerici. quibus calor calore quoddo comultiplicat commiscet operationes et siccitas formarum impedit bonam receptionem. Sed in yeme vincete frigore temperat calor operationes commiscens ita ut non commisceat sed bene moueat. et humore yemis inducere slegma temperat siccitas ad bonam susceptiōem et bonam retentionem ex naturali siccitate cole. Quidam autem in estate acutius contemplantur sicut slegmatici quorum frigus calido seu callo excellente temperat ut bene moueat spiritus. et humor multus temperatur sicco ut. et bene recipiat ex naturali humido et bene retineat ex temporali sicco. Quidam autem in autumno acutius speculantur ut sanguinei quibus calorem sanguinis temperat moderata autumnal frigiditas humorum autem sanguinis exuberantem ad temperantiam restringit moderata autumnal siccitas. he autem varietates sunt secundum varietatem instrumenti quo hoc est corpus quo pro instrumentis operationibus suis utitur anima coniuncta corpori. sequitur. n. anima coniuncta corpori corporis complexiones. et ideo qui aride sive sicce sive gelide sive frigide sunt complexionis sive compaginis in corpore sepe sunt demetiores se ipsis in autumno. ita quod minus. tunc valenti operationibus mentis eo quod tempus autumnal multiplicat melancolias que spiritus habet obscuros et tacitos et. fr. in frigore augetur frigus. ita quod sistit motum spirituum et siccitas. tunc auget siccitatem complexionis ut non sit bone receptionis. Quibus vero sanguis principaliter inere sunt se ipsis demetiores. quod tunc calor temporis auget calorem complexionis ut minus moueat. et id operationes permixtas aciat et humor temporis auget humorum complexionis ut quidem bene retineat. sed non bene teneat. Similiter est de aliis. quod slegmatici in yeme demetiores. per duplex frigus temporis et complexionis quod sistit motum spiritus et inspissat eundem. Et per duplex humidum quod facit non bene retinet formas. Similiter autem est aliis sumendo attendat similitudo complexionis animalium et temporum. Erunt ergo in tempore quicquid temporum. suscipiens variationes alterat secundum tempus aut temporum qualitatem sive illud sit in corporis complexionem naturam sive est sit operationibus vel passionibus animalium.

UBI UERUM etc. Ubi uero quod catum ab extrinsecus adiacenti quod adiacet ei quod est non adiacet sine duratiōe rei est circūscriptio corporis a loci circūscriptione predicta. dico autem circūscriptionem corporis esse corporis quidem tale puenientiam secundum quod assignantur contento principium et medium secundum ultimum corporis principis ut sicut totum est in toto. ita primum sit in primo et medium in medio et extremum in extremo

et indiuisibile in indiuisibili. et compositum in compositum. Et hinc autem intelligendum qualiter sit et qualiter esse dicatur id quod est ubi secundum quod est ubi intelligendum est quod circumscribi est figurari quod ex toto continet ad figuram contineri et econuerso. Et ideo est triplex circumscriptio est. n. circumscriptio corporis pertinentis. et hec est actio quodammodo et est circumscriptio circumscripti. et est quedam passio. Et est circumscriptio perdens et cansata ab utraque istarum. et hec commensuratio locati ad locum secundum quam loco in se et in cetero vel huic particulari loco comparatur. Et hec circumscriptio potest esse ubi secundum quod est speciale predicamentum quod hec est una species entis que est predicamentum quod sub voce designatur. hoc. n. modo omne quod est alicui ubi dicitur esse. et hoc esse comparatum sic ad locum in nullo aliorum predicamentorum ponitur. Sic ergo verum est quod dicitur quod ubi secundum quod est predicamentum circumscriptio est a loci circumscriptione et non a loco et non immediate a loco procedens. Cum igitur de tribus fiat mentio. de loco. s. et locato et de loci circumscriptione. locus quidem secundum subiectum et secundum substantiam est in corpore quod capit hoc est quod continet et locat. Est. n. ultimum corporis continens et ambiens in quo capit id quod continet hoc est locatum et circumscribit. et ex hoc sequitur quod in loco est quicquid a loco circumscribitur ut dictum est. Sicut autem in antehabito tractatu dictum est non in eodem secundum substantiam et subiectum est locus et ubi. locus. n. est in eo quod capit et continet et circumscribit. ubi vero est in eo quod capit et continet et circumscribit. et ab alio exteriori complectitur. locus autem non videtur adesse vel non conuenire aere. vel alicui rei incorporee. Anima. n. et alie substantie incorporee nusquam est sicut in loco. propterea quod nullum locum occupat circumscriptione. ita quod medium eius sit in medio et totum in toto. Omne. n. quod sic occupat et totum in loco in toto in loco est locum sic occupat et implet locum quod si ipse locus si est illius rei prius locus aliud cuius illa re quidem que eodem modo in eodem loco sic continere non potest. et sic anima nullum locum occupat nec implet locum aliquem. Animatum autem plenum aere prout aere est vite et motus principium localiter potest capere ut cibum et potum et aerem ad spirandum. Anima igitur in ipso corpore non est sicut locatus in loco. sed ipsa aere est in corpore sicut vite et motus principium nullo enim modo contingere posset quod locus impletur aliquo implente ipsum aliud cum illo locatum corpus capere possit et complecti siue continere nisi id quod prius occupauerat et implebat prius cedet et aliud locum eius subintret. hoc autem patet per exemplum. granum enim modio adueniens ut vasi. et loco nullo modo recipitur in modio sicut in vase et loco aere qui prius vas implebat in vase quiescente. et

sic est de vino et aqua et cado et oleo et de omnibus aliis huiusmodi similibus. aere. n. primo excusso granum et aliud in vase continendum recipitur utique quod duo corpora in eodem loco esse non possunt. quod sicut probauimus de membrone in quarto philosophorum. si duo corpora essent in eodem loco sequitur de necessitate quod duo corpora essent unum et idem corpus numero. sed hoc hic supponatur hoc. n. probare est scientie naturalis. Sicut autem duo corpora non possunt simul esse in eodem loco. ita quidem nec idem corpus potest esse in locis diuersis simul actu. cuius probatio est quod si est in uno loco ab alio separato. tunc termini illius corporis sunt in loco contenti et nihil de illo est extra ipsum. Si autem hoc esset in loco alio existerent termini eius intra locum illum et extra illum quod est intra unum totum et secundum se intra unum et non intra aliud persistere simul et semel. quod est affirmationem et negationem de eodem simul vera esse quod est impossibile ergo et hoc est impossibile quod idem corpus in diuersis locis similiter possit existere. Ex hoc autem sequitur quod anima nullatenus erit localis cum nullum locum occupet et impleat sicut locatum implet et occupat locum. Similiter omnia ea que a corporis ratione secundum quantitatem diffiniuntur. dicendo quod corpus est mensuratum dimensione trina dissentiant siue recedunt. sed sicut simplicia et indiuisibilia secundum quantitates diffiniuntur in nullo sunt sicut in loco. caret. n. omnia talia loci circumscriptione. quod non potest assignari principium et medium et ultimum in loco. hoc est igitur ubi secundum quod est primum. vel principium.

MOUET ALIUM. ecce. potest autem aliquis mouere dubitationem de his que dicta sunt quod non potest idem corpus in diuersis locis esse simul et semel. vox. n. in auribus diuersorum est simul et semel. vox autem cum sit aerictus ut dicitur Priscianus siue aere nunquam et nusquam esse poterit. ergo nec in auribus est sine aere. ergo et aer ictus est in auribus diuersorum. Cum igitur una vox formetur in aere uno et eodem modo videbitur unus et idem aer numero esse in auribus diuersorum. aer autem corpus? Idem ergo et unum numero corpus simul et semel videtur esse in locis multis et diuersis. Ad hec autem soluentes dicimus quod vox oratio una et eadem simul et semel in diuersis aeris partibus nec formari nec esse possit. Si ergo concedamus unam et eandem vocem numero simul et semel sentiri in auribus diuersorum obligati etiam erimus concedere unam et eandem particulam aeris in qua vox illa formatur ad aures diuersorum et in locis diuersis simul et semel puenire et in auribus diuersorum esse. Sed hoc est impossibile. quod impossibile est venire id quod est simpliciter unum et idem corpus numero posse esse simul et totum in pluribus locis quod impossibile est

ipm esse alicui q̄ vbi est. Ad hoc deducti sumus q̄ de duobus alteram necesse cōcedere est. s. aut q̄ diuersa sunt que uocante uno aliquo i auribus diuersoꝝ sentiunt. aut quod unum et idē corpus numero i pluribus locis ⁊ diuersis simul ⁊ semel iuentat. Eligē autē iter hec duo a quolibz recte philosophāte q̄ diuersa sunt que sentiunt a diuersis ⁊ s̄q̄ diuersa numero nō figura uocis ⁊ specie. nec diuersa accētū sicut acūmine uocis vel grosfitie. sed sunt diuersa numero ad vnā figurā uocis que primi uocātis uox figurata formata ⁊ vno acūmine ⁊ grosfitie generata. ⁊ hoc imaginabiliter. ⁊ similiter vnā uocē ab illa generari ad prime uocis imaginē ⁊ similitudinē. ⁊ sic diuersa sunt que sentiunt quorum tñ quodlibz sentitur imagine. ⁊ similitudine uocis qui primi uocantis ē. pp̄ quod idem in auribus non sentit. Ex hoc autē sequit̄ q̄ secunda ⁊ tertia ⁊ sic deiceps uox in aere imaginat ⁊ similiter formata a uoce primi uocātis nō est imediate uox animalis ab ipso uocāte animalis formata. eo q̄ ab aiali imediate non pfertur. ⁊ sic sequit̄ q̄ aliqua uox sit q̄ nō sit aialis uox. quod est p̄trariū his que in libro de anima tractant̄. vbi dicit̄ q̄ uox est sonus ab ore aialis prolatus ⁊c. Ad hoc autē dicimus q̄ oīs uox ē animalis uocātis. nec aliquis ab initio audiuit vnquā uocem cum oīa silerent aialia siue i animalū silentio. p̄pter qd̄ ⁊ aialis eē dicitur oīs uox. eo q̄ oīs uox generat̄ proferēte ⁊ uocante aliquo animalis. Originaliter at̄ ⁊ cāliter omnis uox que audit̄ a pluribus ē animalis ⁊ vna similitudine ⁊ figura ⁊ accētū. Substācialiter autē p̄ s̄bam materie in qua formant̄ plures sūt uoces formate in oī circumciso aere. Et sic vni cuiusqz aialis uox ad aures diuersoꝝ dirigē que originaliter vnus ē. sed nō p̄tingens. sed ē potius impossibile q̄ vna numero uox sit s̄l̄ in auribus diuersoꝝ. ⁊ hec ē solutio dubitatio nis. Est tñ hic attendendū q̄ quedā sunt in loco p̄ se ⁊ quedam p̄ aliud vel p̄ accidēs. per se. n. sunt i loco ea que scribunt̄ a loco in principiū mediū ⁊ ultimū s̄m loci particulas describit̄. ⁊ hec sunt corpora i exterioribus suis continente idigentia s̄m naturā. quoz mot⁹ est ad locū sicut ad generās ⁊ saluans. p̄pter accidēs autē ⁊ p̄ aliud sunt i loco quecūqz nō sunt ita circūscriptibilia vel sunt i his v̄l sūt eoz que sic circūscribunt̄ p̄ locū a circūscriptentibus. sicut anima ⁊ accidētia corporis. Anima. n. non ē in corpore sicut in loco. sed sicut principium vite ⁊ motus. Et ideo corpus nō terminat̄ ei sicut locus. ⁊ ideo neqz ē in eo sicut vbiqz in ipso nec sicut i ipso alicui existens hoc ē sicut in ipso sicut i eo quo operatur operatione eēntiali operationes principiū

vite ⁊ motus. ⁊ s̄m hoc ē in toto tota. Est at̄ luenire multiplex. s. vegetari. loco moueri s̄c̄ tire ⁊ intelligere. qui sūt actus spiritualis vite qui sūt spiritualibus potētis ⁊ organis. ⁊ s̄m hoc non ē in toto tota. s̄ i vno est mēbro quo ad vnū ⁊ in altero quo ad alterū. Sic ergo aīa nō ē in loco nisi p̄ accidēs ⁊ p̄ aliud. qz. s. corpus ē in loco in quo ipsa ē. nō sicut in loco. sed sicut i eo qd̄ viuificat ⁊ mouet. Accidētia. n. corporis p̄ accidēs sunt in loco. ⁊ in loco p̄ accēs s̄m magis ⁊ minus. p̄ accēs. n. sicut quedā accidentia situalia vt linea supficiēs ⁊ generalz quātitas ⁊ qualitas situalis ut albedo sapor ⁊ odor ⁊ huiusmodi que i magno sūt maiora ⁊ in paruo minora ⁊ hec minus p̄ accēs sunt in loco q̄ ea que situalia non sunt vt scia virtus ⁊ hōi. Foruz autē que sūt p̄ accidēs i loco sicut species visibilium que sūt in aere nō sicut i loco sed potius sunt i ipso sicut medio deferēte. et q̄ aer deferēs est i loco. ideo ēt ista per accidēs dicunt̄ esse i loco. Et qz aer deferēs simul videt̄ esse i oculis multoꝝ loco distātiū ideo eadez questio est de visis i diuersis locis ⁊ i diuersis oculis que est de auditus auribus diuersoꝝ. Et q̄uis visibile sit i aere perspicuo s̄ esse spirituale. Sōnus at̄ s̄m esse plus materiale tamē s̄z eē spūale nō potest vnū et idez terminatum simul esse i diuersis locis. nisi illud sit i diuersis locis i quo est siue s̄m esse materiale siue s̄m spirituale. Sēnsibile enī nō est substātia vt p̄ se existere possit. sed semper oportet q̄ sit i aliquo sicut i subiecto. Et ideo oīs illud dubitabile soluere sicut p̄ri⁹ qd̄ vnum s̄licz generat̄ ab alio ad imaginē ⁊ similitudinez ipsius. ⁊ sic originaliter ē vnū materialit̄ at̄ multa q̄ est i s̄sib⁹ diuersoꝝ talia autē sūt in loco p̄ accidēs. ⁊ id̄ diuersificant̄ p̄ materiaz q̄do sūt i locis diuersis. Job. autē damascen⁹ dicit qd̄ā esse i loco diffinitive. ⁊ hec quidez eēntialit̄ nō sūt i loco sed q̄stuz est de se sunt vbiqz ⁊ semp̄ qz nullū locū neqz aliquā diffērentiā rēporis i suo esse determināt. sicut itelligentie ⁊ s̄be que dicunt̄ angeli. que q̄uis ex se sibi locū nō determinēt. tñ p̄ materiā circa quā operant̄ ad locū referūt. Sūt. n. eēntialiter ibi vbi operant̄ siue s̄sibilis siue itellec tualit̄ siue spiritualit̄ operent̄. Et q̄a hec i loco sunt gr̄a alterius id̄ per aliud referunt̄ ad locum. p̄ aliud autē referri notat. Aristoteles p̄ accidēs Sūt etiā i loco q̄ nullo istoz mō rū sūt i loco. s̄ sūt i aliquo eoz ad q̄ referunt̄ loci p̄cipia sicut p̄ict⁹. ⁊ supficiēs ⁊ linea s̄l̄ i loco. Sūt. n. p̄cipia copulatiōis dimensio ne loci ad dimensioes locati. eo q̄ dictū est i p̄dicament⁹ p̄tiale loci copulant̄ ad eūdez eōm terminū ad quez ⁊ p̄tiale locati copulant̄ eo qd̄ vna nūero est distātia loci ⁊ locati.

Unde itaqz in aliis aliqd dicitur esse in loco. non autem
hic distinguimus omnes modos quibus aliquid
dicitur esse in aliquo. quia hec magis pertinet ad quartum
philosophorum et non ad logicum. Sed ex dictis patet quod
aliquid per se et proprie dicitur esse in loco quod sic refertur
ad locum quod indivisibile quo copulatur locus sicut
punctus refertur ad indivisibile quo copulatur loca-
tum et longitudo loci ad longitudinem locati. et
latitudo loci ad latitudinem locati et profundum
vni ad profundum alteri. Et hec circumscrip-
tio actus in loco est vel sicut in forma. patet autem sumi si-
cut in formato in locato. sic secundum eundem compara-
bile est locatum ad locum. Et hanc comparationem dic-
turi secundum quod est punctus. Et sic potest quilibet aduer-
tere qualiter particule centrales corporis quanti-
tati locati copulantur particulis loci. puncta enim loca-
ti apparent punctis loci et linea lineis et superfi-
cies superficiebus et profunda profundis. et ut breviter
dicatur dimensiones dimensionibus. et diametra
diametris. Et ex hoc quod duo corpora simili
eodem loco esse non possunt quia sequitur quod puncti et di-
mensiones duorum corporum efficerentur essentialiter
eodem. et sic duo corpora essent essentialiter unus cor-
pus quod est impossibile. hoc autem demonstrari ha-
bet in quarto philosophorum. Foris est que sunt in loco
per se multi sunt modi. ut in sufficientia dicitur Avicenna.
De quibus nos in sequentibus facimus me-
tationem. quatuor ad presentem spectat intentionem. eo quod
eorum subtili tractatur pertinet ad scientiam philosophorum.

Ubi autem dicitur. Dividitur autem
sic ubi. quod aliquid est ubi simplex. et aliud com-
positum. Simplex ubi est quod a simplici loco pro-
cedit. sicut est punctus. simplex linea autem superfi-
cies quo simplicia et quo composita. terna autem
dimensio simpliciter composita est. Compositum autem
ubi est quod procedit a loco composito. et ex quo. non
ubi est circumscrip-
tio procedens a loci circun-
scriptione consequens est quod a simplici loco
procedit simplex ubi. Et a composito loco
procedit ubi compositum. Quia vero iam in
predicamentis ostensum est quod locus est quantitas.
Et nulla quantitas ita simplex est quod non habeat qua-
sitatis partes. ideo igitur nos determinare quod
locum simpliciter appellamus mala intellectio. non
enim hic est male intelligenda. sicut quidam male
dicunt quod locus simplex dicitur non simplex sed quo
ad nos qui secundum sensum est indivisibilis a nobis
hoc nihil est dictum in logicis nisi secundum intellectum
simpliciter accedere. Sed dicitur quod locus simplex est
origo et constitutio eius quod est de numero primo-
rum. Constat autem ex his que de quantitate in pre-
dicamentis dicta sunt quod origo omnium continuo-
rum est indivisibile simplex. Locus ergo indivisi-
bilis simplex est simplex. quod est origo et constitutio
continuitatis loci secundum quod est quantitas. hoc autem in-
divisibile dicitur locus indivisibilis. quia satis dixi-
mus quod locatum egreditur a loco ad locum non refer-
tur ad locum nisi quia particule eius ad loci termi-

num copulantur et secundum hoc indivisibile locati ref-
feruntur ad loci indivisibile. et divisibile locati ad
loci divisibile. locus. non compositus. et totus ut
dictum est in predicamentis habet particulas ad eundem
terminum copulatas ad quem et particule corporum
locati coniunguntur siue copulantur. Et huius causa
est quia una numero est distantia loci et locati. hic
autem terminus copulationis est punctus loci igitur
partes copulate iuxta punctum vel in puncto ne-
cesse est fieri vel copulari. Erit itaque locus sim-
plex in quo punctus adiacet puncto locati adia-
cere constabit. Si autem aliquis obiciat quod ari-
stoteles non dicit punctum esse in loco. et si in loco esse dicer-
etur non differret locus puncti ab ipso puncto. dicitur
quod non dicit punctum esse in loco per se ut contentum. sed
est in loco ut ad quem ut ad loci punctum conten-
ti in loco refertur et quo ad hoc dicitur locus ut
ex antehabitis. Et quia ad aliud non potest loci parti-
cule et locati copulari nisi ad punctum loci. Ad
dictum autem Aristoteli. dicendum quod punctum non est in
loco per se et si per se esset in loco tunc sequeretur quod idem
esset punctum et locus per punctum. Ad autem dicimus quod non
est in loco nisi secundum quod refertur ad copulationem parti-
cularium loci et locati. et sic dicitur locus simplex.
et non quod locus simplex per se sit. locus. non. simplex
sed est oppositio in adiecto et privatur rationem loci
Et ideo locus simplex est locus secundum aliquot. quia. scilicet.
ad loci et locati refertur copulationem. Manifestum
autem est ex inductis quod loci particule non tantum qua-
ritate. sed et essentialiter putantur quantitas. ut pun-
ctum et linea. et superficies claudunt et continent et ter-
minant. Et sic loca simplicia punctualia vel li-
nealia vel superficialia sunt occupativa et contin-
tina et terminativa eius quod est minimum et sim-
plex corporis contenti et locati. Sic. non. punctus
ad punctum. et linea ad lineam et superficies refertur
ad superficiem. et profundum ad profundum. et diame-
trum ad diametrum. et sic de aliis. Et hec quod
secundum distantiam loci et locati eadem sunt ibidem
relata autem ad continentem et contentum dicitur in huius lo-
ci et locati. Et his autem omnibus concluditur quod locus non
potest esse sine corpore. igitur. non. quod superficies alicuius
corporis ultimum sit. Et quia non potest esse vacu-
um igitur quod alicuius sit sicut contenti in ipso sicut
in loco. Et sicut soliditas corporea vel non pos-
se sine loco hoc est quoniam sit in aliquo sicut in loco
Et sophisticiter quidam probare videntur dicentes quod
omne terminatum in figura et quantitate est termina-
tum ad aliquid in quo finis est sue terminationis
in nullo autem quod in mundo est finis potest esse sue ter-
minationis. quia si intra est essentialiter. et in ipso
est esse suum. finis autem siue terminus est in quo ni-
hil est de esse de natura vel rei. igitur quod termi-
nat ad aliquid extra et illud iterum ad aliud et
sic in infinitum. et sic infinitos mundos dixerunt
extra celum esse. hoc autem non concordat dictis phi-
losophorum. Et ideo dicendum quod non omne termina-
tum terminatur ad extra. sed ultimum non habet

terminus nisi superficiē que ē terminus itra
Et qđ ante dicit qđ terminus itra est in quo
nō deficit esse terminati. Dicēdū quod non
oz quod i ipso eē deficiat ad ipsū. ita qđ vltra
ipsum nihil sit de esse. z iō in vltima superfi
cie est termin⁹ z esse z loci. Nec autez oīa p
bat pzo de celo z mūdo z requirūtur. qz ad
scīaz istā nō requirif nisi scire qđ ita sit. ex na
turalibus aut pēdet pbatio illozū. nos autē
ppter facīlē doctrinā istoz adhuc dicemus
de istis que multipliciter sūt i loco z que per
se z naturaliter sūt in loco sicut dixim⁹. Ad
huc ēt quodāmodo datur loc⁹ vt per omnia
ista adhuc de loco quedam sunt inquirenda
dubitabilia ex qb⁹ facīlē itelligūt qđ dicit a sē.

COMENTVS ALIVS etce.

Cum autē dictū sit qđ locus z vbi semp
sunt i diuersis. locus. n. sēper est i locatē cor
pore. vbi aut i locato. oritur hic cōtentio de
vltima i ascēdendo spera que eadē prima ē
in descēdēdo. vtrū ipsa i locatē sit aliquo vl
nō z locus. n. sēper est i locatē corpore. Si
eniz nō est in loco tunc non est ēt in vbi. z si
non est i vbi tunc videtur sequi qđ non moue
atur in vbi z secundum locum. z hoc est con
tra omnes philosophos. Si autē in loco esse
dicatur vt vbi sic videtur esse falsuz quia lo
cus est superficies exterioris corporis qui ē
extra locatū. S; nihil videtur esse extra su
perficiem vltime sere cum ipsa vltimus ē
terminus omnium. Si dicatur quod ipsa
superficies locati loci sit hoc stare non pote
rit quia iaz determinatur quod locus z loca
tum sēper diuersa sunt et diuersorum. et
ideo superficies locati cū ipsius locati sit nō
potest esse locus. sed quoddam locati vel lo
catum. Consistentibus igitur aliquibus spe
ram vltimam localez esse proculdubio con
sistendum est z cōfiteri oportet quod vltimā
speram sit aliud corpus circūdans quod vl
tra speram locum contineat. Sed cōstat qđ
vltra vltimam speram nihil aliud est nisi
pzezer ipsam speraz z diuersum ab ipsa. S;
ergo dicere quod vltima spera in alio sicut
in loco non est. extremitas ergo vltime sper
in loco neque localis. Et dicunt quidam ex
tremā superficiez et locuz corporis celestis z
superficiez esse. z ipsā in loco non esse. quod
est contra omnia que dicta sunt quia tunc lo
cus est aliquid locati. quod est contra omnē
rationem quia si locus est aliquid locati cum
locatum moueatur ad locuz. cōmouebit ad
aliquid qđ extra se habet. qđ est impossibile
z cōtra naturā. Et ideo dicūt quidam quod
h⁹ mōi isolitū ē z oculatū ē nunctar aliqd certū
d istis. cū ista ppe elōgatōez nobis sint isesibi
lia. Sciēdū at de istis qđ ea qđ sūt i loco mlti
pliciter sūt i loco. Quedā. n. sē i loco sicut i gene

rātē z saluāte z qz a generāte z saluāte mot⁹
est localis z ideo talia mouentur ad locū z sic
in loco sūt mobilia motu recto que indigent
cōtinenti exteriori vt saluentur. et sic eicmē
ra et elmētata mobilia motu recto sūt in loco.
Alio modo sunt in loco quecūqz sunt vt lo
cus et vas cōtinens et saluans. que sunt cō
tenta ab ipso qer virtutem saluantis primi.
z sic sunt in loco quecūqz sic saluant. vel in
corruptibilia existentia z in se omnia alia cō
tinentia. et sic est i loco totum corpus celeste
quod in se saluatiū est omnium aliorum. z
ideo mouetur circa locum. In his autez que
primo modo sunt i loco duo sūt motus. v;us
quidem ad substantiam saluantē qui est mo
tus a medio. Alius autez ad virtutem sal
nantis qui est motus ad mediū. virtus. n.
sere. celestis nō congregat nisi in medio qđ
est centrū sere celestis. His itaqz duobus
modis sunt i loco quecūqz mouent ad locū
vel i loco. Eoz autē que sunt i loco sicut sal
uātia z circūdantia. quedā sunt sicut saluās p
se sicut prima siue vltima spera. quedam at
sunt locus vt vas saluās z nō p se sed p aliū
sicut sere inferiores. que hūt alias extrinse
cus circūdantes. Secūduz hoc ergo dicēdū
qđ prima spera ē in loco. vt primus locus et
vas. z hoc ē in loco qz referē ad locū. hoc est
ad loci distantiā. sicut primū saluatiū z om
niū generatiū sūm formā. z nō sic referē ad
locū sicut habens extrinsecus circūdas virtu
te cuius sit saluatiū z generatiū. z hec est
vera solutio huius qōnis. Ad hoc at qđ obici
tur qđ locus z vbi sūt i alio z i alio. Dicēdum
qđ hoc itendendū ē de his que sūt i loco sicut
saluāte z cōtinēte. in his. n. saluās z cōtinēs
nō pnt eē idē cū saluato z cōtento. His aut qđ
sunt i loco hoc ē referunt ad locū sicut saluan
tia z cōtinētia nō ē general; verū. sed ē verū
in his que saluāt z cōtinēt per se ipsa. ita nō
ē verum. sed etiam sunt locus plus qđ loca
tū z vt locus quidē ad rationē loci referunt.

Alhoc autem quod obicitur ita moueri in
loco vel secundum locū. Dicēdum qđ veruz
est sed aliud est moueri in loco. vel scdm lo
cum aliud est moueri ad locum. hec eniz vel
ideo mouentur quia mouentur in loci distā
tia vndiqz equaliter circa medium. vel mo
uentur sūm locum qz mouent scdm loci diffe
serentias. z sicut que sunt ante z retro secun
dam situm polorum. z a dextro. z sinistro se
cundum distātiā orientis z occidentis. et
huiusmodi. Non autem mouentur sic in lo
co qđ ad locum aliquem moueantur. his ita
qz modis sunt in loco quecūqz per se in loco
esse dicuntur. Nec oportet quod prima spe
ra que per se habet loci rationem z non loca
ti habeat extra se continens in quo sit sicut in

loco continentis. nec propter hoc ibitur in infinitum. quia stat in prima sphaera que per se continet et alinat.

QUARTUM etc. Creat autem ubi intentione et remissione. ita quod non dicitur secundum magis et minus. Et hoc probatur ex hoc quod non dicimus inter ea que in loco sunt alterum altero magis esse in loco. non enim magis est in loco quod est sursum quam quod deorsum nec magis est in loco quod movetur circulariter quam id quod movetur motu recto. Sed aliter et aliter dicitur esse in loco non secundum magis et minus. Quis ergo unum secundum quantitatem maiorem locum possideat quam relinquere non tamen magis est in loco unum quam alterum quantumvis. n. aliquid magis fuerit formale quam alterum. ut superiora quas inferiora tanto possidet maiorem. sicut aqua excedit terram. et aer quas aqua. et ignis quam aer et celum maximum optinet locum. magis et minus secundum intensiones et remissionem dictum non dicitur secundum ubi qualis secundum aliquam qualitatem sed dicitur secundum qualitatem que potest intelli ex propriis secundum sui subiecti causas vel non remitti hoc igitur modo ubi proprium est quod convenit omni sed non soli magis et minus non suscipere. Similiter autem proprium erit ubi non habere contrarium. hoc proprium convenit omni et se per sed non soli. In loco autem esse quod est causa eius quod est ubi contrarietas non est. Quod autem nulli alii sit contrarium per se manifestum est quia contraria sunt in eodem genere. Alia autem a loco non sunt in eodem genere cum loco. Probatur autem etiam hoc quia si habet contrarium hoc erit secundum quod antiquis visum est quod sursum ad deorsum sit contrarium propter hoc quod multum distare videtur id quod est sursum esse ab eo quod est deorsum quemadmodum maximum distare videtur sursum et deorsum propter hoc contrarietas que est in ubi maxime videtur pluribus esse circa sursum esse et circa deorsum. Sursum enim esse ubi est et deorsum esse similiter etiam ubi est. In his ergo maxime videtur contrarietas in ubi et quantitatis contrarietas maxime videtur esse circa locum. Si autem sursum et deorsum concedant esse contraria sequitur inconueniens quod. scilicet in eodem numero simul contingit esse duo contraria. Sursum. n. et deorsum diversis respectibus sunt in eodem loco vel ubi. Idem enim locus numero est sursum et deorsum ad diversa sumptus vel compatus. sicut patet in exemplo quia turris est altitudo sursum ad nos. comparata aspicientibus ab imo in sublime. compata autem ad sphaera celestis altitudinem est inferius et deorsum. Amplius ex hoc sequitur quod ideo sibi metipsum erit contrarium. Si enim sursum et deorsum contraria sunt cum idem numero locus sursum et deorsum sit colligitur per se idem sibi metipsum esse contrarium nulla igitur contra-

trarietas est in ubi. De his autem omnibus patet que dicta sunt quod contraria sunt secundum formas suas absolutas contraria. et hoc non variatur in ipsis per respectum ad hoc vel ad aliud. Et ideo si sursum et deorsum contraria essent essent in eis forme contrarie que in eo esse non possunt sine cooperentur ad diversa siue non cooperentur. De his tamen omnibus secundum ad loqui spectat intentionem in libro predicamentorum in tractatu de quantitate satis determinatum est. Ex his igitur patet de omnibus propriis eius quod est ubi. Si autem querat aliquis. quare hic non designatur proprie proprium eius quod est ubi et similiter in quando cum proprium esse cognoscatur ex eo quod est vere proprium et sic ponendum esset verius proprium quam esse. Dicitur potest sicut dictum est in tractatu de quando quod. scilicet proprie proprium ubi intelligitur satis ex predictis quod. scilicet convenit ei equale esse ad id in quo est hoc est ad corpus quod est cum ubi est per circumscriptionem quod ubi est circumscriptionem et convenit ei equale esse ad id quo ex alio sicut per se procedere et alia huiusmodi que facile est assignare. Possent tamen dici in ambobus his principis quod. scilicet et ubi quod substantia eorum in comparatione est considerata. et multum subest hiis in ratione et minus hiis esse naturali. et ideo in istis non multa radicanter proprie propria sicut in illis que habent absolutas essentias. et ideo maxime substantia hiis talia propria. et quantitas post substantiam et post quantitatem qualitas et ad aliquid hiis ea secundum dici. Alia autem habent de propriis huiusmodi. et ideo non ponuntur. et ideo puto quod hec ratio vera est quod hic proprie propria non ponuntur. et hec de ubi dicta sufficient.

POSITIO EST etc. Positio secundum quod est principium vel predicamentum est quidam situs partium et generationis ordinatio. Situs n. communior est quam positio. sicut situs dicitur ordinem partium quantitatis et in mathematicis. et magis refertur ad locum quam ad partes superficiem ei inter se vel in loco comparatas. sic autem in mathematica situm habent. et quod magis dicitur ordinationem in loco. propter hoc differentie loci dicuntur etiam differentie situs sicut sursum et deorsum et dextrorsum et sinistrorsum et ante et retro. Cum autem sic comiter dicatur situs magis quam positio non tamen ad positionem generis hiis communitatem quod tunc positio non esset genus principium. sed habet analogie comitatem. propter quod prius dicitur de naturalibus et posterius de mathematicis. Adhuc tamen situs per prius dicitur ordinationem partium in loco. et per posterius dicitur ordinationem in toto. Positio autem econverso per prius dicitur ordinationem partium in toto et per posterius dicitur ordinationem in loco. propter hoc ut determinet situs in assignatione positioni sicut quod positio est situs partium quidam. Non omnes

situs est proprie et principaliter dicta positio
 sed est quidam ut dictum est. Si autem obicitur quod
 secundum hoc nomen ambiguum ponitur in diffinitione
 quod est situs. Dicendum quod sicut sepe dicitur
 est assignationes generalissimorum non sunt dif-
 finitiones proprie accepte sed sunt assignatio-
 nes qualescunque declarationis maioris quam
 nomen. Et in talibus assignationibus talia ambi-
 gua determinata sic aperte positioni sue ambi-
 guitatis constituerunt. Et ideo dicitur quod est
 situs nec situs est id est quod positio quia sic assi-
 gnatio esset nugatoria sed vocamus quod po-
 sitio ex sui communitate que tamen non generis
 est ut dictum est. Ad autem dicitur partium situs
 ideo est quod positio plus dicit ordinationem
 partium in toto quam in loco et determinat ad hoc
 situs et restringitur cum dicitur quidam situs
 Quod autem dicitur et generationis ordi-
 natio ideo dicitur quod generatio eius quod
 habet partes integrales et quantitatem est ex partium
 ordinata compositione nec negari potest nisi per
 hunc. Et id generatio ipsa per formativam
 virtutem que in generatione operatur ad formas
 generati operatur talium partium ordinationem
 Et ideo generatio hic ponitur ut talis or-
 dinationis propria causa et ideo male dicitur
 qui exponunt generationem pro generate. In
 aliis autem quibus non est generatio et tamen est
 partium ordinatio similis causa est. forma enim
 totum terminans causa est ordinationis par-
 tium ad hunc vel illum situm cuius omne quod
 habet partes ex partibus componatur suis siue sit
 generabile siue sit ingenerabile tunc distinguendum
 est quod quoddam compositum habet sua com-
 ponentia actu intra se ante se nisi per naturam
 et intellectum. et hoc modo est generatum. Et quod-
 dam est quod sua composita habet actu ante
 et extra se et hoc est generabile. et propter hoc quod
 quando partes conveniunt ad compositionem tunc
 generantur ex ipsis. Sic ergo intelligendum est cum
 dicitur et quedam generationis in partibus scilicet
 generantibus ordinantur. Quod autem copulatio
 in medio ponitur et per hoc id quod dicitur in assi-
 gnatione non videtur esse unum sed congregatum
 ex pluribus non essentialiter unum constituentibus.
 Dicendum quod copulatio que in medio
 ponitur notat expositionem et non diversorum co-
 pulationem. Hoc enim quod est positio quendam
 situm esse. id est non omnes situm esse posi-
 tionem. Possent esse dubium quis et qualis situs
 esset et id additur et hoc est idem generationis
 que partes adinvicem ordinant et ad totum
 ut sub forma totius forme debito modo ter-
 minate ad totum constituendum. Dico autem
 partium adinvicem. quod oportet partem duplicem
 habere ordinationem unam scilicet ad compa-
 rationem cum qua secum convenienter constituit
 totum in quantitate et figura. Aliam autem ha-

bet ordinem ad formas totius omnes partes ter-
 minantem ad esse totius et omnes partes con-
 tinentem. Nomen enim quod talis ordinationis
 formas dicit secundum quam partes adinvicem et ad
 totum referuntur primo et ad locum quem habent
 in loco totius illud id nomen recte predicat po-
 sitionem sicut supra vel infra in toto poni vel
 eque vel non eque siue itra extrema poni siue
 extra extrema vel huiusmodi. hoc igitur est ge-
 nus positionis. Maius autem subalterna sunt
 vel eque vel non eque poni vel flexe vel recte
 poni sicut stante vel sedente. Specialissima
 autem sunt ut sessio vel statio. Individua vero
 ut statio for. sessio platonis et huiusmodi.

S E C U N D U M Q U A R T U M et c.

Positio igitur est secundum quam alia dicitur seden-
 tia et stantia et adiacentia que vere dicuntur po-
 sitiones quod sedes cuius spondiles recte reni-
 bus porriguntur sed crura non porriguntur ad
 inferiora ad sustentationem. Jacens autem
 cuius dextrum vel sinistrum reliquo incubit late-
 ri. Stans autem cuius superiora recte cruri-
 bus incumbunt. Alcumbens autem positio
 est composita ex adiacere et sedere sicut reclina-
 tio a dorso facta cum tamen ad huc inferioribus
 superiora insistant. Secundum enim positionem dicitur
 lenia vel aspera vel quo modo libet aliter secundum
 situm disposita hoc est secundum ordinem partium posi-
 ta. quavis lenitas et asperitas multipliciter
 possunt considerari sicut dicitur est in predica-
 mentis possunt considerari secundum ordinationem quam
 facit generatio totius ex partibus et sic per cer-
 to positiones sunt. Possunt et considerari secundum
 hoc quod in sensu agunt per acutum vel hebes vel
 non angulos et sic perculdubio sunt passibiles
 qualitates. possunt et considerari per modum quo
 componunt totius figuram et claudunt in angulis ter-
 minationem linearum sic per certos sunt qualitates que sunt
 forme vel circa aliquid constantes figure. At-
 tendendum est quod sedere et iacere et alia que a posi-
 tione denominative dicuntur positiones non
 sunt sed a positionibus denominative dicta et
 de se habita posita predicata. Ex his autem que dic-
 ta sunt solet idcirco quod de curvo et recto alpero
 et leni quadrangulo et triangulo bicubito et tricub-
 bito et magno et parvo et brevi et longo. Vtrum
 ista dicant differentias positionum vel non. oia enim
 hec quandam partium positionem siue dispositionem
 significare videntur dicere ordinationem et ita
 videntur differentias positionis predicare.
 Curvum enim ut dicitur Plato cuius medium extra
 medium erit ab extremis et sic partium media-
 rum dicitur ordinem ad extremas. Rectus autem
 est ut idcirco dicitur plato cuius extrema a mediis
 teguntur ne videri possit cum extremis. et hoc item
 dicitur ordinem mediorum ad extrema. Asperus
 vero cuius partes non in una iacent superficie plana
 sed extra superficiem porriguntur quod ite-

rum partis expresse et partis eminentis ad superficiem dicitur ordinem. Lene autem est cuius partes eque iacet in planitie. quadrangulus autem et triangulus et poliangulus dupliciter considerari possunt vel tripliciter. Si consideretur secundum latus recte ad angulos terminata positionem partium videntur dicere. Si autem consideret clausionis linearum modus tunc dicunt figuram et qualitatem. Si autem ad actum referant prout agat in sensibus tunc videntur dicere passibiles qualitates. Bicubitum autem et tricubitum et sic deinceps tripliciter considerantur. scilicet prout dicit species quantitates que sunt mensurae et prout sunt termini inuicem; membrorum totum constituentium sicut iunctura manus ad brachium et brachii ad iuncturas sic enim ordinem dicunt quatuor ad tale modum quantitates totum constituentium et sic videntur dicere positiones. Eodem modo considerantur magnam vel paruum vel simpliciter secundum quantitates et sic non sunt positiones. Considerantur etiam secundum proportionem ad partes et ad totum secundum quod magnam cum toto vel paruum constituit. et sic videntur dicere positiones. Idem enim per oia de breui et longo. Si enim considerantur simpliciter dicuntur quantitates. Si autem secundum proportionem ut aures breuis rotundo capiti et oblongo capiti aures longa sic aliquo modo differunt videntur dicere positionem. Sic ergo asper dicitur cuius partes supereminet sibi inuicem. Lene autem dicitur cuius particule equaliter porrecte sunt. Et eodem modo est de omnibus his que partium in toto et in loco totius dicuntur quadam ordinationem. Ad attendendum ad questionem inducte solutionem quod non omnia que dicta sunt dicuntur positiones vel positionis diuersa sed sunt qualia atque et qualitates circa situm existentes. Ex eo enim quod partes sic vel sic in toto vel in loco totius dispositae sunt ex eodem tales vel tales sensibus iterunt passionem pungendo vel non pungendo. et ex eodem quod sic sensibus passiones iterunt talia siue qualia esse a sensibus iudicantur. Et idem in talibus positio partium est causa talis vel talis et non e converso. id est quod tales sensibus iterunt passionem et sunt talia secundum sensum efficiuntur quod sunt aspera vel lenia vel bicubita vel tricubita. Unde positio a causa est sensibilitatis et non e converso. Si autem est in aliis et huiusmodi que partium habent dispositionem in toto et in loco totius. Erit ergo unum quodammodo predicamentum non positio principaliter sed erit dicens quale quodammodo circa positionem vel situm. hoc autem idem quod nomen magis est impositum effectui quam cause eo quod sensui effectus magis notus est quam causa. unde cum situm causa sit sensui ita ut in tactu quod sic vel sic secundum tactum id quod positum est sentiat. Erunt ista nomina quantum ex situ et circa situm causarum et dictarum.

SUBIACERE AUTEM etc.

Videntur autem positio siue situs contrarietas habere secundum apparetiam. sedere enim ad id quod est stare. vel est contrarium secundum quamdam priorum rationem. Contraria enim sunt que in uno et eodem idiomate et in eodem tempore impossibile est reperire sed vicissim eadem prout inesse. Sedens autem postquam surrexerit stare poterit et ita sedere postquam steterit. sed aliquo sedere impossibile est aliquo eodem stare dum sedet et sic sessio et statio. vicissim eadem inesse prout et nulli simul. videntur esse tria sessio et statio et vel habere positio contrarium quod una species positionis alteri esse videtur contraria. Si autem propter hanc rationem huiusmodi que dicta sunt positiones esse contraria cogemur recipere inconuenientiam hec que dicuntur primum quidem quod idem secundum idem pluribus sit contrarium. quoniam. Ari. in tertio ethicorum dicit quod unum potest esse pluribus contrarium sicut in voluntariis per ignorantiam et involuntarium per violentiam opponuntur ambo voluntarium voluntario non interdit Ari. quod secundum idem duo opponuntur vni quod hoc est impossibile. hoc autem in his que dicta sunt si procedant esse contraria sequitur quod secundum unum et idem duo opponantur vni contrarie. Si enim confirmamus contraria secundum regulas contrariorum inuenimus quod id quod est stare non magis est ledere contrarium quam accumbere. Sicut autem sedere et stare nunquam sunt in eodem simul. ita non stare et accumbere vel sedere et secundum huiusmodi disputationem nulla erit situm siue positioni contrarietas quod hoc perculdubio verum est quod tantum unum vni secundum idem opponitur. opponitur et eodem oppositionis genere. Adhuc autem fortasse dicit aliquis quod non inconueniens nec insolitam unum esse pluribus contrarium. palidum enim ad album. et nigrum videtur esse primum per hanc regulam priorum rationem quod cum sint in eodem genere primo quod est color nunquam simul secundum idem inueniuntur in eodem sed a mutuo se excludunt ab eodem susceptibili et vicissim possunt vni et eadem inesse quod secundum ea transmutantur. Ex hoc forte videtur quod unum pluribus possit esse contrarium secundum idem quod tamen non est verum quod pallidum ad nigrum et album non est primum secundum quod tria sunt quae maxime distant sub eodem genere. Porro enim unum nihil precipat de reliquo sicut album et nigrum calidum et frigidum et dulce et amarum et alia his similia. Pallidum enim et alii medii colores ex albo et nigro consistunt et commiscetur. propter quod necessarium est quod in quocumque pallidum est in eodem esse aliquo modo et album nigrum. Similiter autem est de ceteris coloribus mediis. Ad ergo videtur esse contrarium albo et nigro et veritas huius est quia aristoteles dicit in primo periphrasorum quod medium comparatum extremo est extremum quod comparat extremo pro oppositionem alterius extremi quod est in ipso essentialiter constituentium ipsum et sic palidum comparatur nigro pro albo quod est in ipso et opponitur ei

contrarietas in aliquo et comperatur albo
 per nigrum quod est in ipso et opponitur ei contrarietas
 in modo quodam secundum non plenam oppositionem si
 cut habent simplicia extrema que maxime distant
 eorum que sunt sub eodem genere. patet autem ex
 hoc quod palidum non opponitur pluribus secundum idem sed
 secundum plura que sunt in ipso et hoc non est inconueniens.
 Amplius autem et ad ea hec que inducta sunt
 dici potest. scilicet quod contrarietatum ratio et regula est quod cir
 ca idem nata sunt existere quod est susceptibile
 vtriusque nisi alterum insit per naturam. ut in predi
 camentis dictum est. Sedere autem et iacere si con
 cedantur esse opposita ex alia ratione. tamen ex hoc patet
 quod non contraria quia non semper circa idem specie et
 numero nata sunt fieri sed se iuncta sunt siue
 susceptibilia eorum. in quibusdam. n. sedere rati
 onabilibus puenit proprie. iacere autem et accubere
 est conuenit irrationalibus que rationalibus
 sunt aduersa. Minus. autem signum quod equus et homo in
 hoc similia sunt quod sine dubio probata ratione
 conuenit vtriusque et iacere. et accubere. Se
 dere autem non proprie puenit nisi homini soli. Aliquid
 igitur iacet et accubit cui sedere non conuenit si
 cut equus. Sedere igitur et stare et accubere non
 semper nata sunt fieri circa idem. sequitur ergo quod
 hec non vere sunt contraria. quantum ad modum ali
 quod habeant contrarietatis. sic ergo situi vel posi
 tioni puenit non habere contrarium. et in argumeto
 primo quo stare et sedere probari vult esse contra
 rilogismus est constans. ex eo quod non sufficien
 ter enumeratur ea que exiguntur ad hoc quod
 aliqua vere sunt contraria hec est proprium comu
 ne quod conuenit omni semper sed non conuenit so
 li sed pluribus et aliis predicamentis.

PROPRIVM POSITIONIS etc.

Adhuc autem communiter proprium po
 sitionis est neque cum magis neque cum minus di
 ci per cooperationem intensiōis et remissionis.
 Sedere namque cum sit positio quedam non ma
 gis et minus est positio quam accubere vel sta
 re que et sunt positiones. Similiter autem
 in eadem specie positionis sedens vel stans non
 dicitur minus altero magis sedens vel stans
 Et vniuersaliter loquendo secundum nullam positio
 nem dicitur aliquid sed magis vel minus alte
 ro. sic ergo ab inductione concluditur quod posi
 tioni proprie non est suscipere magis et minus
 habere. n. contrarium causa est eius quod est ma
 gis et minus secundum quod minus est ma
 gis habere de contrario ut dicit aristoteles.

MAGIS AUTEM etc. Ma
 gis autem et conuertibile proprium quod conuenit
 omni soli et semper videtur proprium esse positionis
 sive prime assistentis inter ea que assistunt substan
 tie. Quedam. n. accidentia dicitur esse que simpliciter
 sunt. quedam autem assistunt plus quam sunt que non
 simpliciter sunt vno nec cantur ab extrinsecis
 subiecti sed causa ab intrinseco secundum ea subiecta

comparantur ad alia sicut et relatio et quoniam et vbi
 et positio et habitus et est hec distinctio quam
 primus inuenit autor libri sex principiorum gilber
 tus por. Proprium igitur positio est quod inter assi
 stentia prime sive assistat ac primus assistat
 sive omnibus aliis foris que assistere sive supposite
 sunt. hoc autem silogismo probatur per definitionem
 positionis. sive n. positio nihil aliud est quam na
 turalis sive secundum hanc vel illam positionem ordo
 naturalis. n. ordo secundum sessionem est sessio. et na
 turalis ordo secundum stationem est statio. et sic de
 aliis positionibus. Hec autem naturalis ordina
 tio vel a principio quidem positionis sive inata ca
 ipsi sive. aut inata est ipsi sive consueto motu na
 ture a principio quidem positionis sicut. n. in leni et ai
 po vel equalibus secundum sufficientem. vel inequali
 bus secundum adem sicut sunt plana et hispida. ai
 me autem motu flexura membrorum sicut est les
 sio et statio et lalia huiusmodi. Et quia proprie per
 prium conuertibile est. id sequitur quod quicquid pre
 sive inter assistentia assistens est id secundum veri
 tatem. positio est que vnius rationis proprie suscipit
 predicationem inter assistentes in primam sive de
 positio et in inter inherencia. non. n. habent positio
 nem nisi per distinctam distensa. et sic patet quod distincta
 tem sibi ut sive primotem supponit positio
 Adhuc cum distinctas causas a forma in proposito.
 positio autem sit ordinatio positionum quorum actio
 est causa distinctas si primior est sive que positio per se
 pue non tamen dicat ordinationem primam in toto sed
 etiam ordinationem primam in loco quem locum habent
 partem in locum totius. assistere autem dicit gilber. bas
 formis que rationem non trahunt ab hoc quod insunt
 sive. sed ab eo quod per ipsas sivas ad aliquid extra
 se esse probatur sicut relatio et quoniam et vbi et posi
 tio et habitus quorum nullum nomine suo dicit quod in
 sit sed nomine sui generis tamen vel sive vel accessit sed
 nomine proprio dicit sive ad operationem externam aliquid
 sicut relatio et quoniam et vbi et huius. Relatio enim
 ut relatio et non ut accidens substantie dicit
 cooperationem secundum idem quod est. Et sicut est de aliis que
 vni non relationis dicat compositionem sed loci vel
 temporis vel ordinis vel alicuius huius. Et quia hec sive
 assistunt potius quam in sunt. id dicit idem. Gilber.
 que secundum tales mutationes formarum non proprie mu
 taf siva sed talibus formis mutat substantia ma
 net inmutabilis sicut pater est viuente filio et non pa
 ter filio mortuo sine mutatione sui sic et dicit
 de aliis et quoniam et vbi quibus nihil mutat eorum que
 in siva sunt quando mutatio sit secundum quoniam vel vbi nec
 est in siva vel in accidente quod in sit his fieri mutatio
 nem necesse fieri quod est non posset simpliciter iste
 aut alie sive ierent. Dicit ergo. gilber. quod non
 insunt proprie sed assistunt quasi extrinsecus. et ideo
 mutationes secundum ipsas possibile est fieri. nulla
 mutatione facta et siva vel in aliquo accedente ip
 sis. in assistentia autem positio ut dictum est primus
 assistit. et inter omnia relatio proximius assi

fit qz nulla ista sz id qd e nō e nisi alterius
 Quādo aut et vbi medio mō assistūt qz i his
 i subiecto sit aliqua mutatio. Aliquid eni i pte
 rit o abicit z aliq. i acquirē i futuro. Et simi
 lici ubi totus mutat de loco ad locū. Sed
 habitus plus assistit q̄ relatio q̄ habitus
 mutat ad formā habitus. Actio aut z passio
 euz a principis interiorib⁹ nō numerātur inf
 accidentia mensim sz iter ea q̄ insūt simpliciē
 z absolute. hec igit de positione dicta sūt.

HABITUS EST rce. Habit⁹
 aut e corporū z eorum q̄ circa corpus sūt ad
 iacentia fm qd. hec quedā habere illa vero
 haberi dicunt. habitus. n. est habētis z i ha
 bēte e habit⁹ z de illo predicat per denomi
 nationem. Unde fm qd est accidēs sic est i ha
 bēte vt accidēs i subiecto. Quz aut dicit qd
 habit⁹ corporū hoc ipsū qd dicitur corpus est in
 habitu dine cause formalis. qz ppter corpus
 queritur habitus. cū autē dicitur z eorum q̄
 circa corpus sunt tangit cā materialis. cau
 sa materialis. s. ex qua sumitur habitus. Et
 cum dicit adiacentia. tangit modis accidēg
 illius qd est habitus. Adiacentia est hitus ad
 corpus dicit naturā illius accidentis. hoc. n.
 adiacens vt camisia z ab hac dicit camisia
 tus. z ab hoc dicit tunicatus. z similiter ar
 matus calciatus z alia huiusmōi. Habit⁹
 igitur secundū qd e predicamentū est hitudo
 corporis ad circūstans qd figurā corporis ta
 lem vel talem accipit. qz ab hac vel ab ista
 figura dicit capatus vel tunicatus vel calci
 atus vel aliter fm habitū velitū. forma igit
 tur q̄ est in corpore vestito fm quā ad circū
 stās. xtra cōperat z denominat est res hui⁹
 predicamenti z nomē significās illud huius
 predicamenti nomen exiit. hoc igit predicamē
 ti nomē e signatū. z p̄ qd talis cosa in nullo
 alio. um iportat predicamentozū. Et ppter hoc
 spēaliter erigit predicamentū quod e vnum
 de generalissimis cuius subalterna sunt ve
 stita esse z armatū esse. Specialissima sunt
 aut esse tunicatum capatū loricatū. idmōna
 autem loricatū esse sortem vel platonem eē
 tunicatū z huiusmōi. Quod at addit fm qd
 hec dicit habere. hec at haberi z specificato
 est habitudinis inter habēs et habitū. i hoc
 enim qd est figurā dans et ut cā inalis dicit ha
 bēs. hoc autē qd figuram e accipiēs alterius
 ppter alterū assūptum dicit hitum. hoc au
 tem speciale est in hoc predicamento. siue
 principio quod hic simpliciter in e dicitur si
 ue sit secundum totum siue sit secundūz par
 ticulare diuisionem. in aliis autēz quod secū
 dum totū inest simpliciter dicitur in e. qd ai fm p
 te iest nō simpliciter. sz fm qd dicitur iest ut ethi
 ops abas e secundum quid z nō simpliciter al
 bus. hoc autem qd secundū partem iest hui⁹
 igitur dicitur in e vt calciatus fm pedem

simpliciter dicitur calciatus. z annullat⁹ sz
 digitū simpliciter annullatus dicitur eē. Est igit
 tur habitus simpliciter siue sit secundum totū
 siue sit secundū partē dicitur vt annullatū qui
 dem esse fm digitū z calciatū esse qd inest se
 cundū ptem euz in verūqz dicat simplicitēz
 H. s. que reb⁹ que habitui sunt z formis que
 habitū predicat simplicia quidē noia impo
 sita sūt quibus ea q̄ habitus vere sūt appel
 lent. Simplicia aut dico noia q̄ vere primi
 tiua sūt z vniūz in significantiā absolute nō
 i cōperatione ad alia. Talia enim noia non
 habet genera z species z habit⁹ sed dicitur
 habitus noia vt armatio z calciatio quorūz
 primū ab armis deriuat z habitu dinē signi
 ficat quā corpus armis pportionatur z com
 peratur fm aut deriuat a calceo z hitudinē
 notat quā pars corporis calceo cōperat z ppor
 tionatur. z similiter autē est i reliqz oibus
 que generū vel specieꝝ hitus noia eē dicitur. vt
 vestitio. capatio tunicatio z huiusmōi prop
 ter hoc. n. qd ex duobus catur z vni debet ut
 hitū reliquo at vt hito id ab vno simplici no
 mē iponi nō potuit sed oportuit qd ab aliis de
 riuaret. Quia vero hitus e habitus z nō hi
 tu id oportuit qd denominatiue nominaretur
 vt capatus calciatus z huiusmōi. Quia vero
 i exterioribus e hitus nō interioribus. id id
 qd e fm partē in quibusdā referat ad totū. qz
 qui fm pedē calciatus e simpliciter dicitur calci
 atus eē z qui fm digitū e annullatus simplr
 dicitur annullatus eē z galeatus simplr dicitur qui fm
 caput galeatus e. hoc at e in his i quibus hi
 tus partis est pro toto. Calceatus enim fm
 pedem pro toto est calciatus quia pedes to
 tum protegunt. z annullatus. secundum digi
 tum simpliciter est annullatus. qz annulus
 digiti est ornamentum totius. In quibus
 autem id quod est partis ad totum referri
 non potest non est ita. protectus enim scdm
 lumbos non simpliciter est protectus vt ve
 lum captis habens est simpliciter velatus.
 et similiter e i alus. In naturalibus autem
 quibus itricca z extrinseca circūdanf tamen
 e habitus fm modū z nō sz veritatē vt car
 nat⁹ z icarnat⁹ z inollat⁹ z medulat⁹. hec. n.
 nō vere sūt habitus sed partes corporis scd z
 substātia pstitutā quamuis ad mōz habitus
 sint dicta ista. Et id ista non dicitur habitus
 sed partes substantie dicuntur ad modum
 habitui vt dictum est.

SUSCIPIT AUTEM rce.
 Suscipit at habit⁹ magis z minus sz aliqn
 mōz sz e p̄pūm qd nō puenit soli nec seper. dicitur
 . n. e q̄l pedite amator eo qd magis paratus
 e ad defendēdū z ad spugnādū qz instrumēto
 bellico qd e equus paratus e z equo vitis vt
 hitu armorū magis q̄ utat eo ut uehiculo. et
 hoc mō equus ut iactat bellicū eī gūe hitus

sicut ⁊ gladius est dicitur alius gladius ut lanceatus uel aliquo alio instructio bellico denominatur ⁊ hoc modo secundum aliam speciem habitus calciatus est qui caligis ⁊ calciamenti utitur quod quod solis utitur caligis. hoc autem conuenit habitui secundum quosdam aliquas species ipsius. in quibusdam enim habitibus non est uerum quod cum magis ⁊ minus predicetur sicut uestitum esse uel tunicatum esse ⁊ similibus. Unus tamen alio uestitio: non est quod pluribus utitur uestibus quod qui pauerioribus uel qui melioribus quod qui pauperioribus utitur idem est. In habitu enim quidam in specie comparatur secundum magis ⁊ minus. uestitum enim esse genus est ad tunicatum ⁊ togatum ⁊ pellicatum. sicut armatum genus est ad loriatum uel gladium ⁊ lanceatum uel in equestri bello esse ut ita dicatur dexter natum uel equitum. Sed in genere armorum recipitur magis ⁊ minus secundum genus ⁊ speciem. Sed in genere uestimenti in neutro suscipit magis ⁊ minus. In genere autem calciamentorum suscipit magis ⁊ minus. uidetur tamen etiam quod in genere uestimenti suscipit magis ⁊ minus. dicitur enim unum magis uestitum esse quod aliud ⁊ alterum minus uestitum. sicut dicimus unum magis calciatum quod aliud. Adhuc autem gratia causa quare cum unum sic armator quod alius ⁊ unus calciatio: quod alius unum uestitio: quod alius non est. Ad hoc autem dicendum quod uestitum referitur in uno usu tamen quod est calorem fouendo tegere. Tegitur autem corpus simpliciter ⁊ totum uno quocumque uestimento ⁊ non tegitur plus pluribus quod uno. ⁊ ideo quod ad hunc actum habitus cum magis ⁊ minus non predicatur. In calcieis autem ⁊ armis non sic est. Arma enim non ad unum sunt belli actus sed quidam sunt impugnationis quod iam defensionis. quidam talis uel talis in uationis. Et hec omnia respiciunt bellum ⁊ belli proprios actus in defensione ⁊ impugnatione ⁊ ideo armator est quod ad plura quod belli sunt paratior est. Similiter est de calceamentis quod non querunt ad tegimur pedis tamen sed etiam ad uic expeditiones ut pes melius. ⁊ a nocentis defendat ⁊ facilius moueat ⁊ in presertim motu minus arceat. ⁊ hoc modo calceatio: est quod plura talia ex calcieis ⁊ caligis paratior est. Similiter etiam in ornatu quod ornatio: est quod ad plures decore ornatio: ⁊ paratior. Sed in uestitu ut uestitum est non est nisi usus unus quod est tegenda conseruare et ita corpus tegitur uno sicut pluribus. et ita uno sicut multis. Nec minus tectus est quod uno tegitur dummodo uno totus ⁊ per totum tegatur quod qui multis tegitur ⁊ uestitum esse non est cum magis et minus. hoc igitur proprium est quod nec conuenit omnino nec soli nec semper. Habitu enim nihil est contrarium ⁊ hoc est proprium quod conuenit omnino et semper sed non soli. hoc autem probatur inducendo ex exemplorum positione. Armatio enim non est contraria uestitio: uel calceatio: quia si esset propria non posset simul esse in eodem. Idem autem simul et semel est armatus calcieatus ⁊ ues-

titus. Quia autem aliis nihil est contrarium habentibus palam est. Simile est in aliis sicut in istis sicut facie est uidere inducenti species et genus habitus. Et quia non suscipit contrarium. ideo etiam non simpliciter suscipit magis ⁊ minus. Magis enim et minus sunt secundum unam et eandem formam sepe a contrario magis et minus. Quando autem dicimus aliquod esse manis armatum uel calcieatum uel ornatum non dicimus secundum unam aliquam eandem formam quod in hactenus habitus. sed de hoc referendo ad actum quo perficitur armatio uel calcieatio uel ornatio. et hoc non est iuratio uel remissio proprie. Quis. n. preparatio fit una per actum hunc uel illum cum preparatio non sint una nisi inquatum sunt. armata uel calcieata uel ornata. tamen quod hec non armant uel calcieant uel ornant secundum unam. ⁊ eandem potentiam per se in actum hunc uel ornatum. id non relinquit formam unam nisi in comparatione ad actum unum eandem ut diximus. Et non est non proprie habitus suscipit magis ⁊ minus sed per comparationem ad actus perfectionem ut dictum est. hoc autem ex hoc placere uideri potest quod non habet simpliciter contrarium nisi genus quod est qualitas. id est nihil simpliciter suscipit magis ⁊ minus nisi ad alicuius actum in preparatione ad quem habitus est perfectionem. quod est actio ⁊ passio suscipiunt magis ⁊ minus. id est quod actio ⁊ passio capiuntur ab actibus ⁊ passibus qualitatibus.

P R O P R I U M : Proprium autem habitus est quod conuenit omni soli ⁊ seipso quod in pluribus sit quod non in uno. s. corpore sicut habitus ⁊ in his quod circa corpus sunt habitus sicut in uestitu ⁊ armis et ornatu nec unquam potest esse in uno nisi cum alio: habitus. n. est forma que non inest habitui nisi sit eum eo quod actu habet ut circūdans corpus ⁊ hoc non est in aliquo coordinatio: predicamento sicut facile per se in omnibus ut in ubi ⁊ quomodo. Sed in ubi quidem ubi est in eo quod est in loco ⁊ nullo modo est in loco. cuius ratio quod locus ut locus non est ubi uel alicubi quod aliter irref in limitibus. Sed in quomodo est in tempore sicut in causa. sed tamen non necessario est cum tempore. quoniam. n. ex preterito non necesse est eum per preterito quod id preterit. Sed in habitu nunquam uel inest habitus habitui nisi quomodo habitus circūdat habitus. Soli igitur habitui peruenit hoc modo non in uno. sed in pluribus semper existere. habitus. n. est adiacentia corporis est eorum que sunt circa corpus. Adiacet autem corpus habitui ut causans figuram totius uel figuram membri quod idem uel armatur uel ornat. habitus autem adiacet corpori ut circūdans ipsum ⁊ sic utriusque diuerso modo adiacet alteri. Et hec adiacentia duplex causa est adiacentie. que est habitus. unde corpus adiacet habitui ⁊ habitus corpori. Et hec due adiacentie causat adiacentiam que importat per noia specierum ⁊ generum habitus ut loriatum annulatus tunicatus ⁊ generalis armatus uestitus uel ornatus. Quod autem habitus in pluribus semper sit secundum eandem diuisionem que est in par-

sibus nō quidē in partibus habētibus posi-
 tionez ut quidā male dicūt. sed ideo fit quia
 diuisio ē his partibus i quibus ut partitio z
 diuisio ē habitus z hec sūt habens quidem
 i parte una z habitus i pte alia qz substantia r
 diuisa sūt z nullo mō unita. Qd aut genus
 uel pncipiuz sic sit pluribz i paucis inuenies.
 Non .n. inuenies rem alicuius pncipiū uel
 pdicamēti sic esse i pluribz nisi in quadam
 qualitate z in quibusdaz q sunt ad aliqd. In
 ad aliqd quidē ut figuratē dicatur fm q apz
 i primo aspectu ut similitudo z dissimilitu-
 do. equalitas iequalitas. differētia z cōueni-
 ētia. hec .n. omnia i pluribus sūt z dissimili-
 bus equalibz z iequalibz uel alit ad inueni-
 se habētibus q tñ omnia unūtur i uno qd ē
 qstitas sed ul qualitas eadez ul diuersa q ē
 causa omniū illoz. quantitas autē q in plu-
 ribz actu ē ut numerusq ē numeralis ut
 i his q i actu plura sūt z numerant q qdem
 i pluralitate agūt fm ueritatē earundē mul-
 tiplicandā fm discretionē ascensionū. Dile-
 retio .n. unitatis facit numerū z talit nō e i
 hitu. Ibi enim actu plura sūt q nō multiplican-
 tur fm unā unitatis assumptionē. Un qzuis
 simpliciter nihil inuenias qd totuz distribui pos-
 sit partibz ut unū eo q i infinitū excresecit uni-
 tas cū appositioē. Et qzuis etiā cōcederem
 qz quantitas qdaz z relatio i pluribz cōstitit
 nō tñ ois quātitas z relatio talis ē q semp
 sit i pluribz. Cōtinua quātitas nō ē i pluri-
 bus nec enī ois relatio. Idez enī referē ad
 id q ē idez z pater ad filiū z nō i pluribus cō-
 sistit simul in actu ex se inuicem existētibz.
 Habitus aut talis ē ois quod semp cōstitit i
 pluribus se inuecz cōplectētibz. Cōsistenti
 i corpore z his q circa corpus sūt q nec idem
 supponūt ex quo casantur ut ea q sūt ad aliqd
 Nec etiā multiplicat ex unius z eiusdez ma-
 teriali unitate. hoc aut manifestū ē. ex eo qd
 omis habitus cōsistens ē i corpore habēte z
 his q circa corpora sūt. Et hoc q sit i pluribz
 i unā unitatē habentia nec sup unā fundata
 hitus nomē sortit z nulli alii pdicamēto sic cō-
 uenit eē i pluribus. Dis. n. adiacētia mutua
 corpora z coz que iter corpus sunt habitus
 nomē sortit p id quod pncipiū ē habitus z ve-
 re pncipiū adiacētia corporis et eorum que cir-
 ca corpus existūt fm ea que partiu est diuisio-
 nem vere qd circa corpus existit multas hz
 diuisiones nō tñ materiales. sed ēt forma-
 les ut fm armationē uestitionē bellationem
 ornationē z ludū qui hitu pferē. in oibus .n.
 his pncipiū ē habitus in pluribus existere. q
 ad unitatē nullā pnt reduci et hoc nō puenit
 alicui alii pdicamēto. Non .n. ipsum hitus
 a pluribus trahit rōnem ad habētē. s. quod
 ab eo habet. Et hz habēs multiplicet nō hz

sōm tamē fm formas z officia multiplicat.
 ut aliud hz textoz z aliud hz coriarius z ali-
 ud pistoz z aliud hz ciuis z aliud yconomicz
 z aliud polliticus qui gubernat cimitates. et
 sic de aliis. pp qd hoc pdicamētum semp in
 plibus que i actu simul sūt pstitit et illud uer
 pncipiū ē quod nulli puenit aliozū. ita q. s. fm
 plures potētias cōsiderat hūs z fm has pli-
 bus indiget z pla hz ad priorū illarū exigēti-
 am fm diuersitatē priorū ipsius hitus fm q
 se hz amictu vel armatiōe vel ornatu. nemo
 .n. amictū simplici vno nec armat. vna sim-
 plici nec ornat vno simplici ornamento. s. sp
 hūs vult pstitere i plibus potētis z hitus
 in pluralitate instrumentozum.

DE QUANTITATE ET HABITU etc. Habēt
 aut nō est hitus pdicamētuz quāuis hitus
 hētur. z hic oio distingui sūt mōi hūdi. dī at
 hē mōis mōis. sicut aliquis dī habere alte-
 rationē z affectionē ex alteratiōe relictaz. ut
 albedinē vel nigredinē. qz similis ē modus
 hūdi quātitatē p mōm ad sōm sicut z quali-
 tatē pp hoc ad eundē modū reducīt hē qua-
 litatē z magnitudinē z lōgitudinē q. s. quāti-
 tas sit mēsurā qūlitatis cū nihil aliud sit albe-
 dinē hē vel lōgitudinē vel latitudinē qz al-
 bū eē vel lōgū vel latū. qz euz albedo sit foza
 corporalis p accēs distēdit cū quātitate s. i.
 z sic duo mōi i pdicamētis. determinati hē
 hic reducunt ad unū. Scdo ēt mō dī hē si-
 cut vas dī hē aliquid. z quāuis hoc mōi p
 sit i liquidis z aridis. z i aliis h mōi. tñ i cōi
 vna tñ ē hitudo hūris ad hitū sicut modius
 dī hē granū vel lagena vinū. i huiusmōi. n.
 nihil aliud ē hē qz cōtinere. z nihil aliud hūi
 qz cōtinere. Hē. n. tertio mō dī fm pte. z n
 fm totū quāuis hitus ad totius decorē refer-
 tur sicut i mēbro verbigrā i digito anulum
 hē dicimur vel i frōte vel i pede ornatū ul
 i aure. hec .n. oia reducunt ad unū cōez mōz
 cū .n. dicimur i digito hē anulū. tantādē
 valet ac si digitus i anulū sit z habeat. z qsi
 ēt mēbrū organicū ad vsuz totius habet ad
 eundē mōz reducīt habere membruz. Dicitur
 autē habere quarto modo ut vxozē. hic
 tñ insolitus ē habendi modus. ut i pdica-
 mentis dictum ē ut quod habetur habens
 est ut hē dicat z hoc quidem habere nihil
 aliud ē quā cohabitare. Si ergo primus mo-
 dus in duos diuidat. ut i pdicamētis dic-
 tum ē. tunc modi habere qui magis z cōiter
 dici consueuerūt quinario numero terminan-
 tur. Si autē pro vno mō ponant duo qui p
 dicti sunt. tñ sūbintelligit modus qui oibus
 manifestus ē sicut habere possessionē. z iterū
 sunt quīqz. vel ex prioribus relinquit modz
 qui ē habitus prout ē pdicamētuz ut mōi
 habēdi quinario terminent. z fortasse erunt

apparētes alii modi hñdi preter os qui dicti sunt numerati. et hos iueniēdo relinquimus dilligētie legentis. In predicamētis septē positi sūt. hic autē quinque qui magis cōpetūt sex principiis que sunt determinata. principia. n. actus sunt et operationē habent ad sōm. et de hoc cōgruit mō p̄rio. principiu: n. fluidū ens et dispersum ē. et de assistētibus plus quā in herentibus et ad hoc facit modus tertius principiu. n. plus ēt assistit q̄ insit: et sic quodā mō cohabitāt. et ad hoc facit modus quartus: coniunctus at modus s̄m verā itentionē ē qui est circūdans extrinsecus. et ad hoc facit modus quintus. Alii autē modi qui sūt vt totū habz ptē vel huiusmōdi nō hic ponunt. qz hoc mō non ē accūs in sō sicut quedā pars. et ideo ad principiorū habitū iste modus nullā hz positionē. Que autē notāda sunt ad materiā que de habere in predicamētis dicta sūt q. s. habēs in oī genere habēdi. est principiu eius qd habet. hoc autē nisi accūs extrinsecus assistentis est qd habet. et hoc pōt p̄siderari s̄m se vt s̄m essent ā vel s̄m modū assistendi s̄be. Si p̄rio cū esse eiusdem sit iesse. sic accipit modus primus. Si autē in essentia consistere cū essentia fluida et dispersa. et quo ad hoc sumitur modus. s. qui cōtinet in sō nō s̄nat et dispergat. Si autē modus hñdi inherendi cōsideretur. tūc duplz considerat. s. quātum ad cām et quātum ad effectū. tunc duobus mōis cōsiderat. s. s̄m id qd est. et sic est motus p̄p̄rius qui ex habitis relinquit. Si autē consideret s̄m modū qui iest. tunc est similis modus insolitus qui nō est nisi quodā mō cohabitare. sicut vxor viro. hec igit de sex principiis que in predicamentoz scia dimissa sunt. si qua eim alia sunt et aliqua principia sunt sciarū et de mōstrationū in eolibro qui de analeticis posterioribus ē determinari hñt et ibi requirantur. Si qua at alia omīssa sūt vel in libro predicamentoz dicta sunt vel magis p̄pria sūt primo p̄bi. et in quinto prime philosophie li. hñt determinari vbi distinguūt quotiens dicit vñquodqz qd est pars vel species entis.

DE ILLA RATIONE

Quia vero in hac scia et de formis accidentalibus in genere et de principiis que in pluribus sōe sunt assistentes que s̄m singula secuti sumus formis aut accidentalibus quibusdā puenit magis et minus suscipere. ideo hñ se hz de magis et minus determinare vt eoz que dicta sunt in predicamentis et sic facilius sit doctrina de p̄rietate et oppositione que cā est eius qd ē magis et minus suscipere. in predicamentis determinatū est. Sicut autē dicit Bo. vel ab alex^o affirmās qd tres apud antiquos de magis et minus suscepte opiniones. Eorum quidez vna qui dicebāt qd in oī in quo iue-

nif magis et minus iuenit aliquo mō materia culus quātitas vt dicit ex indimissibilib^o p̄sistit. vbi p̄sa filia in vno pueniūt. id dicitur in tēdi et vbi pauciora sūt illud dicit remitti. et id albiissima sūt in quibus p̄sa idimissibilia cōcurrūt albedis. Remitti at vbi pueniūt pauciora. Et hec quidē opinio ut dicit Bo. sūt Plato. vt autē ab antiquo anaxagora deriuata qui dicit sile simili generari. et oīa esse in oibus sed latere. et id etiā itendi et remitti qd cūqz s̄m plus et minus. apz de ipso h^o mōdi intelligēduz huiusmōdi sūt. secūdi dixerūt qd forme nō crescūt nō decrescūt nec itendunt neqz remittunt sed potius sumūt subiectoz crenta vel detrimēta qd ē in p̄tibz hñ digestis puris et luminosis crescit. et qd tales ad augmentā recipit hoc itendi a d albedinē. et qd tales ptes ad augmentū sui nō recipit hoc remitti. Tertio vero dicebāt nō oibus formis fieri itentiones et remissiones sed in his que medie sūt. et id dicit certissimas sciarum vel artū et virtutū nō itēdi nec remitti. sicut ē gramatica p̄fecta vel iustitia sed medio nō p̄fecte hitas itendi sicut de dispositione sit hitas medietas. Ite ergo fuerūt opiniones de magis et minus antiquoz et ad harū imitationē opinionū dixerūt et posteri^o qd de magis suscipere triplz aiunt qdaz qd ea q̄ magis et minus s̄m eoz subiectoz augmentuz q̄ s̄be dicuntur magis et minus suscipere. et hoc ē iuxta mōm s̄m qui dictus ē in opinioibus antiquoz. et hoc ē intelligēdum sicut autē ē expositū. Alii at et alii dicit qd ipse forme in sō suscipiunt in ipso quidē suscipiente sō. sed se ipsas minime crescere nō crescēte vel diminuēte sō. et hec opinio sūpta est iuxta primā p̄sonis et anaxagore opinionē et hoc maxie dicebāt in qualitatibus incorporeis. vt scia et virtute q̄ dono deorū eē dicebāt. et in his p̄rio data pro sō addita auget et hāc eē itentionē et remissionē. alii autē vidētes itendi multas qualitates ex cāis mutātib^o dicebāt s̄m itentionē et remissionē et magis et minus fieri s̄m vtrūqz istoz vt quidaz asserūt s̄m sibi incrementū et decrementū. et illā superius iductā opi. conant imitari qz mor^o aliqz et sibi ē et forme q̄ in sibi sō quidē vt elul qd mouet. forme at ut eius qd accipit vel accipit in motu. iohantes a p̄mis dicimus igitur manifestare qd istarū s̄m arū et ita sit in veritate et fir^o argumētationis p̄firmationē. sic. n. melius sciem^o qd verū sit de istis. hoc tñ p̄sciēdū qd si quis priaz et s̄m destruxerit opinionz tūc ē destructa ē tertia opi. q̄ et nihil ē nisi duaz p̄ie. s. et se p̄iunctio ul^o p̄p̄o dico qd nō dicuntur forme vel cū magis et minus dici s̄m itentione et remissione quod est ualde incōueniens quia substantia non recipit nec magis nec minus ut in predicamentis dictus est. he-

enim frequenter in partibus substantie incrementum et diminutionem recipiunt. Amplius autem equus et alia animalia et augmentum et diminutionis motus frequenter sustinent. et lapis quidem non suscipit augmentum vel decrementum, nisi numeri. et tunc dicitur equus maior, vel minor lapide qui nunquam accipit augmentum. et hoc modo fieret si secundum hoc fieret intensio que secundum corporum duorum ad invicem non est in eo nisi quod non est in ambobus. Et ideo si intensius diceretur equus maior lapide oporteret quod utrumque secundum eandem rationem acciperet magnitudinem quod falsum est. hoc igitur falsum est quod per subiecti incrementum aliquid recipiat intensiorem et remissionem vel magis et minus. Adhuc autem motus unus alio modo maior et minor dicitur cum neuter per augmentum vel in decrementum crescit vel decrescit. Amplius quidem margarita albius equo dicitur qui tamen pedem album habet qui est maior quam margarita. hoc autem non ideo dicitur quod in quantitate essentie vel in subiecto equus a margarita superet. cum etiam pes maior est quam tota margarita. sed quia margarite albedo plus candet quam albedo equi vel pedis equi. Ex his autem oportet colligi per rationem quod vel pronuncietur quod margarita equo albius sit quam quod vincat equum in magnitudine subiecti. quod falsum est cum e converso equus quantitate subiecti vincat margaritam. vel dicatur quod non est verum quia margarita sit albius equo. quod est contra sensum. vel dicatur quod nihil omnino dicitur cum magis et minus sine secundum intensiorem et remissionem secundum magnitudinem subiectorum vel parvitatem. neque secundum incrementum vel decrementum. Et hoc est verum palam enim quod secundum magnitudinem subiecti margarita non dicitur albius quam equus. et tamen non est falsum quod margarita sit albius equo. Reliquum igitur quod nihil dicitur secundum magis et minus secundum subiecti magnitudinem vel parvitatem. et constat prius opinionem falsam et non veram causas eius quod est magis et minus assignasse. Amplius autem nec secunda opinio vera est. non enim magis potest dici et minus secundum quantitatem qualitatem que inveniunt subiectum vel afficiunt. Si enim secundum magnitudinem albedinis alicuius accidentis exterioris quam forme sunt corporales et in maiori maiores et minori minores aliquis diceretur albius alio vel propter parvitatem albedinis diceretur minus album alterum altero. vel quomodo libet aliter diceretur secundum eam parationem fore sic procul dubio diceretur homo vel equus vel aliquid aliud album magnum magis album vel album quam margarita. accidit enim maior quantitas albedinis equo quam margarite. Amplius magis et minus dicitur alterum altero non secundum subiecti vel secundum accidentis decrementum vel non maius et parvius dicitur in formis secundum intensio-

nem et remissionem. Quod. n. non secundum subiecti incrementum vel decrementum vel magnitudinem vel parvitatem aliquid alio magis vel minus dicatur. manifestum est in his que dicta sunt. potest et patere ex dictis quod unum non magis et minus ad aliud propter amplioris accidentis quantitatem vel forma temporalis habet in subiecto. quantitas enim forme corporalis ultra secundum protendi non potest. quia tunc accidentis non esset in subiecto quod est impossibile. quod patet in quantitate que tamen videtur esse pro se qua aliquo modo aliorum accidentium et illa non potest. ergo nulla alia forma accidentalis. Quod autem quantitas sine subiecto non sit. hoc patet ex hoc. quia terminus quantitatis est corpus cui inest quantitas. ita quod de quantitate nihil invenitur extra corpus quantum quod patet ex hoc quod esse quantum magnum vel parvum est. parvitas autem quantitatis tota supponitur in parvo corpore. Et ultra secundum parvum nihil dicitur parvitatem porrigitur. quanto igitur subiectum in quod est subiecta quanta parvius efficitur tanto est parvitas quantitatis que in subiecto est minor. patet itaque quod nihil cum magis et minus predicatur nisi secundum subiecti vel accidentis solum augmentum vel diminutionem. propter quod concluditur quod neque magis neque minus sit secundum utrumque istorum modorum simul sicut tertia dicit opinio.

OPORTET REUTER JURE RE.

Reprobatis igitur opinionibus et refutatis tanquam non veram causam invenire oportet. de his que cum magis et minus dicuntur secundum intensiorem et remissionem huiusmodi vero que utilia sunt sunt ea que sunt in voce sine nomine imposito illi forme que dicitur cum magis et minus. forme. n. adveniunt substantie et accidentales sunt nominibus propriis designantur. tunc magis et minus non contingit illis formis secundum augmentum sibi mobilis vel diminutionem sed potius secundum impositionem nominum illorum que in voce sunt illarum formarum significatiua. Dicitur. n. impositio nominis est a forma. et ideo nomen significat positivam formam ut album prius significat albedine coloratum. unde quecumque pro ori et principali nominis impositioni significatione propinquiora sunt magis simplicitate et veritatem illius attingunt. et illa cum magis dicuntur et minus. cum minus autem forma illa predicari de his que primaria nominis impositione remotiora sunt ut album quodcumque magis est quod nomine significante quod album est similitudine propinquius est. minus autem quod talis naturae dissimilior est. album autem simpliciter dicitur in quo est pura albedo quanto igitur ad vocis primam et nominis impositionem aliquid accens puriori albedine inficitur vel afficitur tanto est candidius et albius esse pronuntiat et iudicatur vel assignabitur et hoc quidem in omnibus formis adveniuntibus subiecte que cum magis et minus dicuntur. quantitas autem que cum magis et minus non dicitur excipitur ab hac quia parvius secundum quantitatem esse dicitur id quod aliis secundum quantitatem stature parvum ipsis in qua

ritate deficere dicitur. quicquid igitur est quod quantitas mensura superat id continuo parum pronunciat secundum quantitatis in corpore. et quantitate decremetum. Et similiter est in aliis secundum quantitate comparatis siue secundum longitudinem. siue secundum latitudinem siue secundum profunditatem. in omnibus autem aliis que intensioem et remissionem habent est intensio et remissio secundum accessum vel recessum ad veram nominis impositionem. ut paulo ante dictum est. Sciendum autem multos esse modos intensioem et remissionem. Et ideo notandum quod quecumque ad invicem comparantur secundum magis et minus. comparantur secundum quod est unum aliquo modo aut genere aut specie aut analogia siue proportione. unum quidem specie ut album quidem in quo unum albius est quam reliquum. unum autem analogia ad unum sicut intellectuale unum. n. intellectualis est alio. sicut intelligentia per essentiam est intelligentior quam intelligentia per adeptioem intellectus intellectualis et rationabilis est id quod per causam est rationabile quam id quod participatio de rationale. ut dicit Aristoteles in iii. ethi. Sic igitur omnia unum semper est unitate secundum analogiam que comparantur ad invicem secundum magis et minus. Sed ea que sunt unum genere vel specie comparantur secundum unam formam que est in illis. que autem sunt unum secundum analogiam non habent quidem unam formam sed per se dictam secundum prius et posterius comparantur secundum magis et minus ad unum actum qui est intelligere in intellectualibus vel rationari in rationabilibus. Comparatio. n. fit etiam secundum duo non in genere dicitur. s. secundum purius et minus purum participare formam simpliciter vel participare formam simpliciter secundum comparationem ad actum. et primo quidem modo intensio secundum accessum ad veram nominis impositionem. Et hoc ideo est quod secundum recessum continui permixtione. sicut cum dicitur album albius. Aut fit ad actus expeditionem et hoc modo intensio fit secundum quod subiectum magis sit expositum. ad actum. et secundum hoc solum secundum subiecti dispositionem fit intensio vel remissio. his igitur modis cum fiat intensio secundum omnem modum simul dicendo fit intensio vel remissio secundum hoc quod res in qua est intensio fit vel in effectu vel in forma accidentis ad veram nominis impositionem. quod impositio nominis nominat formam que sine impedimento expedita sunt ad agendum illius forme proprium actum et effectum. fit autem comparatio ad veram impositionem duobus modis. s. secundum recessum quidem a contrario in his que non habent quod accidat vel secundum recessum ut continuum. et secundum utrumque istorum simul secundum recessum quidem a contrario eo quod non habet sicut bonum melius. Non enim bonum verum habet contrarium sed privative oppositum. Si enim haberet contrarium tunc esset illud in a quo termino in quo esset status. nihil summum est malum aut est in quo fit status mali secundum recessum aut a contrario sit status mali secundum recessum aut

a contrario comparatur secundum magis et minus. s. malus peior pessimus. Non enim aliquid est in mali termino ad quod ista comparentur. sed secundum recessum ab optimo tale accipiunt comparationes secundum autem istorum simul est comparatio in qualitatibus accidentis siue sit per se active et passive. siue secundum suas causas ut calidus et frigidus humidus et siccus albus et niger. et huiusmodi in saporibus et odoribus. Et hec enim omnia simul in saporibus. et odoribus secundum recessum a contrario et secundum accessum. ad veram nominis impositionem tractantur. Comparatur enim in talibus omnibus recessus a contrario secundum eundem modum si accessus ad veram nominis impositionem.

DUBITABIT ALIUS etc.

Dubitabit autem aliquis quomodo que dam cum magis et minus dicuntur et comparantur sicut quedam qualitates et quedam alia ut actio et passio et quidam habitus. substantie vero minime quod ista secundum totum suum genus nec magis nec minus suscipit. hoc autem contingit quod substantiarum nomina omnia in termino imponuntur. ultra quem transire impossibile est. forma enim substantie que in ipso nomine significat ut actus materie est que totam imperfectionem terminat materie. et ideo quod tota terminat terminus est in ipsa forma et nihil manet de materia quod interminat potest. et ideo magis habere non potest. propterea acceptio ipsa est ipsius forme in momento et magis finis motus quam materia forma autem accidentalis substantie advenit iam existenti et non terminat potentiam subiecti ut non sit susceptibile magis et minus secundum quod eius quod est et magis et minus est susceptibilis et ideo forma accidentali comparatio semper secundum magis et minus. Sicut autem in substantiis est quod impositio eorum in termino est. ita est de quibusdam accidentibus. que ideo sine magis et minus dicuntur quod in termino est eorum impositio. ut in quarta specie qualitatis. quadrangulum et triangulum et similia. non enim de unum altero magis et minus eo quod secundum horum per figure nomen sunt in quo est nomen impositio. convenit tamen unum esse quadrangulum altero. sed hoc non secundum quod sunt nomina figurarum. sed secundum quod denominationum et designativum est substantiarum quod quadrangulum totum de et quadrangulum qualitas nomen participat que est forma vel circa aliqua pars figura. s. cum de quadrangulum est figura vel qualitas species recipit sui generis predicamentum. de etiam corpore quadrangulum quadrangulare et hoc de per denominationem et secundum subiecti dispositionem maiorem vel minorem. unde quadrangula alteratio est in his accidentibus que non recipiunt compositionem. Eadem ratio veritat et impedit que dicta sunt superius est quod si impositio huiusmodi nomen in termino facta est ultra quem transgredi non licet. qua

drangulum enim & quadrangulum non nisi
 in positis lateribus & angulis format equali
 bus. Et hoc non est nisi vno & eodem modo
 quo. scilicet vno vel plus habeat nec triangulum quod
 dratum nec quadrangulum esse dici potest. Et simili
 ter est in aliis accidentibus que cooperationes cum
 magis & minus habere non possunt. & ideo non co
 perant cum magis & minus. Huiusmodi autem signum
 est quod est in his que operantur si quid cooperatio
 ne non termino excessu huius vel alterius co
 parari non potest. sicut est videre in superlativis
 albus & negerrimus & omnia. scilicet que sunt super
 habundantia dicuntur vni soli conueniunt. & sine
 magis & minus dicuntur. Impositio. n. super
 lativorum cum sit in termino ultra quem terminus
 quod idiuisibilis est porrigitur ulterius in aliquod sed
 id in quo est cooperatio participans impossibile
 est falso. n. & non impossibile posito nullum sequi
 tur impossibile. Unde si impossibile esset istud
 quod est in termino porrigitur ulterius in aliquid eius
 dem nature sunt magis participat quod ex hoc se
 queret esset falsum & non impossibile. Est autem
 terminus omnis idiuisibilis. Sic ergo id quod
 est in termino ulterius porrigitur vel diuisibile
 Sed per idiuisibile nihil addit. & nihil inter
 ditur sunt magis & minus. quod si omnes puncti co
 ponant nullam magnitudinem faciunt. eo quod punc
 tus puncto compositus nihil auget. & punctus
 a puncto deceptus nihil diminuit. Et similiter
 cum terminus alicuius vel dicitur porrigi nil au
 get de forma vel minuit. quod terminus est idiu
 uisibilis cui nec addi nec dimini potest. Et
 hec igitur causa est intentionis et remissionis.

ESTERON. et cetera. Ad sciendum autem
 quod magis et minus non est cuius ipso est modo. sed
 scire distinctiones generis ab altera generati
 one que causa est eius quod est cum magis et minus
 Dicimus igitur quod generatio simpliciter in
 substantia et etiam corruptio simpliciter. Sed ge
 neratio simpliciter non sit congregatione atho
 morum simpliciter idiuisibilem ex quibus fiant
 accidentia que magis et minus suscipiant. nec etiam
 corruptio in talibus sit segregatione athomo
 rum ex quibus datur remissio intentionum sicut di
 cebant democritus et leucippus qui formas
 accidentales sunt substantiam intendi et remitti
 dicebant. & generari & corrumpi congregatione
 & segregatione athomorum. & sic dicebant inten
 di cum procedit ad esse. remitti autem quando recedit ab
 esse forme. Et hoc dicebant athomorum congrega
 tione & segregatione. quamuis non sic fiat in
 esse & remissio. nec est generatio & corruptio. sed
 potius generatio est & corruptio. quam totum co
 positum ex materia & forma transmutat totum in
 totum sicut est videre in aere specificatio. hoc est per
 formam que est species determinata. quam igitur totum
 compositum transmutat in aliud compositum. sicut
 aer sunt species & materiam in aquam. tunc est gene

ratio simpliciter. quamuis. n. materia sunt quod
 est materia vel substantia quedam non imittetur
 ut dicit Ari. in fine primi philosophorum. tamen sed quod
 ipsa stans modo suo hac forma mutat. quod essentia
 sub alia. & sic forma corrupti mutat dum abi
 cit. materia autem eiusdem corrupti mutat dum
 transit ad aliam formam. & sic totum mutat. in libro
 n. quod ut dicit Alu. ens in se completum & sunt esse
 sibi factum sunt duo quorum vnum est forma que est
 species sunt rationem hoc est sunt quas accipit esse
 in se completum. Et sunt esse sibi perfectum sunt duo
 quorum vnum est forma que est species sunt rationem hoc
 est sunt quam accipit definitio. Aliud autem est ens sunt
 sibi naturam. Sunt est. n. quod substantia sed quod sub
 sistendi naturam non habet nisi ab eo quod primum subsi
 stit. & hec est materia. Quam igitur in his duobus
 sibi libus modo predicto est materia. tunc sit gene
 ratio & corruptio sunt veritate et simpliciter.
 Unde simplex generatio dicitur duobus modis.
 vno quidem modo sunt quod simpliciter opponit
 ad sunt quid & sic simpliciter generatio dicitur
 sibi. Et sunt quid generatio dicitur sunt accidens.
 aut alio modo dicitur simplex generatio simplicis
 generatio non quidem simpliciter simplicis. quod
 hoc immobile est sunt simplicis. sunt quod spirituale
 respectu incorporati dicitur sunt dicitur. sicut ignis sunt
 mo & aer secundo simpliciter dicuntur respectu aqua
 & terre. Et hoc modo dicitur simplex vel simplex ge
 neratio huius generati & ignis hoc est quod est
 ignis magis est spirituale aliquid & species &
 simplex sunt terra. Et hoc modo generatio sim
 plex opponit materiali & composita. Idem ergo
 modis generatio dicitur simplex. sunt autem quod gene
 ratio simplex opponit generationi. Sed primum
 sicut est generatio sicut dicimus quod de musico
 per musice oblivione in musicum quod musicum cor
 ruptum est. & hoc modo in musicum est generatus
 saluato subiecto vno. & eodem in vtroque. hoc
 n. secundum subiectum manet idem. Si quidem
 igitur in his musica est oppositum eius in musica. in
 ter que est motus non est passio quantitatis se
 cundum seipsam. sed essent forme substanti
 ales penultimo in his quibus est generatio
 simplex & sibi libis. in aliis autem corruptio esset
 generatio enim quod ex in musico fieret in musicum
 corruptio autem bene ex musico sit in musicum. ideo
 autem quia hoc non est sed musica est quedam
 hominis passio siue qualitas accidentalis ideo
 hominis musica generatio est generatio et
 non simplex. Et corruptio ad in musicum. est
 corruptio quedam & non simplex. Hanc
 enim quod hominis manentis in subiecto vno
 & eodem musica est passio & in musicum similiter
 ideo tales motus alterationis & non genera
 tionis sunt quid. hoc autem ex hoc probatur quod
 velle maxime est subiectum generationis & cor
 ruptionis susceptibile siue subiectum alte
 rationis que subiectum non est velle. sed potest

ne substantia individua cōposita ex materia et forma siue yle et specie. Et quia subiecta sunt diuersa. ideo etiam mutationes genere diuersae sunt. Et propter hoc discens musicā vel aliam scientiā non dicitur generari simpliciter. sed sicut quid generari dicitur disciplinabiliter enim generatur et non simpliciter. hec autem que de speciebus nolum dici videbantur ad intentionem loicam scientia sagdeterminata sunt. in predicamentis dicitur enim quod quedam significant hoc aliquid et substantiam. quedam autem significant quale in genere qualitas. quecumque igitur non substantiam sed accidentia significant non dicuntur in suis mutationibus simpliciter generari vel corrumpi. Aliqua sicut illa sed sicut quid ut dicitur est. et in his potest esse magis et minus sicut aliqua accidentibus genera. cum in his accidentibus in quibus non generatio sed alteratio est aliquid est quod inest secundum naturam sicut igitur inest secundum naturam sursum moueri. et sicut calidus inest igni. et in his talibus mutatio qualitatis inducit substantie mutationem. et ideo in illis mutatio facit generationem. que simpliciter est generatio. sed hec generatio alterationi inmixta et complementum illius generationis est finis alterationis. In omnibus autem aliis generationibus non est generatio nisi secundum quid.

Ad omnium autem eorum que dicta sunt intelligentias. Sciendum quod Gilbertus porretanus propter hoc cōpilauit scientiam sex principiorum quia vidit quod ea que ad substantiam referuntur ut accidentia duobus modis referuntur ad ipsam. quedam enim ipso nomine dicunt aliquid quod est substantie et non substantiam. sicut qualitas que ipso nomine dicit substantie dispositionem. quantitas autem que dicit ipso nomine substantiam sola modificata sensibus nunquam inuenitur. In multis qualitatibus disponit celum et elementa et mixta in quantitatibus debitis descendunt. quedam autem alia que ipso nomine nihil dicunt in substantia sed dicunt quod ipsa substantia aliquo modo ad aliquid se habet et quod hoc nihil nomine suo predicat substantie inherentes dicebant quod illa dicunt formas assistentes substantie et quasi extrinsecas respicientes substantiam ex quedam alio ad substantiam comparate. Et ideo harum formarum mutationes alterationem nec generationem simpliciter inducit. sed tantum alium modum ad aliquid se habendi. Et igitur generatio simpliciter in subiecta qualitate que contrarium habet et

magis et minus suscipit et est alteratio. In aliis autem neutrum simpliciter. sed mutatio in his alium inducit modum se habendi ad aliquid. Quod autem has formas dicit assistere et non inesse non intellexit quod non essent accidentia sed quod non esset accidens secundum quod accidens est id quod simpliciter est in alio vel sicut pars quedam sic enim sunt accidentia quantitas qualitas. Sed dixit accidentia esse secundum quod accidens est quocumque modo ad substantiam. Et sic relatio ad alia accidentia sunt quare non dicunt nisi ad aliquid perparatione et non dicunt aliquid quod inest simpliciter propter quod has formas assistentes potius inherentes uocauit. Actio enim cōparatio agentis ad patientem et passio cōparatio patientis ad agentem. ubi cōparatio locati ad locum. et cetera cōparatio temporalis ad tempus. vel differentiam temporis. Positio autem cōparatio partium ad totum et ad locum totius habitus autem cōparatio habentis ad circumdantibus habitum. hoc igitur modo posuit formas assistentes. Et de his propter hoc quod aliam modum habent predicationis cōpleuit scientiam sex principiorum.

Gilberti porretani sex principiorum liber cum magno Gilberti cōmento finit feliciter

